

REVOLUCIONARNE TRADICIJE - VEZ MED PRETEKLOSTJO IN SEDANJOSTJO

Na šesti seji zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, ki je bila 19. maja letos in ki jo je vodil Kosta Nadj, so obravnavali naloge borčevske organizacije z zvezi z negovanjem in razvijanjem revolucionarnih tradicij. Na seji je bilo med drugim sklenjeno, da bo osmi kongres ZZB NOV Jugoslavije oktobra meseca prihodnje leto v Budvi.

V obdobju od sedmega kongresa do danes je bila v borčevski organizaciji razvita široka in pospešena akcija, da bi premagali precej vkoreninjeno prakso, ki je predstavljala razvijanje revolucionarnih tradicij predvsem kot skrb za negovanje grobov borcev, spomenikov narodnoosvobodilnega boja, zbiranje in obavljanje zgodovinskega gradiva, pripravljanje proslav in podobno. V organizaciji ZZB NOV je končno prevladovalo spoznanje, da je negovanje revolucionarnih tradicij zaokrožena idejnopolična, kulturna in vzgojna aktivnost vseh naprednih sil v naši družbi, z Zvezo komunistov na čelu.

Sedmi kongres ZZB NOV Jugoslavije je opredelil negovanje in razvijanje revolucionarnih tradicij kot prizadevanje za vgrajevanje etike naše socialistične revolucije v samoupravne socialistične odnose današnje družbe. Aktualnost etike našega narodnoosvobodilnega boja je v tem, da so bili cilji, ideali, načela, norme in vrednote le-te etike ustvarjeni v širokih odporniških množicah ljudi, ki jih je vodila Komunistična partija Jugoslavije... Komunisti in revolucionarji se nikoli ne morejo pomiriti z egoizmom, drobnolastniško mentaliteto, z malomeščanstvom in individualizmom. Negativni pojavi v družbenem dogajanju ne begajo in borcem ter revolucionarjem ne jemljejo hrabrosti; nasprotno, vzpodbujajo jih v okrepljeno akcijo in aktivno vključevanje v dogajanja. Dobro se zavedajo, da se socializem ne gradi samo z dekreti in revolucijami, da je to dolg, vztrajen in težaven boj.

Borci NOV so pomembna družbena in politična moč! Ne samo zaradi tega, ker jih je milijon, ker imajo ogromno borbenih izkušenj, v zvezi z obrambo in varnostjo domovine še posebno dragocenih, pač pa predvsem zato, ker so z dejanji dokazali pripravljenost, da spremenijo sebe in svet. Negovanje revolucionarnih tradicij je oblika krepitve zavesti in odgovornosti za skupnost. Vsa prizadevanja družbe za negovanje revolucionarnih tradicij pa ne morejo dati ustreznih rezultatov, če v teh naporih ne sodelujejo vsi družbeni dejavniki, še predvsem organizacije združenega dela in delavski razred v celoti.

Ko so delavci in kmetje po končanem obojenem delu revolucije in tudi kasneje dali svojim delovnim organizacijam imena narodnih herojev... so s tem izražali svoje opredeljenje in svojo pripravljenost, da živijo in delajo po normah nove, proletarske morale, za katero so se ti heroji tudi bojevali.

»Lepa si domovina, kot svoboda, kot oči tvojih junakov, ki še preko smrti zro.

Koliko je mrtvih pod tvojimi rosnimi travami?

Ko jih veter češe, pojejo in v tvoji pesmi pojejo in pojejo v grlih tvojih rek in v tvojem kljubovanju kljubujejo in v tvojem življenju živijo in v tvoji resnici so resnica!

Rad te imam, domovina, ker si solze otrla bedi in tvojo lepoto človeku razkrila.

Odprla si šole in parke s sinjim in modrim cvetjem in okrevališča.

Mejnike podiraš in cvetje zalivaš na oknih, s katerih je gledala beda!

Lepa si, domovina! Rad te imam, domovina! Opevam te, še bolj pa moč, ki te je rodila!«

☆

Mirna na Dolenjskem je prvo letošnje junijsko nedeljo slavila in gostila. Borci, aktivisti, krajanl, mladina — vse je bilo eno. Tako kot med zadnjo vojno.

Šopki rož in stiski rok veliko povedo. Zahvala jev njih, hkrati pa tudi obljuba, obljuba, ki je ne sme mo nikoli pozabiti.

Foto: T. URBAS

Spet so zapeli krampi in lopate

S svečano prireditvijo v naselju mladinskih delovnih brigad na Prevolah v Suhi krajini (v nedeljo, 5. junija), se je začela letošnja mladinska delovna akcija, na kateri bo preko 600 mladincev iz vse Slovenije pomagalo graditi vodovode in ceste v občinah Novo mesto, Grosuplje in Kočevje.

Zbranim brigadirjem je spregovoril Franc Šetinc in poudaril, da je ta del manj razvite Dolenjske tudi po zaslugi mladih v zadnjih letih zaživel povsem drugače. Na vsakem koraku je čutil napredek, h kateremu so pripomogli tako mladinci kot domačini sami, ker vedno želijo naprej. Spregovoril je tudi o velikem pomenu brigad, ki morajo najti zaslužen priznanje v celotnem sistemu. Proslavljanje na Prevolah so zaključili s kulturnim programom kulturnih delavcev iz novomeške občine.

Isti dan so začeli tudi zvezno mladinsko akcijo »Posočje 77«. Mladim je spregovoril republiški sekretar za notranje zadeve Marjan Orožen, ki je poudaril

velik pomen lanske delovne akcije, ko so brigadirji v prvi specializirani delovni akciji v državi — pri obnovi po potresu porušenega področja — v dobrem mesecu dni s svojim opravljenim delom vrnili denar, ki je bil za akcijo porabljen, saj so opravili dela v vrednosti 8 milijonov dinarjev. Letos bodo pomagali pri napeljevanju električnega omrežja v partizanski vasi Gorenja Trebuša, urejevali pa bodo tudi zunanost novozgrajenih naselij, gradili ceste, vodovode...

V tej zvezni mladinski delovni akciji bo sodelovalo kar 973 brigadirjev.

Tudi v Tratah v Brkinah so začeli tretjo delovno akcijo, v kateri bo okrog 500 mladincev in mladink iz Slovenije v štirih izmenah opravilo veliko dela pri gradnji vodovoda ter cestnih delih. Mladinci bodo na območju sežanske občine opravili dela v vrednosti 1.590.000 dinarjev, v ilirskobistriški pa v vrednosti skoraj 3 milijone dinarjev.

od torka do torka

Sreda, 1. junija 1977

Na pariških pogovorih o mednarodnem sodelovanju sta se sestala ameriški zunanji minister Vance in jugoslovanski sekretar za zunanje zadeve Minić. Med drugim sta se pogovarjala tudi o beograjski konferenci.

V Beogradu se je začelo dvodnevno posvetovanje o razorožitvi.

Pri Solkanu so se na priložnostni slovesnosti srečali italijanski in jugoslovanski vojaki, ki bodo označevali državno mejo.

Četrtek, 2. junija 1977

V Ljubljani se je začelo dvodnevno posvetovanje predsednikov republik in pokrajin o medrepubliškem sodelovanju.

Predsedstvo SZDL Jugoslavije je na seji, ki so se je udeležili tudi predstavniki predsedstva SFRJ, skupščine SFRJ in ZIS, spregovorilo o družbeni vlogi in nalogah socialistične zveze.

Spanske oblasti so izpustile iz zaporov še sedem političnih zapornikov.

Petek, 3. junija 1977

S slovesnostjo na Prevolah v Suhi krajini so se začele letošnje mladinske delovne akcije.

Delegati obeh zborov so v skupščini Jugoslavije sprejeli poročilo o delu ZIS in o pripravah na beograjsko konferenco o varnosti in sodelovanju.

Sobota, 4. junija 1977

Delegati republiške konference ZSMS so se sestali na seji, na kateri so spregovorili o vlogi in nalogah slovenske mladine pri obrambnih pripravah.

V Cavtatu se je končal petdnevni simpozij pod naslovom: »Novi mednarodni ekonomski red in države v razvoju«.

Ponedeljek, 6. junija 1977

Delegacija skupščine SFRJ, ki jo vodi Kiro Gligorov, se je v švedskem parlamentu pogovarjala o odnosih med državama.

Na dvodnevni uradni in prijateljski obisk v našo državo je prišel italijanski zunanji minister Arnaldo Forlani.

Predsednik skupščine SRS Sergej Kraigher je članu sveta federacije dr. Alešu Beberju ob njegovi 70-letnici izročil red narodne osvoboditve, s katerim ga je odlikoval predsednik Tito.

Torek, 7. junija 1977

Predsednik Tito je obiskal Srem, kjer je po osvoboditvi leta 1945 zaoral prvo brazdo.

Član predsedstva SFRJ in ZKJ Edvard Kardelj je obiskal republiško konferenco ZSMS, kjer mu je predsednik ZSMS izročil »Zlati znak mentorja«.

Komisijo ZIS za ugotavljanje stanja grobov in spominskih obeležij borcev NOV in žrtev nacističnega nasilja, ki se ta teden muči na Koroškem, je sprejel tudi koroški deželni glavar Wagner.

Dolomiti – spomenik revolucije

Čas je, da začnemo delati na zaščiti in ohranitvi tega območja in objektov, pomembnih za narodnoosvobodilni boj slovenskega naroda

Polhograjski Dolomiti, katerih del je z odlokoma občin Ljubljana-Siška in Ljubljana-Vič-Rudnik proglašen za krajinski park, ki uživa posebno družbeno varstvo zaradi bogastva krajine in kulturnih spomenikov, ki so delo človeka ali narave, so odigrali med NOB pomembno vlogo, vendar se ta čestokrat pozablja ali izkrivlja in grozi nevarnost, da bo šla v pozabo.

Znano je, da je po znani Roški ofenzivi, in sicer po umiku iz Kočevskega roga, od jeseni 1942 do spomladi 1943, bilo tu osrednje vodstvo slovenskega narodnoosvobodilnega gibanja. Tako so postali tedaj Dolomiti prestolnica bojujočega se slovenskega naroda, kamor so se stekale vse nitke osvobodilnega boja. V tej dolomitski republiki, kakor smo jo partizani upravičeno imenovali, so bili sprejeti pomembni sklepi in izjave, ki so utrdile OF kot enotno politično silo, bojujočo se proti okupatorju in domačim izdajalcem, za novo, bolj pravično človeško družbo.

Naj pri tem omenimo samo »Dolomitsko izjavo osnovnih skupin OF«!

Tovariš Kardelj je zapisal, da spada delovanje vodstva NOB v Dolomiti med najpomembnejša obdobja v razvoju osvobodilne vojne. To je bil prelomni trenutek v narodnoosvobodilni vstaji na Slovenskem.

Na Ravniku, Babni gori, Zirovnikovemu grabnu, Gaberju, Osredku in drugje, so tedaj delovali centralni komite KPS, izvršni odbor OF, glavno poveljstvo partizanskih čet in drugi. Od tu in sem so se stekale vse niti, ki so povezovalе osvobodilno gibanje v vseh delih Slovenije.

Na tem območju je deloval tudi Dolomitski odred, ki je imel vrsto pomembnih vojaških in političnih akcij. In kar je prav gotovo slovenska posebnost — je tu delovala močna in dobro organizirana narodna zaščita, ki ni varovala le življenja, premoženja in zaledja sploh, temveč je opravila celo vrsto pomembnih vojaških akcij, od katerih naj posebej omenimo uničenje močne motorizirane italijanske kolone 7. maja 1942. Pod Osredkom je tedaj delovala tudi ena od prvih partizanskih bolnišnic. Na tem območju so bile številne partizanske tiskarne, med njimi tudi naslednica znane tiskarne Podmornica.

Zalostno pa je, da vse te velike stvari po krivici tonejo v pozabo in grozi resna nevarnost, da bodo zamnjeni prikrasani za veliko zgodovinsko resnico. Le posamezni objekti, ki že tudi propadajo ali spreminjajo svojo zunanost in notranjost, imajo skromna obeležja. Pa še za te malokdo ve, ker do njih ne vodijo ustrezni kazipoti, ki bi številne ljubitelje Dolomitov usmerjali tja. V prostorih ni ničesar več, kar bi spominjalo na velike dni revolucije.

Partizani pa tudi drugi občani se upravičeno sprašujejo, kje so organizacije in organi, ki so dolžni skrbeti za ohranitev teh stvari. Kje je spomeniško varstvo? Ali res ni posluha za našo polpreteklo zgodovino, zlasti za tako pomembne mejnike v zgodovini NOB? Morda bo kdo odgovoril, da so posredi denarna vprašanja. To ne more biti razlog. Zdrženo delo je že marsikje pokazalo svojo pripravljenost angažirati svoja sredstva v te namene. Toda nekdo mora akcijo začeti, jo voditi in zaključiti. Res je, da je treba ohranjati spomenike davne preteklosti, toda na ta račun ni mogoče zanemarjati najnovejših zgodovine, ki je resničen del nas in naše družbe — zgodovine, ki je pogoj, da imamo to, kar je ustvarila naša generacija in naprej razvija mlajša. Brez teh mejnikov ne bi bilo svobode, ne bi bilo nove samoupravne socialistične ureditve.

Skrbniški odbor krajinskega parka Polhograjski Dolomiti je dal že več pobud za zaščito tega območja in objektov kot izjemnega spomenika narodnoosvobodilne borbe in revolucije. To pobudo je podpirala tudi ZZB in druge družbenopolitične organizacije s tega območja. In vendar do danes ni ničesar storjenega.

Ker gre za območje in objekte republiškega pomena, javno pozivamo vse prizadete in odgovorne organizacije in organe, da končno začnejo delati na zaščiti in ohranitvi tega območja in objektov pomembnih za NOB slovenskega naroda.

Predsednik skrbniškega odbora
Krajinskega parka Polhograjski Dolomiti:
ZDRAVKO VIDRIH

Naša trojka iz leta 1937

Pa je slovensko napisana beseda prišla v prave roke!

Ne spominjam se več, kateri mesec je bil. Vem le to, da je bilo jeseni leta 1937 in da smo se srečevali na ljubljanskih ulicah: neki študent iz trnovskega konca in študentka Marjana. Priimki niso bili važni! Povedala sta le, da sta vključena v društvo »Branibor«, v katerem sem bila tudi jaz. Zadolženi smo bili zbirati slovenske knjige, da bi jih poslali

našim ljudem, Slovencem, tam na Koroško. Akcija je trajala več mesecev, in to v strogi tajnosti. Lepo število knjig se je nabralo v mali sobi nebotičnika, sredi Ljubljane. Po dogovoru smo prišli vsi trije v to sobo in paketirali knjige. Na katere naslove in kako so bile poslone knjige, nam ni bilo znano. To delo je opravila druga trojka in tudi v strogi tajnosti.

Bili smo zadovoljni, da je nabiralna akcija uspela in da je slovensko napisana beseda prišla v prave roke.

Zelega sem povedati, da smo že pred štiridesetimi leti mislili in delali za naše ljudi onstran meje.
FANIKA BURJA,
Kostanjevica na Krki

Kdaj spomenik generalu Maistru?

Ze od štiridesete obletnice bojev za severno slovensko mejo teče pravda, ali naj dobi general Maister — mož, ki je s svojimi borci izvojeval Maribor in štajersko Podravje za Slovenijo, Jugoslavijo, dostojen spomenik na kraju delovanja, v Mariboru. Leta 1970 je bil v Mariboru ustanovljen pripravljalni odbor za postavitve tega spomenika in določen je bil že prostor, na katerem naj bi stal. Toda ta akcija je zamrla, niso pa utihnili glasovi pričakovanja, da se izpolni dana obljuba. A dejanja ni.

Zato Zveza prostovoljcev — borcev za severno mejo 1918/19 poziva odločilne dejavnike, da izrečejo o stvari jasno besedo, mariborsko občinsko skupščino pa, da preide od besed k dejanjem, da končno dobi slovenski general — pesnik Rudolf Maister v Mariboru dostojen spomenik.

Predsednik: LOJZE UDE
Tajnik: FRANJO KRISTAN

Bila sta hrabra borca

Odmev na sestavek »Slovenski narod nikoli ni priznal sramotne okupacijske meje«

V eni zadnjih števil TV 15 sem na četrti strani prebral sestavek »Slovenski narod nikoli ni priznal sramotne okupacijske meje«, h kateremu je bila priložena fotografija, na kateri sta bila Zdenko Roter in kurir Fele, ki je padel pri prehodu prek zamirnirane meje.

Omenjeni sestavek bi želel dopolniti, saj sem bil takrat, ko se je to zgodilo, sekretar OK KPS in predsednik OO OF na področju Gabrovke.

Nekega dne, datuma se ne spominjam točno, so k meni prišli Zdenko Roter, Fele in še nekaj drugih s prošnjo, naj bi jih eden izmed naših aktivistov peljal preko italijansko-nemške meje, ki je bila zamirnirana in opletena z bodečo žico. Nameravali so v neko nemško postojanko, da bi tam zaplenili konje, kajti s konji bi bilo lažje izvrševati kurirske naloge. Zanimalo me je, kako bo akcija uspela, pa sem tudi sam odšel z njimi.

Jasno je, da se je preko meje prišlo samo tam, kjer je bila žica odstranjena, prav tako pa tudi mine, ki so jih Nemci nastavljali v zemljo. Sli smo preko vasi Vodice, ki ležijo nekako en kilometer od takratne meje. Prišli smo pred vas, ko sem neko žensko vprašal: »Če so Nemci v vasi?« Rekla je, da jih ni. Toda — nismo prišli do srede vasi, ko so Nemci udarili po nas iz hiše. Mislim, da je bila to Hribarjeva hiša.

Zdenko Roter je bil silno hraber komandir relejne postaje TV 3. Takoj je zakričal »Na juriš!« in vsi smo jurišali proti hiši, v kateri so bili Nemci. Tovariš Fele je imel takrat mitraljez. Skočil je na neko škarko in tolkel po hiši, da se je kar isknilo. Zal je bil v tem boju smrtno zadet in je izdihnil v Gabrovki, pri Borštnerjevih.

Rad bi povedal, da sta bila Rdenko Roter in kurir Fele izredno hrabra in izkušena borca, ki se kljub zasedi nista pustila zmesti, temveč sta v tistem trenutku, ko smo bili napadeni, energično ukrepala. Mislim, da je prav, da to v sestavkih, ki govorijo o našem narodnoosvobodilnem boju, tudi zapišemo, saj smo imeli ljudi, ki so svojo hrabrostjo zaslužili izredno priznanje. Takšna sta bila tudi Zdenko Roter in kurir Fele.

RUDI RAPL-SAVO,
Murska Sobota

PRIPIS UREDNIŠTVA: V sestavku »Slovenski narod nikoli ni priznal sramotne okupacijske meje« sta se vrinili še dve napaki, in sicer: dr. Zdenko Roter ni predsednik, ampak član iniciativnega odbora za postavitve spominskega obeležja prehodov čez okupacijsko mejo pri Debečah in obveščevalni center pri komandi relejnih postaj je vodil od leta 1945 do osvoboditve in ne od leta 1944, kot je bilo zapisano v podpisu objavljene fotografije.

S seje predsedstva republiškega odbora Z ZB NOV Slovenije

Zakaj »po starem«?

Borčevska organizacija, ki je danes neločljivi del skupne fronte sil, združenih v SZDL, je že začela s pripravami na kongres ZZB NOV Jugoslavije, ki bo v prvi polovici prihodnjega leta. Republiški odbor ZZB NOV Slovenije je v zvezi s tem pripravil nekaj predlogov statutarnih sprememb, s katerimi bi želel čimbolj pritegniti bazo, vendar so v večini republik menili, da takšne spremembe niso potrebne.

Štiriletno mandatno obdobje republiškega odbora ZZB NOV Slovenije se je sicer že izteklo, vendar bo skupščina ZZB NOV Slovenije šele prihodnje leto, ker je bilo v Jugoslaviji sprejeto stališče, da se mandatna obdobja republik in pokrajin uskladijo z mandatnim obdobjem zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije. Tako je mandatno obdobje republiškega odbora ZZB NOV Hrvatske poteklo že konec decembra lani, vendar zaradi navedenega vzroka še niso imeli skupščine.

Po vseh republikah in pokrajinah pa so se že začele politične priprave, ki morajo temeljiti na določilih sedmega kongresa zveze komunistov Jugoslavije, na določilih nove ustave ter delegatsko organizirani družbi. Prav v zvezi s tem pa se postavlja vprašanje ali je ZZB NOV Jugoslavije po svoji organiziranosti v lastni strukturi dovolj delegatsko sestavljena in ali se dovolj ustrezno vključuje v skupno fronto SZDL in razne mehanizme. Ali so pri tem potrebne kakšne spremembe?

O vseh teh vprašanjih je spregovorilo predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Slovenije na svoji seji v sredo, 1. junija. V uvodu je predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije tovariš Janko Rudolf poudaril, da borci v Sloveniji menijo, da je v delegatski organiziranosti treba storiti korak naprej in borčevsko organizacijo bolje delegatsko organizirati. Pri tem je treba upoštevati specifičnost organizacije (nima podmladka) ter z ustavo določene naloge ZZB NOV, ki mora še vedno skrbeti za reševanje borčevskih vprašanj, čeprav je skrb za borce že močno podružbljena. Vsekakor pa so v statutu ZZB NOV Jugoslavije potrebne nekate-

re spremembe. Enake težnje so se pojavile tudi na Hrvaškem in v Makedoniji, medtem ko v drugih republikah menijo, da je sedanja organiziranost primerna in niso potrebne nobene spremembe.

O teh vprašanjih se je zvezni odbor ZZB NOV Jugoslavije posvetoval s koordinacijskim odborom SZDL Jugoslavije, vendar so tudi tam menili, da spremembe niso potrebne. Prav tako so na tej seji sklenili, naj borčevske organizacije začnejo priprave na kongres po starem, morebitne novosti pa naj bi vnesli pozneje.

Pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije je bila ustanovljena posebna komisija, ki je že pripravila prvi predlog osnutka sprememb statuta, s katerim bi želela izpolniti predvsem tri naloge. Najprej bi želela jasno opredeliti delegatske odnose v borčevski organizaciji, tako odnose voljenih organov do baze kot obveznosti organizacije do skupne fronte. Nadalje je želela narediti statut, ki bi dal organizaciji možnost operativnega reševanja vseh vprašanj, v uvodnem delu pa bi opredelila vlogo in nastanek borčevske organizacije. O teh spremembah so se dogovorili že s statutarno komisijo pri zveznem odboru ZZB NOV Jugoslavije, ki pa je pozneje od tega odstopila in se odločila za sedanjo organiziranost. Člani predsedstva republiškega odbora ZZB NOV Slovenije pa kljub temu menijo, da so določene spremembe potrebne, zato bodo priprave za kongres ZZB NOV Jugoslavije sicer začeli »po starem«, o možnih spremembah pa bodo še razmišljali. Na seji predsedstva so sprejeli »ključ« za volitve delegatov v najvišje organe ZZB NOV Slovenije, ki ga bodo posredovali vsem občinskim odborom.

Predsednik republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov tovariš Marjan Lenarčič je predsedstvo republiškega odbora ZZB NOV Slovenije seznanil s potekom akcije podpisovanja družbenega dogovora o skupnih osnovah in menilih za podeljevanje občinskih priznavačin udeležencem NOV in drugih vojn, predsedstvo pa je sprejelo tudi informacijo o reševanju zahtevkov posebne dobe v dvojnem štetju s pridami na podlagi novele zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Ur. l. SFRJ, št. 13/1976)

MILAN VOGEL

Spomeniki in grobišča protifašistom v Avstriji

V jeseni lanskega leta je bila pri ZIS ustanovljena komisija za ugotavljanje stanja grobov, grobišč, spomenikov in spominskih obeležij protifašistom na avstrijskem ozemlju. Pravna podlaga za ustanovitev komisije je 19. člen avstrijske državne pogodbe. Komisijo sestavljajo predstavniki vseh jugoslovanskih republik in pokrajin, njen predsednik pa je generalpolkovnik Boško Šiljegović. Doslej je obiskala že Dunaj, Zgornjo in Spodnjo Avstrijo ter pokrajino Salzburg, ta teden pa ugotavlja stanje na Koroškem. Pred odhodom na delo v to avstrijsko pokrajino je imela komisija v nedeljo, 5. junija, na Bledu sejo, ki so se je poleg vseh članov udeležili še republiški sekretar za odnose s tujino tovariš Marjan Osolnik, predsednik republiškega komiteja za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov Marjan Lenarčič ter generalni konzul v Celovcu Milan Samec.

Uvodoma je spregovoril predsednik komisije Boško Šiljegović o dosedanjih obiskih v Avstriji, ko so obiskali Dunaj, Zgornjo in Spodnjo Avstrijo ter pokrajino Salzburg. V teh pokrajinah je komisija obšla 42 grobišč in identificirala 624 žrtev fašističnega nasilja. V to število pa niso zajete žrtve koncentracijskih taborišč, kjer so bili masovni uboji, saj je bilo samo v Mauthausnu, brez Gusena in Ebenseja, ubitih več kot 4800 Jugoslovancev.

Komisija se je pri svojem delu srečala z večjimi težavami, kot pa je pričakovala. Posebej velja omeniti še molk avstrijskega tiska, ki obiskov te vladne komisije, razen nekega lokalnega časopisa, sploh ni omenjal, kar pa je le še dokaz več, kakšen je odnos avstrijske javnosti do današnje Jugoslavije in s tem tudi do žrtev nacističnega nasilja, ki so s svojimi življenji prispevali tudi k osvoboditvi Avstrije.

Stanje grobov in grobišč je v posameznih pokrajinah dokaj različno, ponekod pa je bilo opaziti, da so se tudi v tem pogledu pripravili na pohod komisije, saj so le nekaj dni prej posadili ovetje. Na Dunaju imajo jugoslovanski protifašisti sicer zelo lepo mesto med drugimi zavezniki, vendar je naše grobišče dokaj neurejeno. Na Spodnjem Avstrijskem so grobovi jugoslovanskih žrtev še vedno raztreseni po krajih, kjer so umrli ali bili streljani in veliko naših beguncev iz nemških taborišč je pokopanih na vaških pokopališčih. V Spodnji Avstriji je komisija našla 382 grobov, med katerimi pa je veliko slabo vzdrževanih in celo brez imen.

Nekoliko boljše stanje je v Zgornji Avstriji in v pokrajini Salzburg, kjer so grobovi naših protifašistov skoncentrirani na vojaških pokopališčih in so, razen identifikacije žrtev, dostojno vzdrževani. Pomensko ugotavljanje žrtev je še toliko pomembnejše zato, ker je komisija našla celo primere, predvsem

ponekod na Salzburškem, da so skupaj z našimi nacističnimi žrtvami pokopali tudi nekateri Jugoslovanci, ki so umrli že po končani drugi svetovni vojni. Teh ljudi pa niti po zakonu o vojaških pokopališčih niti po 19. členu državne pogodbe ne moremo prištevati med žrtve vojne in jih s temi žrtvami tudi ne moremo pokopavati. Pri identifikaciji žrtev bo morala komisija še naprej tesno sodelovati z avstrijskimi humanitarnimi organizacijami, kot je Rdeči križ ter s protifašistično organizacijo KZ Verbandt ter seveda z našimi borčevskimi organizacijami. S KZ Verbandtom je imela komisija sestanek že na Dunaju, kjer je predstavnik te organizacije seznanila s svojim mandatom in nalogami ter naletela na vsestransko pomoč ne samo na Dunaju, ampak tudi v drugih pokrajinah.

Z obiskom na Koroškem bo komisija ZIS za ugotavljanje stanja naših grobov v Avstriji končala prvi del svojih nalog — ugotovila bo stanje. Čaka pa jo seveda težji del — spremeniti sedanje stanje grobov in spominskih obeležij naših žrtev nacizma, saj smo za sedanje slabo stanje del krivi tudi sami. Šele končani obisk na Koroškem, v tej, pa to želimo ali ne, specifični avstrijski pokrajini, bo pravi pokazatelj resničnih hotenj avstrijskih oblasti, da svoje obveznosti iz državne pogodbe izpolnijo.

Komisija ima torej zelo odgovorno nalogo, posebno pri identifikaciji žrtev, saj gre za grobove in spomenike žrtvam nacizma in borcem jugoslovanskih in avstrijskih protifašističnih borcev, ki so skupaj z vojaški zavezniških armad dali življenje za osvoboditev obeh sosednjih držav. Izjava koroškega deželnega glavarja Wagnerja, naj bi obe strani (s tem misli avstrijske nacionaliste iz 1. in tudi 2. svetovne vojne ter naše zahteve) prenehali postavljati spomenike, nas ne sme zadrževati, da ne bi s svojih dolžnosti do žrtev tudi izpolnili.

MILAN VOGEL

Umrli je Anton Dežman - Tonček

V Radovljici je prvega junija nenadoma preminil narodni heroj Anton Dežman-Tonček.

Kdo ga ne pozna! Požrtvovalnega predvojnega skojevca, hrabrega mitraljezca proslavljenega Cankarjevega bataljona, udeleženca legendarne Dražgoške bitke, v neštetih bojih prekaljenega partizanskega komandanta.

Rodil se je leta 1920 v Lescah, v delavski družini šestih otrok, pa je že v zgodnji mladosti občutil zaničevanje in zatiranje delavstva. Kot štirinajstletni deček se je aktivno vključil v delavsko-prosvetno društvo »Svoboda«, po razpustitvi le-tega ga vidimo v vrstah društva »Vzajemnost«. Kot naprednega mladince in tovarniškega delavca — zidarja ga je snujoča partijska organizacija od leta 1936 dalje stalno spremljala in vzgajala v marksističnem duhu. Po ustanovitvi partijske organizacije v Lescah je bil leta 1940 sprejet tudi v vrste SKOI.

Ob napadu nacistične Nemčije se je na poziv partijske prostovoljno javil v bivšo jugoslovansko vojsko, da bi branil domovino. Po poobumu kraljev-

ske vojske je že v maju leta 1941 organiziral prve mladinske trojke v Lescah in okolici. Zbirali so orožje in vojaško opremo, se pripravljali na oboroženo vstajo. S svojimi skojevci je 20. julija leta 1941 organiziral zavarovanje partijske konference za Gorenjsko, ki je bila na Jelovici...

Dne 28. julija leta 1941 je Anton Dežman-Tonček odšel k partizanom. Najprej je bil v Jelovski četi, 5. avgusta istega leta postane borec novoustanovljenega Cankarjevega bataljona, v katerem se je posebno izkazal kot mitraljezec, komandir voda in komandir čete, maja 1943 ustanovi Jelovski bataljon, pozneje pa sedmi kranjski bataljon.

Anton Dežman-Tonček se je odlikoval kot izredno dober, hraber in sposoben komandant, zgleden in priljubljen tovariš, kot drzni organizator diverzantskih akcij. Zaradi izrednega junaštva, ki ga je pokazal v številnih uspešnih akcijah po vsej Gorenjski, je postal simbol partizanskega boja ter strah in trepet nemških okupatorjev.

Za zasluge in hrabrost v narodno-osvobodilnem boju je Anton Dežman-

Ko je uredništvo TV 15 pripravilo »ustni časopis« v Kroplu, je bil z nami tudi ANTON DEŽMAN-TONČEK...

Tonček poleg reda narodnega heroja prejel številna druga visoka vojaška odlikovanja, leta 1970 je napredoval v generalnega majorja jugoslovanske armade.

V Radovljici, kjer se je Anton Dežman-Tonček nastanil, je z nezmanjšano vneto požrtvovalnostjo nadaljeval delo v družbenopolitičnih organizacijah, v izgradnji naše samoupravne socialistične družbe. Bil je član zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, predsedstva republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, sekretar občinskega odbora ZZB NOV Radovljice in ZRVS Radovljice, dolgoletni odbornik občinske skupščine ter številnih vodstev ZK in SZDL; s posebno ljubeznijo se je posvečal vzgoji mladine in usposabljanju rezervnega starešinskega kadra, s svojimi bogatimi izkušnjami je prispeval izjemen delež k utrjevanju in razvijanju splošnega ljudskega odpora, zavzeto je delal v drugih sportskih organizacijah, društvih.

Kdo bi ga lahko pozabil, partizanskega komandanta Tončka!

JOST ROLC

Ko sem nekega dne brskala po svojih partizanskih zapisih, sem našla list s svinčnikom popisane papirja, na katerem sem le še s težavo prebrala: Vojaške delavnice; politični pomen razstave. V spominu sem se vrnila v leto 1945, ko so partizani pripravili razstavo na to temo in naročili, nam v partizanskem novinarskem tečaju, naj napišemo reportažo za naš partizanski tisk. Osnutek te reportaže sem shranila kot spomin. Naj navedem najbistvenejše odstavke te izvirne partizanske reportaže.

»Na tej razstavi se začudimo izredni iznajdljivosti, požrtvovalnosti, domiselnosti, vztrajnosti in delavnosti naših partizanov. Na začetku razstavnega prostora stoji avtomobil. Pač avtomobil. Nič posebnega-koliko smo jih že videli, bi si dejal na tihem površen opazovalec. »Toda stopi bliže, prijatelj«, te pocuka za rokav partizanski vodič. »Oglej si ga natančno... Na cestnem prelazu so naši razbili močno sovražno kolono. Med drugimi trofejami je ostal razbit na cesti tudi en sovražnikov avtomobil. Kdo bo v njem videl še kaj drugega kot kup zmečkane pločevine...«

Aha, smo že uganili: bistro, iznajljivo partizansko oko je v teh razbitinah že videlo nov, uporaben avtomobil. In potlej ustvarjalne, izkušene roke delajo, popravljajo in že stoji kar uporaben avtomobil, ob katerem bi le strokovnjak »pogruntal«, da je zakrpan. Jutri bo morda že vozil ranjence ali opravljal kako drugo pomembno nalogo.

Reportaža iz dni narodnoosvobodilnega boja

Partizanske vojaške delavnice

Tako kot v boju z orožjem v roki, so partizani dokazovali svojo moč tudi v zaledju. Danes se človek čudi, da je bilo v tistih težkih vojnih časih to sploh mogoče. Partizani so imeli svoje delavnice in o njih so, nekaj mesecev pred svobodo, v Črnomlju pripravili razstavo.

Ranjeni borci potrebujejo hitro pomoč. Ali ste videli leseno hišico? Saj to je vendar operacijska soba! Glejte kakor prava ordinacija. Tam je operacijska miza, nosilnice, sanitetni material, snežnobeli zdravniški plašči, zdravila, stekleničke, injekcijske igle, razni instrumenti, ki jih potrebuje kirurg in še druge stvari. Kdo bi vedel vsem imena. Vse to, kar dobe druge moderne armade že vnaprej pripravljeno v skladiščih, vse to si je moral naš partizan ustvariti, omisliti, preskrbeti sam.

Stopamo naprej po razstavišču. Mitraljezcu se je pokvarila strojnica. Naši puškarji so se kaj hitro znašli, vstavili nadomestni del in popravili, kar je bilo treba — in strojnica bo spet dopovedovala fašističnemu tujcu, da na tej zemlji nima kaj iskati.

In ko se takole dalje pomikamo, vidimo nešteto predmetov, ki nam povedo čudovite stvari.

Kuhinjska posoda, lični krozniki, skodelice, vojaške menazhke, zajemalke, partizanske žlice v vgravirano peterokrako zvezdo, vilice itd. — in vse to je narejeno iz ogrodka letala, ki je treščilo na tla. Kje na svetu je še kaka vojska, ki bi izdelala toliko koristnih in potrebnih predmetov za svoje ljudi iz tistega mrtvega letala...

Partizanski konji, ki zelo trpe, morajo biti seveda podkovani. Zato jamčijo partizanske delavnice. Zdravemu kopitu podkev — bolnemu konjski čevlček!

Borci, ki morajo na dolge pohode, potrebujejo trpežne čevlje. Pridne

roke v zalednih delavnicah jih naredi v enem dnevu. Še naprej roma naše oko: mimo predmetov, ki bi v mirnem času pomenili kaj skromnega. V vojnem času, v partizanskem zaledju, pa je to pravo razkošje. Mimo lepo izdelanih svilenih prešitih odevi, prtov, pregrinj, usnja, lične suhe robe, pločevinastih loncev, kovanih strojev pa kdo ve koliko stvari je še tu razstavljenih, saj vseh naštetih ni mogoče. Mnogo tega so stori in zašili pridni prsti naših deklet in žena v zaledju in padal zavezniških letal, ki so našim partizanom nosila pomoč.

In končno je prav samozvestno čepel v kotu tudi pisalni stroj. Menda ste tudi tega partizani sami naredili, se je pošalil eden tovarišev obiskovalcev.

»He, he, ne boš nas ugnal, ne,« se je zasmejal vodič. »Naredili ravno ne, zanimiva pa je njegova zgodba. Ta je prišel iz žice, naravnost iz okupatorskega gnezda. Saj veš, naši aktivisti terenci in kurirji, so ti pravi gadje. Privlekli bi ti samega hudca iz pekla, če bi bilo treba...«

Nekaj svetlega je bilo v nas, nek poseben ponos in hvaležnost v naših srcih, ko smo zapustili to razstavo — ta čudež v vojnem času, ki je velika vera v zmago in lepšo prihodnost...

Tako sem takrat, med NOB, napisala to reportažo. Pa naj ne ostane pozabljeno in naj bo spomin na tiste dni...

ANGELA PRIJATELJ

Zadnjega februarja so proti večeru pridri v sobe policisti s seznamom zapornikov. Kogar so poklicali, je moral pobrati svoje stvari in oditi na hodnik. Govorili so, da nas bodo poslali na zdravniški pregled, ker smo kazen prestali in nas bodo poslali delat v kranjske tovarne. V vrsti sem stal skukaj z Mirkom Karišem z Jesenice in kmalu sva ugotovila, da obljube niso resnične. Ko so okrog štiristotim jetnikom, kolikor nas je bilo po najini oceni, razdelili vsakemu hlebec kruha, ki ni tehtal niti pol kilograma in dejali, da je to hrana za tri dni, sva dokončno spoznala, da nas bodo poslali v neko taborišče.

Zvečer so nas v koloni po štiri pod močno policijsko stražo odgnali proti železniški postaji. Mesto je bilo prazno, ker je bila policijska ura in ni bilo nikogar, ki bi se poslovljal od nas. Koraki policistov so odmevali po ulicah in mnogim »igrali« žalostinko v slovo od Ljubljane, v katero se niso nikoli več vrnili. Na železniški postaji nas je sprejela policija, ki nas je spremljala na vsej poti. Vlak je močno zastražen odpeljal proti Gorenjski. Prva postaja je bila v Lescu, kjer so priključili še nekaj živinskih vagonov z zaporniki iz Begunj. Ko smo prišli na Jesenice, se je že zdanilo. Ker je bil letalski napad, so nas odpeljali proti Hrušici, kjer smo čakali do popoldneva.

Ko smo se vrnili na Jesenice, je bila v množici, ki se je zbrala ob vlaku, tudi Kariševa žena z obema hčerkama. Nekemu nemškemu vojaku je dala paket za moža, ki pa ga je vojak zadržal. Mirku pa dal le košček trdega vojaškega »komisa«. Letala so spet napadla. Ljudje so morali v zaklonišče. Bombe so zadele tudi železniško postajo, naš vlak pa je ostal nepoškodovan. Ranjene so bile tudi Kariševa žena in obe hčerki, kar pa je zvedel šele po vrnitvi iz taborišča.

Proti večeru smo nadaljevali pot proti Koroški in pri Celovcu spret preželi letalski napad. To je bil že drugi dan vožnje, v naše vagone pa ni pogledal nihče.

Tretji dan, okrog desetih zvečer, smo prispeli na železniško postajo Dachau, od koder je bilo do taborišča še nekaj kilometrov poti. Spet so nas nagнали v vrsto po štiri. Ko smo prišli do taborišča, smo zagledali barake, ki so bile obdane z bodečo žico pod električno napetostjo, ob žici pa je bil skopak še globok jarek z vodo. Na stražarskih stolpih so bila mitraljezka gnezda, ki so čakala na svoj plen. Med barake smo prišli po dvignem mostu. Sprejel nas je komandant taborišča, ki je bil prav tako, kot vse vodstvo, kaznjenelec. To so bile za nas najhujše zve-ri, ki smo jih srečali. V govoru je po-

Zadnji transport za Dachau

Proti koncu februarja leta 1945 so bili ljubljanski gestapovski zapori tako polni političnih jetnikov in ujetih partizanov, da smo se morali pri spanju menjavati, ker ni bilo prostora, da bi spali vsi hkrati. Vsak dan pa so prihajali še novi zaporniki in od njih smo zvedeli, kaj se dogaja v domovini in v svetu. Videli smo, da se bliža konec vojne in mislili, da bomo njen konec dočakali v teh zaporih, vendar ni bilo tako.

vedal, da je edina pot iz taborišča skozi dimnik krematorija.

Prvo noč smo prespali na mokrem betonu v kopalnici, v katero je šlo okrog tisoč ljudi. Kopali so nas z mrzlo vodo, ostrigli in obrili vse dlake na telesu ter dali zaporniško obleko. Naslednji dan so nas odpeljali v prenatrpane barake. Zjutraj smo dobili malo črne kave in košček trdega »komisa«, kar je bila naša prva hrana v taborišču. Takoj nato smo dobili orodje in šli zagrinjat jame, ki so nastale med bombardiranjem v bližini Münchena. Delali smo dvanaest ur na dan, dobili smo le malo hrane in še to smo morali pojesti stoje. Po vrnitvi z dela smo si morali sleči perilo in pregledati, če ima kdo uši. To je opravljala posebna

komisija, v kateri so bili po kazni sami duhovniki. Če so pri komu prikrili, da so našli uši, so ostali ves dan brez hrane, enaka kazen je doletela tudi jetnika. Temu pregledu je sledila večerja, ki pa je ne bi jedla niti žival.

Ko smo bili že dober mesec v taborišču, smo imeli zdravniški pregled. Izbrali so vse zdrave in nas poslali v vlakom v taborišče Ibarlingen na švicarski meji ob Bodenskem jezeru, ki je spadalo pod taborišče Dachau. Razmere v njem so bile še hujše kot v Dachau. Prestrašene so nas nagnali v skoraj prazne barake. Večerja je bila zelo slaba. Neki »kapo«, ki je bil po rodu Slovenec, je prinesel dolgo gumijasto cev in nas »za večerjo« zmočil z mrzlo vodo. Njega so ob osvoboditvi v

taborišču Alach pri Münchnu prav v naši baraki ubili sovjetski konjeniki. Jetniki smo delali pod zemljo veliko vojaško tovarno, kjer so »kapi« pobili več ljudi, kot pa jih je umrlo od lakote. Ni bilo dneva, da ne bi z gradbišča nosili pretepane tovariše.

Boji so se vedno bolj približevali taborišču in upanje na skorajšnji konec vojne nas je držalo pokonci. Tudi letalski napadi so bili vedno pogostejši. Nekega večera sredi aprila smo šli na nočno delo. Okrog polnoči smo morali delo zapustiti in se vrniti v taborišče, kjer je bilo že vse pripravljeno za umik. V taborišču nas je bilo takrat okrog 1200 zapornikov. Odpeljali so nas na železniško postajo in z osebnimi vagoni proti taborišču Alach. Vse ceste so bile polne vozil in oeguncev, ki so se umikali pred fronto. Naslednji dan smo prispeli v taborišče, v katerem je bilo okrog deset tisoč moških in nekaj tisoč žensk. Na dvorišču smo se morali sleči do gola, nato pa drug za drugim v kad z vodo, v katero so nasuli neki prašek, ki naj bi varoval pred tifusom. Ko je bilo »kopanje« konec, so vsakemu dali košček odeje, ki ni bil večji od ženske rute, nato pa so nas prezeble nagnali v barake, kjer smo čakali rešitve.

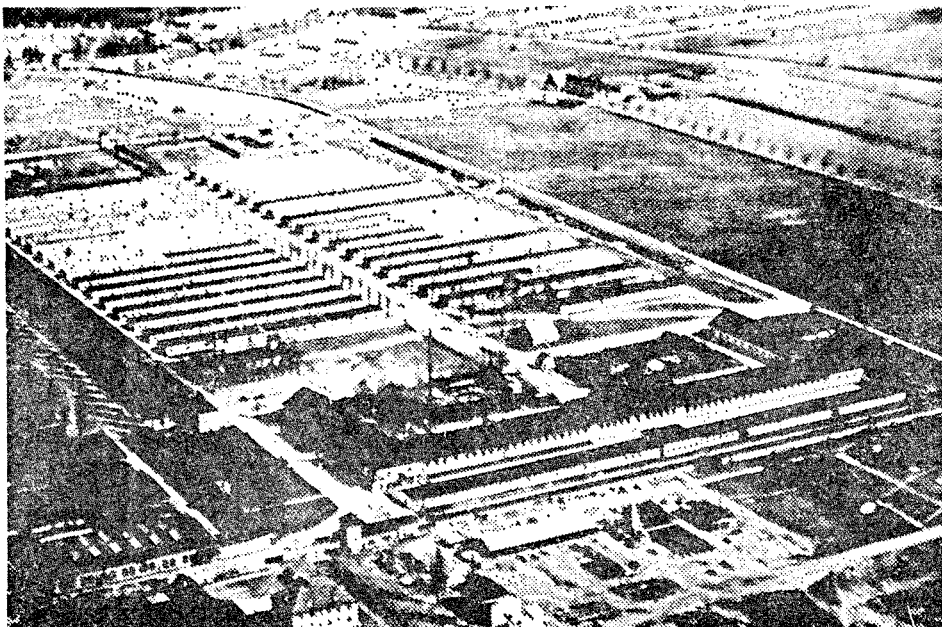
Čez nekaj dni smo zvedeli, da so Dachau že osvobodile anglo-ameriške enote. Policija se je umaknila, nas pa je prevzela civilna straža. Čez tri dni pa se je policija vrnila in zasedla bunkerje okrog taborišča. Okrog tretje ure popoldne se je začela približevati kolona tankov. Nemci so napadli, tedaj pa se je oglasila tudi zavezniška artiljerija in v kratkem času razbila njihov odpor.

Naslednje jutro je Lovro Baloh iz Zirovnice zlezal na streho barake in nam presrečen zakričal: »Nad glavnih vhodov v taborišče že visi bela zastava. Takoj smo bili vsi na nogah. Kmalu so se v taborišče pripeljali trije angloameriški vojaki. Eden izmed njih je prišel prav v našo barako. Ko nas je videl, kako stojimo pred njim goli okostnjaki, nam je dejal: »Bodite mirni, rešeni ste. Mi smo že tukaj, hrana pa bo tudi kmalu prišla«. Čez nekaj ur so nas res nahranili in tudi zdravniško pregledali.

Čez dober mesec dni so nas na tovornih avtomobilih prepeljali na zbirališče v Kamnik, kjer smo bili spuščeni in odšli smo proti svojim domovom.

Ko sem se peljal skozi Ljubljano, sem razmišljal, koliko nas je konec februarja korakalo proti železniški postaji in koliko nas se danes vrača. Mnogi so ostali v dachauskem krematoriju, njihov pepel pa je raznesel veter po bavarskih ravninah.

JOZE ALBREHT

Posnetek taborišča Dachau med vojno

Nedavna odstranitev predsednika Vrhovnega sovjeta ZSSR in člana politbiroja CK KP SZ, Nikolaja Podgornega, z najvišje funkcije šefa države ter vseh ostalih funkcij in to brez uradne obrazložitve, je vzbudila povsod nemalo presenečenja, komentarjev in domnev o razlogih, ki so pripeljali do te odločitve sovjetskega vodstva.

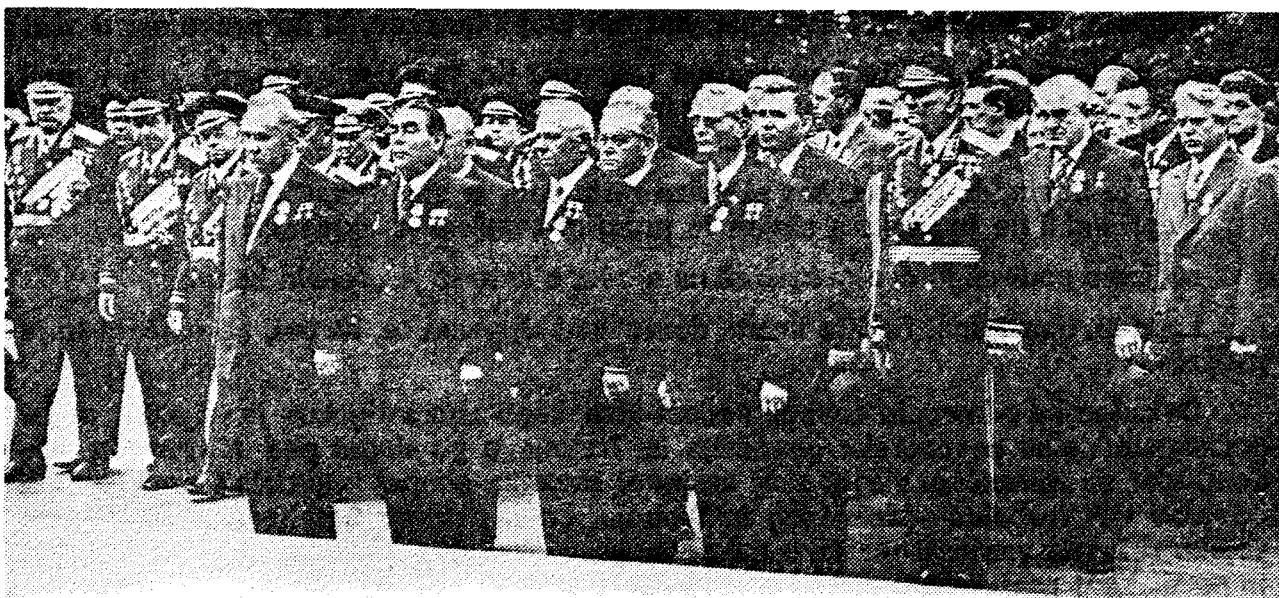
Toda, je morda ta dogodek res presenečenje, je resnično porušeno obstoječe neravnovesje v državopartijskem vrhu ali pa je obratno — politično ravnotežje šele sedaj vzpostavljeno? — Najvažnejše vprašanje o tem je, kateri vsebinski motivi so povzročili politično likvidacijo šefa SZ in kakšne posledice bo to imelo za operativno zunanepolitično dejavnost SZ?

Nikolaj Podgorni

● Za Podgornega je zmanjkalo prostora v Sovjetskem vrhu

Predvsem eliminacija Podgornega ne bi smela biti nobeno presenečenje, saj je bilo že več let znano, da je bil šef ZSSR v formalni državopartijski strukturi moči dejansko najšibkejši vezni člen ter po svoji ideološko politični vplivnosti daleč pod svojim položajem. Povsem nesmiselno je Podgornega ocenjevati kot dogmatika in pragmatika, ker je vse to bil in ker so to tudi tisti, ki so ostali, vendarle pa je bil njegov ideološko politični profil močno pod nivojem in duhom brežnjevizma kot doktrine, temelječe na neostalinizmu, s poudarjenimi novimi sestavinami. V tem je treba iskati najpoglavnejši razlog konca njegove politične kariere. Podgorni zaradi svojih skromnih političnih in diplomatskih sposobnostih resnično ni imel več prostora v sovjetskem vrhu, temveč je za brežnjevizem pomenil zgolj nepotrebno oviro ter element njegove nestabilnosti. Potemtakem je s to politično operacijo šele vzpostavljeno čvrsto ravnotežje in lahko zanesljivo trdimo, da do novih kadrovskih premikov na vrhu — iz političnih razlogov — ne bo prišlo. Odstranjen je tudi absurd, da so bili po politični vplivnosti in teži pred šefom države n.p.r. Suslov, Ponomarev in

Vodilna bivša sovjetska četvorka. Nikolaj Podgorni je na fotografiji tretji z leve strani.

V štirih dneh je bila odločena politična usoda Podgornega

PREMIKI V KREMLJU

Gromiko, ki so bili po formalni lestvici nižji po rang.

Za osvetlitev diplomatske tehnike in kontaktiranja s tujimi državniki, naj navedem primer iz maja 1971. leta, ko je Nikolaj Podgorni prišel v Kairo ter od predsednika Anvarja el Sadata zahteval takojšen podpis pogodbe o prijateljstvu s SZ. Egipčanski predsednik o vsebini tega dokumenta seveda ni imel niti pojma, saj je le-tega Podgorni prinesel s seboj.

Sadat: »Podgorni je iz vlekkel pogodbo in mi rekel, naj jo podpišem! Tedaj sem prvokrat slišal za to pogodbo. Rekel sem mu, da pogodba ni potrebna. Toda, on je bil vztrajen; rekel je, da se ne more vrniti v Moskvo brez (podpisane) pogodbe. Ko sem ga povprašal zaradi česa, mi je odgovoril, da CK KP v Moskvi meni, da je to bistveno kot dokaz dolgotrajnega prijateljstva in razumevanja.«

Šef Egipta seveda ni mogel na vrat na nos podpisati pogodbo, temveč je predlagal, da se Podgorni vrne kasneje, da bi 23. julija, na obletnico egiptovske revolucije, to pogodbo tudi podpisali. Oba sogovornika sta vztrajala pri svojem. Grozil je polom Podgornijeve misije. Nenadoma pa je šef ZSSR kar najbolj slovesno obljubil, da bodo Rusi, v primeru Sadatovega podpisa pogodbe, že štiri dni zatem poslali Egiptu prve MiGe-23, najsodobnejša nadzvočna lovška letala, za katera je Egipt že dolgo moledoval.

SADAT: »Zaradi tega sem pogodbo podpisal... pretekli so štirje dnevi, štirje meseci, osem mesecev, in nič se ni zgodilo.« Oktobra 1971. leta se je Sadat sam odpravil v Moskvo, toda Podgorni je bil »bolan«. S Kosiginom in Brežnjevom je dosegel drugi sporazum o vojaških dobavah,

ki pa ga Sovjeti niso uresničili... Sadat je zatem še dvakrat, februarja in aprila 1973. leta obiskal Moskvo, dobil tamkaj svečane obljube... ter čakal do sedmega julija, ko je dobil na poltretji strani odgovor, v katerem pa ni bilo ne duha ne sluha o uresničitvi sovjetskih obljub in vojaških aranžmajev...

V sovjetskem vodstvu je bil Podgorni na zunanepolitičnem torišču zadolžen za območje Bližnjega vzhoda in Afrike. A prav tu sovjetska politika nima prav srečne roke. Svojega najvažnejšega partnerja, Egipt, je zaradi svojega nosorogovskega obnašanja zagotovo za dolgo časa izgubila. Moskva ima tudi občasne spore in težave s sicer nekolikant bolj naklonjeno Sirijo. Odnosi z Libijo nihajo med prijateljstvom in nasprotovanjem, čeprav or toliko stabilne odnose pa ima zgolj s Palestinci ter Irakom. Odnosi s Sudanom so ničevi, medtem ko z Alžirijo nima konfliktov, vendarle je leta z duhom in telesom protiblokovsko razpoložena in dejavna članica neuvrščenosti.

Glede na to, da je Moskva zagotovo podpirala luandsko frakcijo MPLA, ki je poskusila strmoglaviti legitimnega predsednika LR Angole, dr. Agostinha Neta, je normalno pričakovati upadanje sovjetskega vpliva na tem območju Afrike ter krepitev neuvrščene pozicije in borbe tega dela sveta.

● Zasenčila ga je nova zvezda — Tjaželnikov

Nedavno imenovanje 49-letnega dosežanega predsednika Komsomola, Tjaželnikova na funkcijo sekretarja za organizacijska in ideološka vprašanja CK partije, samo potrjuje proces krepitve ideološko politične enovitosti politbiroja, ki je najvišji operativ-

no politični organ v piramidi sovjetske oblasti. Morda ne bo odveč spomniti se na zanimivo epizodo iz zasedanja 24. kongresa KP SZ, ko je omenjeni Tjaželnikov na kongresni tribuni izvel iz žepa orumeneli izvod nekega časnika iz 1928. leta (zdi se da je bila Komsomolskaja Pravda), ter delegatom prebral članek o aktivnosti in uspešnosti tedaj skorajda neznanega mladinskega aktivista — Leonida Iljiča Brežnjeva. Vsi prisotni, vključno z Brežnjevom in člani politbiroja, so seveda z velikim zanimanjem prisluhnili branju tega članka. Že takrat je bilo jasno, da se je na sovjetskem političnem nebu pojavila nova zvezda, ki bo prej ali slej prevzela funkcijo, katero je Tjaželnikov sedaj dobil in ki je druga po rangi, torej za generalnim sekretarjem partije.

Pospešeno pripravljanje nove sovjetske ustave, katera bo gotovo sprejeta pred proslavo letošnje 60. obletnice Oktobrske revolucije, je bilo samo eno izmed formalnih povodov za odstranitev Podgornega, kajti po novi ustavi ureditvi bo funkcija šefa države zagotovo združljiva s funkcijo generalnega sekretarja. Tako je doslej v Bolgariji, CSSR, NDR in Romuniji, morda pa bodo, po sovjetskem zgledu, tako storili tudi v Poljski ter Madžarski. Takšni pravopolitični premiki seveda pomenijo osredotočenje najvišje oblasti v eni osebi, s čimer je odprt proces stopnjevanja kultov osebnosti na ravni neostalinizma. Tovrstno zoževanje operativne oblasti z vsemi potencialnimi notranjimi ter mednarodnimi posledicami je z marksističnega vidika razumljivo negativno in reakcionarno.

Sovjetska zunanja politika je na dveh izredno pomembnih smereh zašla v

velike in brzkone nepremostljive težave. Vsestranska konfrontacija s Kitajsko nima nikakršnih izgledov po pomirjenju, politična nezainteresiranost predsednika ZDA Carterja ne po navezavi nekih čvrstih, stabilnih odnosov z ZSSR, a še manj po kakršnikoli delitvi interesnih področij. Vse to bo zadajalo še mnogo glavobola Brežnjevju. Odnosi znotraj varšavskega pakta so sicer formalno dobri, vendarle je opazna nezadovoljiva in nezadostna enotnost ter ideološka enovitost — do Kitajske, ZDA, evrokomunizma in neuvrščenega gibanja, kjer obstajajo znatne razlike med članicami.

Vse te in še druge sestavine, ki jih tu ni mogoče naštet, bo v prihodnjih letih zahtevalo od sovjetskega vodstva ter članic VP novo, pravno politično močnejšo organizacijo, ki bo sposobnejša dušiti demokratske notranje procese ter istočasno zagotoviti potrebno ofenzivnost brežnjevizma navzven. To je preprosto zakon obstoja sedanega vzhodnoevropskega politično ekonomskega sistema. Politična in duhovna podoba sveta se

v zadnjih letih pospešeno demokratizira ter pljuska preko meja Vzhodne Evrope.

Zahodnoevropsko gibanje tkim. evrokomunizma tudi nosi v sebi sestavine protistalinizma ter, hočeš nočeš, tudi protisovjetizma.

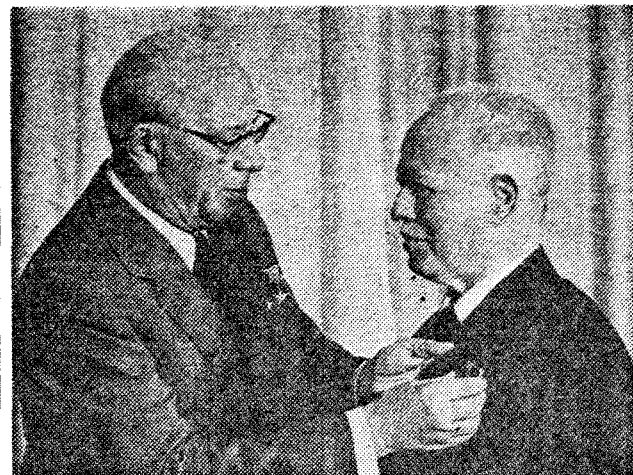
● Utrditev doktrine brežnjevizma

Plenum CK KP SZ v Kremlju, na katerem se je odločila politična usoda Podgornega, je trajal štiri dni. Od Podgornega so zahtevali, naj odstopi po lastni presoji, kar je leta odklonil. To je bila po Stalinski smrti zagotovo ena najbolj ogorčenih ter dramatičnih političnih bitk v sovjetskem vrhu, kajti Podgorni ni človek takega kova, da se priskledniško priklanja in prilagaja kot kameleon svojemu okolju. Šef ZSSR je bil gotovo seznanjen z idejnim projektom nove ustave, tako da je lahko slutil svoj politični konec, vendar pa navzlic visokemu položaju ni imel sredstev, da bi preprečil svoj padec. Vsi poglaviti vzvodi oblasti, armada, policija, partijski aparat so trdno v rokah Brežnjeva, zato izid ni mogel biti vprašljiv. Na svoji strani je imel predvsem svojo nepopustljivost ter morda, bolj ali manj glasno podporo predsednika vlade Alekseja Kosigina.

Lahko ugotovimo, da je sovjetski politični vrh z odstranitvijo Podgornega storil velik korak naprej v utrditvi doktrine brežnjevizma, ki je s tem pridobila nov zagon v notranji in zunanji politiki ZSSR. V mednarodnem prostoru bo to pomenilo stopnjevanje internacionalizacije neostalinizma in njegovo konfrontacijo s silami, ki ga odločno odklanjajo. Družbena baza protistalinističnih sil v evropskih ter svetovnih razsežnostih je danes večja ter močnejša kot kdajkoli prej, sposobna je prenesti vsakršno obliko sočuenja, vključno z vojaško, kar bi šele dokončno izkoreninilo to protidružbeno politiko.

V mednarodnem delavskem in komunističnem gibanju se bo poslej nedvomno pospešil proces avtonomizacije in razvrščanja na nacionalni podlagi pri tistih partijah, ki so že pretrgale svoje neostalinistično tkivo (francoska, italijanska, španska). Za SFRJ in ZKJ pa po vsej verjetnosti predstoji obdobje še intenzivnejše krepitve notranje ter mednarodne pozicije na stališčih, poznanih vsemu svetu.

A. PUŠNIK

Predsednik prezidija Vrhovnega sovjeta SZ N. V. Podgorni podeljuje M. A. Solohovu red Lenina.

Mirna na Dolenjskem je v nedeljo praznovala in gostila. Praznovala je svoj krajevni praznik, jubileje tovariša Tita in partije, gostila pa je borce tretjega bataljona prve brigade vojske državne varnosti, številne borce Gubčeve brigade in Dolenjskega odreda, ki imajo v občini Trebnje svoj dom, nosilce partizanske spomenice 1941... Prvič pa so se zbrali na Mirni tudi nekdanji aktivisti podokrožnih odborov OF Trebelno-Mokronog in Trebnje.

»Srečanje nekdanjih borcev, aktivistov in drugih, nedvomno pomeni nov dokaz trdne povezanosti preteklosti s sedanostjo, pomeni praznik vrednot, nenehnega revolucionarnega boja in zmaga za še boljši in lepši jutrišnji dan«, je v uvodnem pozdravu še posebej poudarila IVANKA PAVLINOVA, predsednica občinske konference SZDL Trebnje. Domačin in prvi organizator OF na Mirni RIKO KOLENC pa je v svojem govoru zbranim orisal pot in razvoj osvobodilne fronte, partizanstva in partizanskih enot na tem območju Dolenjske. Pri tem je še posebej opozoril na napredne učitelje, študente, člane društva kmečkih fantov in deklet in druge, ki so se že v letih pred vojno vključevali v napredna gibanja in se med prvimi vključili v NOB. Mokronoška četa je bila prva partizanska enota v tej dolini, Milan Majcen pa njen prvi komandant.

Iz Mirne je odšlo med partizane 61 borcev, le nekaj manj je bilo aktivistov. Iz okoliških vasi, ki sodijo v krajevno skupnost Mirna pa je odšlo med partizane več kot 160 borcev, kar je nedvomno velik delež za to, takrat gospodarsko slabo razvito območje, s številnim kmečkim prebivalstvom, ki se je v velikem številu odzvalo klicu OF. Med njimi je bil tudi FRANC LOKAR iz Gorenje vasi pri Mokronogu, ki se je tako kot sleherni letošnji udeležilec nedeljskega slavlja na Mirni.

● Zemljo so vzeli, zdaj pa ne vedo kam z njo!

Ko je odšel med partizane, so Franca Lokarja klicali še Franci. Tako mlad je bil! Še sedemnajst let ni imel. Pa je kot partizan prepešal v bojih domala skoraj vso Notranjsko od Cerknice, Rakeka, Begunj, Iga, Velikih Lašč, Sodražice in vse tja preko Čabra, Babnega polja do Javornikov. Bil je borec tretjega bataljona. Po vojni se je zaposlil in kmetoval. Kmetuje še danes. Delovnih let za pokojnino je imel že pred leti dovolj. Tako kot so borci nekoč načrtovali posamezne akcije, tako zdaj načrtuje razvoj svoje kmetije. Jezi se na mlade, da jih delo na kmetiji ne veseli. Na tihem tudi negoduje nad cenami kmetijskih strojev, na glas pa govori o dokajšnji neusklajenosti cen kmetijskih in industrijskih izdelkov in pa nad žalostno podobo nekdanjih zadružnih hlevov, ki so bili namenjeni kravam, zdaj pa v njih prepevajo petelini in kokodakajo kokoši. In prav zaradi teh hlevov so pred leti vzeli kmetom najboljšo zemljo. Z ničemer se njihovi zahtevi niso mogli upreti. Zdaj pa prav to zemljo dajejo kmetom zopet nazaj — v najem!

● Napredni učitelji so bili tod doma!

Riko Kolenc je v osrednjem govoru še posebej poudaril pomen naprednih učiteljev, študentov in mladine pri oživljanju in delovanju OF. Pri tem je imel nedvomno v mislih tu-

ce in vse tja preko Čabra, Babnega polja do Javornikov. Bil je borec tretjega bataljona. Po vojni se je zaposlil in kmetoval. Kmetuje še danes. Delovnih let za pokojnino je imel že pred leti dovolj. Tako kot so borci nekoč načrtovali posamezne akcije, tako zdaj načrtuje razvoj svoje kmetije. Jezi se na mlade, da jih delo na kmetiji ne veseli. Na tihem tudi negoduje nad cenami kmetijskih strojev, na glas pa govori o dokajšnji neusklajenosti cen kmetijskih in industrijskih izdelkov in pa nad žalostno podobo nekdanjih zadružnih hlevov, ki so bili namenjeni kravam, zdaj pa v njih prepevajo petelini in kokodakajo kokoši. In prav zaradi teh hlevov so pred leti vzeli kmetom najboljšo zemljo. Z ničemer se njihovi zahtevi niso mogli upreti. Zdaj pa prav to zemljo dajejo kmetom zopet nazaj — v najem!

Zbora aktivistov podokrožnih odborov OF Trebelno — Mokronog in Trebnje in borcev tretjega bataljona prve brigade VDV so se udeležili številni borci in aktivisti ter domačini iz Mirne, ki so likrat s tem počastili tudi svoj krajevni praznik.

di družino šolskega upravitelja v Dolnji Nemški vasi EDMUNDA HOFBEKA. Šola je bila žarišče naprednih idej in boja proti okupatorju. Hofbekova stala imela tri hčerke in sina. Vsem je bil le en cilj. Sovražnika čimprej pregnati iz naše domovine! Škoda, da tega trenutka niso doživeli Hofbekovi trije. Oče in mati kot aktivista, sin Ivan kot 16-letni partizan, niso dočakali svobode, ti stega trenutka, ki so si ga tako srčno želeli.

Zdaj živijo v Ljubljani še tri Hofbekove hčerke.

Zdenko sem iskal na Mirni. Rekli so, da so jo videli na proslavi. Najprej sem jo iskal sam, pozneje se je tej »akciji« pridružila še Mara Rupena pa Anica List in Stane Prijatelj, vendar je bilo žal naše iskanje brez uspeha.

»Škoda, da nismo Zdenke našli. Veste, tam v šoli so se stekale vse niti upora, upravitelj šole Hofbek pa je bil resnični propagator vstaje. Bil je seveda tudi član terenskega odbora OF. Zdenka je bila takrat gimnazijka. V sedmo gimnazijo je hodila ob začetku

vojne in lahko bi veliko zanimivega povedala«, je kot v opravičilo, ker Zdenke nismo našli, dejala Anica List.

»Z njim je bilo zares lepo sodelovati«, je dodal Stane Prijatelj. »Hofbek je bil ugleden in spoštovan učitelj. Z njim je precej sodeloval tudi Vekoslav Perpar-Vrbinc in Andrej Blažič vezo z njimi pa je imel Jože Borštnar. Tudi sam sem vse do odhoda med partizane sodeloval z njim. Ne samo to, da je bil zanesljiv, tudi pogumen je bil! Pa še dober povrh, saj je skrbel za učitelje, ki so pribežali iz Štajerske, za borce, aktiviste, ranjence, vaščane... Skratka, borci in aktivisti se vedno s hvaležnostjo spominjamo Hofbekove družine!«

● Mladi naj vedo za naš prispevek k svobodi!

Tako kot številni soborci tretjega bataljona prve brigade vojske državne varnosti, se je srečanja na Mirni udeležil tudi JOŽE FABJAN s sinom in ženo. Živi v Ljubljani. Med partizane je odšel iz Novega mesta. »Prav toliko let sem štel, kot sin. Zdaj skoraj verjeti ne morem«, je pri-

»Lepa si, domovina, kot svoboda, kot oči tvojih junakov, ki še preko smrti zori! Koliko je mrtvih pod tvojimi rosnimi travami? Ko jih veter češe, pojejo in v tvoji pesmi pojejo in pojejo v grlih tvojih rek in v tvojem kljubovanju kljubujejo in v tvojem življenju živijo in v tvoji resnici so resnica!

Rad te imam, domovina, ker si solze otrla bedi in svojo lepoto človeku razkrila. Odprla si šole in parke s sinjim in modrim cvetjem in okrevališča.

Mejnike podiraš in cvetje zalivaš na oknih, s katerih je gledala beda!

Lepa si, domovina! Rad te imam, domovina! Opevam te, še bolj pa moč, ki te je rodila!« ...

Še dolgo so odmevale besede sedem-članskega zbora dijakov in dijakinj pedagoškega oddelka novomeške gimnazije iz Trebnjega po dolini pod mirenskim gradom, kjer so Mirenčani slavili svoj krajevni praznik, skupaj z aktivisti podokrožnih odborov OF Trebelno—Mokronog in Trebnje, borci tretjega bataljona prve brigade vojske državne varnosti ter tako najlepše praznovali svoj praznik, skupaj s Titovimi in partijskimi praznovanji.

TRDNA VEZ MED VČERAJ, DANES IN JUTRI!

povedoval, »da je to sploh res. Včasih se vprašujem kako bi sin zdržal take napore? Meni pa se včasih dozdeva, da sem bil takrat bolj resen, močan, uren... čeprav zagotovo vem, da sem bil skoraj prav tak kot je sedaj moj Joško.

Primerjati mladino iz naše generacije in zdajšnjo je kot da bi primerjal dan z nočjo! Vidim, da ta naša mladina zve v šoli kaj malo o NOB, o njenih vrednotah, žrtvah. Mladi ljudje naj zvedo in spoznajo kako težko smo si priborili to, kar imamo danes. V SKOJ sem bil sprejet spomladi 1943. leta, v članstvo ZK pa jeseni istega leta, potem ko sem se ničkolikokrat prostovoljno javil v najtežje akcije. Članstvo v ZK sem si zaslužil, priboril, zdajšnja mladina pa si mora drugače pridobiti vrednote, potrebne za sprejem v ZK! In če si je te vrednote resnično pridobila, naj se povečuje naše članstvo!«

Mirno je nedeljsko popoldne preplavila pesem, oživeli so spomini nekdanjih borcev, aktivistov...

Taka srečanja so vedno prijetna, veliko tovarištva je v njih. In če so ob takih srečanjih še mladi, je še toliko bolj prijetno.

Na mirenskem gradu je po kratkem govoru odkril Riko Kolenc spominsko ploščo v trajen spomin na prvi sestanek mirenskih aktivistov OF, ki je bil sklican na pobudo CK KP Slovenije. Odkritja plošče so se udeležili poleg Rika Kolence še dr. Jože Rus in Jože Borštnar, ki so bili med udeleženci prvega sestanka mirenskih aktivistov.

»Ponosni smo, da smo Mirenčani imeli ljudi, ki so pogumno stopili v boj. Zdaj mi nadaljujemo njihovo začeto delo. S cestnim in vodovodnim omrežjem imamo še vedno težave, vendar smo ponosni na to, da smo ostali enotni in čvrsti ter pripravljeni zgraditi za delo, ki bo v prid naši krajevni skupnosti«, je med drugim poudaril predsednik krajevnega skupnosti na Mirni Avgust Gregorič.

»Rad te imam, domovina, ker si solze otrla bedi in svojo lepoto človeku razkrila... Mejnike podiraš in cvetje zalivaš na oknih, s katerih je gledala beda!«

TONE URBAS

FRANC LOKAR

JOŽE FABJAN

RIKO KOLENC

IVANKA PAVLIN

ANICA LIST

STANE PRIJATELJ

RAZSTAVA O TITU

Pred nami je še en letošnji prispevek Muzeja ljudske revolucije v Ljubljani, ki se vključuje v jubilejna praznovanja komunistične partije in 85-letnice življenja in dela tovariša Tita. Kljub temu, da je mesec maj, mesec mladosti in mesec rojstnega dneva tovariša Tita, že za nami, mimo tako skrbno in hkrati prijetno poučne razstave, kot jo je pripravila kustodinja Nataša Urbanc, v sodelovanju z ing. arh. Brankom Simčičem, nikakor ne moremo.

Tito pripravlja referat za drugo zasedanje AVNOJ v Jajcu, novembra 1943.

Razstav, ki je na ogled v razstavnih prostorih Muzeja revolucije v Ljubljani, in se bo še ta mesec preselila v Slovenj Gradec in Velenje, kjer bo na ogled v okviru odkritja kipa tovariša Tita, dela znanega kiparja Augustinčiča, je vredna ogleda ne samo zaradi dolgotrajnega in prizadevnega dela kustosa in številne ekipe, brez katere si take razstave ne moremo zamisliti, ampak tudi zato, ker v sklopu bogatega pisanja o naši partiji in predvsem življenjski poti in delu tovariša Tita odkriva tudi nekaj novosti, hkrati pa s svojo preglednostjo treh obdobij dosega pravnjo mero znanstvenega pristopa za splošno razumevanje. Razstava, ki je namenjena najširšemu krogu gledalcev, ne da bi zato zdrknila v pavšalnost ali neodgovorno površnost, je svojsko vsebinsko in likovno oblikovana, spremlja pa jo tudi ličen katalog, prav tako kot razstava sama, razdeljen v tri časovna obdobja: predvojno partijsko in sindikalno delo, vojni čas in končno zmago ter povojno delo in vpliv velikega državnika ne samo na razvoj notranje ureditve države in delavskega samoupravljanja, ampak tudi na zunanjo politiko, še zlasti politiko neuvrčenih držav, čemur je posvečena posebna niša.

Kvaliteta te razstave, ki nosi naslov »Tito, življenje, delo« je prav gotovo ta, da je kljub strokovnemu in zgodovinskemu pristopu uspešno prikazati Tita tudi kot človeka iz delovne množice in z njo, kar je med vodilnimi državniki prav gotovo enkratni primer. Ze vodilna fotografija, ki upelje v vzdušje razstave, zgovorno govori o tej simboliki, saj predstavlja tovariša Tita, ko predaja zastavo prvi proletarski brigadi v Rudu, 21. decembra leta 1941.

Na 45 panojih, ki so nadvse pregledno in hkrati intimno razporejeni po razstavnem prostoru, je najti številne fotografije, članke, ukaze, poročila, zakone in ustavno besedilo, vse delo enega človeka in hkrati vsega naroda. Večjim fotografijam sledijo manjše kot dopolnilna razlaga, prav tako strnjeno in vsebinsko zgoščeno je tudi dodatno besedilo. Nčesar ni preveč, ničesar premalo, čutiti je resno vzdušje predvojnega dela, trpljenja in zagnanost vojnega časa in voljo do obnove in ohranitve priborjene svobode povojnih let, danes pa množično udeleževanje našega človeka na vseh področjih dela pod vodstvom tovariša Tita.

Razstava, ki jo je pripravil Muzej ljudske revolucije, zasluži pozornost, ne le zaradi svoje izredne kvalitete, ampak tudi kot dokaz, kaj človeška volja lahko napravi v skromnih okoliščinah s trdim delom. To pa vsekakor spominja tudi na samo življenjsko pot in delo človeka, ki mu je razstava namenjena, tovariša Tita.

NEVA MUŽIČ

beleške

● Nova revija

Slovenski prostor je bogatejši za eno revijo: »Posavska srečanja«, ki naj bi izhajala od 1. maja letos in se bavila predvsem s kulturnimi in družbenimi vprašanji. Izdajatelj revije so občinski konferenca ZSMS Brežice, Krško, Sevnica in Klub posavskih študentov Ljubljana. Pri financiranju revije pa se je združilo kar enajst družbenopolitičnih organizacij iz Brežic, Krškega in Sevnice.

Revija je ugledala dan predvsem v želji, da se posavske občine povežejo ne samo na področju gospodarstva, ampak razvijejo tisto strukturo, ki ne izhaja direktno iz neposredne proizvodnje. Treba je razvijati zavest, da kulturni delavci niso edini in ločeni ustvarjalci kulturnih dobrin, delavci v neposredni proizvodnji pa le njihovi plačniki in potrošniki. Kvalitetnejša povezava v vsebinskem smislu bi gotovo izboljšala formiranje duhovnih plati občanov. Revija »Posavska srečanja« je namenjena vsem delovnim ljudem in občanom Posavja ter širši družbeni skupnosti.

Zdi se razveselljivo, da skušajo mladi ljudje dati svoj delež prizadevanjem, da Posavje tudi po tej plati obračuna s svojo šibko ali morda premajhno povezanostjo znotraj in zunaj sebe. Gospodarski in družbeni napredek je bržkone sam po sebi moral roditi tudi zamisel o kulturnem glasilu, ki bi bilo kulturno v najširšem smislu te besede. »Posavska srečanja« naj bi povezovala vsa družbena prizadevanja in vse kulturne zmogljivosti pokrajine.

N. M.

Revija 'Kurirček' je sestavni del estetske in idejne vzgoje

Različni datumu spodbujajo k različnim pogledom dela, ob koncu vsakega šolskega leta pa navadno napravimo pregled dela in rezultatov mladinskega tiska in si na podlagi ugotovitev morebiti načrtamo novo pot ali posamezne izboljšave. Nesporo je dejstvo, da je tudi mladinski tisk prizadelo nenehno naraščanje materialnih stroškov, da pa bi mladim bralcem družba vendarle zagotovila primerno estetsko in hkrati idejno-vzgojno branje, je uvrstila mladinski tisk pod dejavnost posebnega družbenega pomena, kar konkretno pomeni predvsem denarno podporo s strani družbe, ki omogoča še znosno ceno za odjemalca tega branja. Nadaljnja usoda mladinskega tiska se bo reševala v okviru posebnega družbenega dogovora, katerega podpisniki so prevzeli odgovornost za materialno in vsebinsko podobo mladini namenjenih časopisov in revij.

Kurirček, ki ima s svojo temeljno usmeritvijo k negovanju revolucionarnih tradicij v naši družbi še poseben pomen, pa se nahaja tudi na samem vrhu mladinskega tiska tako po nakladi kot tudi odzivu med bralci, predvsem tistimi med osmimi in enajstim letom starosti, ki jim je prvenstveno namenjen. Kot kažejo zbrani rezultati, je to revija, ki se uspešno vključuje v celovito estetsko-idejno vzgojo mladega človeka in igra pomembno vlogo pri spodbujanju bralcev k lastnemu in samostojnemu ustvarjanju.

Revijo Kurirček izdaja Založba »Borec« v Ljubljani. V letošnjem letu je dobila revija novega odgovornega urednika Marjana Mančka, ki je zamenjal na tem mestu pisatelja Leopolda Suhodolčana. Glede koncepta in novih načrtov smo se zato pri našem pisanju opirali na misli obeh odgovornih urednikov.

Revija Kurirček je bila ustanovljena leta 1961. Ime je povzela po mladih kurirjih iz časa narodnoosvobodilne boja. Revija izide desetkrat

med šolskim letom in jo sofinancirata kulturna skupnost in Izobraževalna skupnost Slovenije. Zanimivo je tudi dejstvo, da so v uredniškem svetu poleg predstavnikov družbeno-političnih organizacij tudi štirje predstavniki sodelavcev in bralcev. Prav tako skrbi uredniški svet med drugim tudi za neposredno povezovanje revije z delovnimi ljudmi in občani, da se na ta način lahko zagotovi tudi njihov vpliv na delo in razvoj revije.

Revija Kurirček zajema svoje vsebinske smernice iz najboljših osnov, ki jih je v svojem literarno-zgodovinskem razvoju dosegla napredna slovenska mladinska književnost, se oplaja z novimi sodobnimi iskanji in dosežki na tem področju ter upošteva temelje naše pedagogike, psihologije in marksističnega didaktičnega procesa vzgoje ter skuša v tem pogledu zadovoljiti potrebe po dopolnitvi učnega načrta pri različnih predmetih.

Najpoglavnejši namen re-

vije pa je še vedno ohranjanje najboljše tradicije osvobodilne vojne in revolucije, ohranjanje socialističnih in humanističnih vrednot na nivoju kvalitetnih literarnih sestavkov, nadalje pa tudi oblikovanje samoniklosti in ustvarjalnega mišljenja mladih ter privzgoje delovnih navad, odnosa do dela in pridobitev prvih osnov samoupravljanja. Revija se bo v prihodnje vključila tudi v program celodnevne šole ter dajala bralcem še več možnosti za zdravo porabo prostega časa in razvedrila.

Uredništvo revije si nadvse prizadeva, da bi na njenih straneh objavljalo čim več take literature, ki bi bralca seznanila z vsemi zvrstmi besedne umetnosti, hkrati pa vzgajala z bogato ilustracijo bralca tudi v estetiki. Prav gotovo je najboljšo ogledalo njene odmevnosti bogata Kurirčkova torba, kamor pošiljajo svoje prispevke mladi iz vse Slovenije. Poleg resnih strani pa so v reviji tudi poučno-zabavni ocvirki, ki

spremljajo pretekla in tudi najnovejša dogajanja v naši družbi.

Iz vsebinske zasnove revije je razvidno, da sega predvsem na področje kulturne skupnosti in izobraževalne skupnosti, z nekaterimi prispevki pa tudi na področje poklicne izbire in zdravstva. Prispevki so tako v pomoč ne le učencem, ampak tudi učiteljem pri obravnavanju učne snovi. Da bi se izognili hvali letošnjim spisom tako na družbeno-zgodovinskem polju kot zanimivim nadaljevanjem in posameznim prispevkom, nekateri segajo prav v vrh evropske mladinske literature, hvali torej, ki jo vsekakor zaslužijo, si pogledimo načrte za naslednji letnik in tudi naslove treh slikanic in treh knjig iz Kurirčkove knjižnice, ki bodo izšle v mesecu avgustu, se pravi, prav kmalu.

Bralci se bodo gotovo razveselili razširjenih ugankarskih strani, pa hudomušnih nadaljevanj Karla Grabeljškega o Kuharjih in Polonce Kovača o Urškah, ki so brez napake. Poleg tega se obeta še slikanica o mladosti komandanta Staneta, ki jo je napisal Mile Pavlin, na srednjih straneh pa si bodo lahko bogatili znanje s stripom, za katerega bo pisal besedilo Leopold Suhodolčan, o različnih abstraktnih pojmi, ki pa jih mora obvladati tudi mlada glavica. Najvažnejšemu, se pravi ustvarjalnosti otrok, bo v reviji na razpolago vedno dovolj prostora, zato veselo na delo.

V avgustu pa bo veselje na knjižnem trgu. Naslovi knjig, ki si jih velja zapomniti, so tile: Mile Pavlin »Titovci«, Polonca Kovač »Andrejev ni nikoli preveč« in Slavko Pregl »Priročnik za klatenje«, med slikanicami pa Branka Jurca-Marjanca Jemec-Božič »Babičina pravljica«, Zima Vrščaj-Jelka Reichman »Tisoč čolničkov« in Leopold Suhodolčan-Marjan Manček »naslovne strani Kurirčka, ki bodo nudile bralcu veliko ustvarjalnega veselja.

NEVA MUŽIČ

Naslovna stran 10. številke revije »Kurirček«.

● V Slovenjem Plajberku

V Slovenjem Plajberku obstaja zelo aktivno prosvetno društvo »VRTAČA«. V svoji sredi goje predvsem glasbeno in plesno dejavnost. Plajberški mladinci tako sodelujejo v instrumentalnem ansamblu »DRAVA« s pevci SPD »BOROVLEJE«, nato v plajberškem kvartetu in duu. Slovensko prosvetno društvo »VRTAČA« je bilo obnovljeno pred letom dni. Čeprav se mladina izseljuje iz kraja, je vendarle uspelo zainteresirati precejšnje število mladih tudi za kulturno aktivno udeleževanje. V vrstah so celo mladi, ki študirajo v Celovcu ali na Dunaju, poleg seveda mladine iz Slovenjega Plajberka, Brodi in Borovelj.

N. M.

Partizanski pevski zbor vabi

Partizanski pevski zbor Ljubljana vabi k sodelovanju in vpisu mlajše nadarjene pevce.

Priglasite se pisмено ali osebno v pisarno Partizanskega pevskega zbora v Ljubljani, Beethovnova 10/II do 20. junija letos. Vsa pojasnila dobite na telefonski številki 20-942, vsak delovni dan, razen sobote, med 8. in 12. uro.

Po zbranih priglasnicah bo imelo vodstvo zbora s kandidati razgovor, umetniški vodja (zbiorovodja) pa bo vsakega kandidata pevsko preizkusil zaradi glasovne uvrstitve. Redno delo se bo začelo septembra. Zbor je moški in nepoklicni (ljubitelski), vaje pa ima dvakrat tedensko v Ljubljani. Čez leto nastopa po naprej dogovorjenih programih. V mesecu juliju in avgustu imajo člani zbora počitnice.

Prednost pri izbiri novih pevcev bodo imeli partizanski sinovi. Vsi kandidati, ki želijo biti sprejeti, morajo biti moralno in politično neoporečni državljani. Prav tako morajo biti tudi zdravstveno sposobni izpolnjevati obveznosti člana zbora. Imeti morajo urejene vojaške obveznosti.

PARTIZANSKI PEVSKI ZBOR

Po bojnem streljanju

PROTILETALCI

Bogdan Koprivnik

Radenko Bošković

Stevan Badnjar

Andrej Bratuša

Ranko Milovanović

Ni tako enostavno zadeti reaktivno letalo, ki se z uragansko hitrostjo pojavi, opravi svoje pogubno poslanstvo in v nekaj sekundah izgine. Zato je sleherni, pa tudi nedavno bojno streljanje topniško-raketnih enot ljubljanskega armadnega območja, za vojake in starešine pomenilo le opravljanje dokaj zahtevnega diplomskega in bojovniškega izpita. Protiletalci so, to so na poligonu poudarili tudi visoki vojaški strokovnjaki, svojo nalogo zelo dobro opravili. Dosegli so uspehe, ki jih danes lahko dosežejo le najsodobnejše armade sveta.

Takoj po končanem boju z nezaželenimi gosti našega neba, smo se pogovarjali z udeleženci bojnega streljanja, ki so tako ali drugače prispevali k splošnemu uspehu enote. Zapisali smo nekaj njihovih, še »vročih« vtisov, misli in besed.

Najprej je spregovoril Bogdan Koprivnikar, starešina najboljše enote: »Za nami je nekaj mesecev treninga, dejal bi, garaškega dela, ki pa ni bilo zaman. Poleg izredno visoke strokovne usposobljenosti vojakov so k uspehu na današnjem streljanju prispevale tudi okrepljene moralnopolitične priprave, ki so potekale v znamenju Titovih in partijskih jubilejev.«

je vsekakor najlepši dogodek v mojem dosedanjem vojaškem življenju. Zdi se mi, da trenutka, ko je tarča padla, ne bom zlahka pozabil.«

Med odlične strelce se je uvrstil tudi vojak Alojz Kovač, stroji ključavničar iz Maribora: »Čeprav sem že streljal na zemeljske cilje, sem vseeno nestrpno pričakoval današnji dan. Ko se je pojavilo hitro letalo, za njim pa drveča tarča, sem pritisnil na gumb. Moj rafal je bil natančen, tarča je padla. Od veselja sem začel poskakovati, kmalu zatem pa sem občutil, kako močno mi razbija srce... Moji tovariši so me objeli in mi stisnili roko. Nepozabno.« Tako so povedali fantje,

Dragiša Obrenović

Alojz Kovač

»Že drugič sem doživel, da so moji vojaki zadeli tarčo in jo celo pretrgali.« se je veselil Radenko Bošković. Sprašujete kako se je to zgodilo? Verjel sem svojim vojakom in sem bil globoko prepričan, da bo tarča naša. Ko so namerilci odprli ogenj, je tarča začela valoviti in je padla.«

O času, ki je za protiletalce zelo pomemben dejavnik, je spregovoril Stevan Badnjar: »Za naš uspeh je bila in bo hitrost slehernega člana posadke zelo pomembna. Zavedamo se namreč, da sodobna letala dosežejo hitrost dvakrat ali trikrat večjo od zvoka. Zato smo že prve dni urjenja poudarjali prav pomen hitrosti pri streljanju na zračne cilje. Uspeli smo premagati čas in »sovražna« letala.«

Topniški mehanik Andrej Bratuša že lep čas vzdržuje protiletalsko orožje. Tudi on se je veselil uspeha enote: »Tudi danes je naše orožje brezhibno delovalo, saj sem neposredno pred začetkom streljanja vse topove, mištralce in drugo še enkrat temeljito pregledal.«

In kaj pravi o svojem uspehu vojak Ranko Milovanović, gradbenik iz Srbije: »Poln zadetek v tarčo

ki z zemlje varujejo nedotakljivost našega neba. In kaj o tem mislijo letalci našega vojnega letalstva, ko ob ostrem streljanju protiletalcev imitirajo zračnega napadalca. O tem je stekla beseda z Dragišo Obrenovićem, ki je tudi imel »srečo« in je za svoje reaktivno letalo, že po prvem napadu, moral privedati novo tarčo. In kaj je ta čuvár našega neba doživljal v objemu gostega ognja protiletalcev.

»Že četrto stoletje je nebo moj drugi dom. Letenje iznad položajev enot protiletalske obrambe pa je, moram priznati, precej zahtevna naloga za slehernega pilota. Kajti tarča, ki jo vlečem s pomočjo jeklene vrvi, je od letala oddaljena le osemsto metrov! In kaj bi se zgodilo z letalcem in letalom, če bi kdo samo sekundo prej odprl ogenj! Med streljanjem z zemlje občutek v letalu ni posebno prijeten. Toda, letalci smo se že neshetokrat prepričali o visoki izurjenosti zemeljskih čuvarjev našega zračnega prostora. Tudi danes se je to zgodilo. Po mojem so protiletalci dosegli več kot odličen uspeh.«

Tako je povedal »Človek—tarča«.

B. JAKOVLJEVIČ

S športnega prvenstva LAO

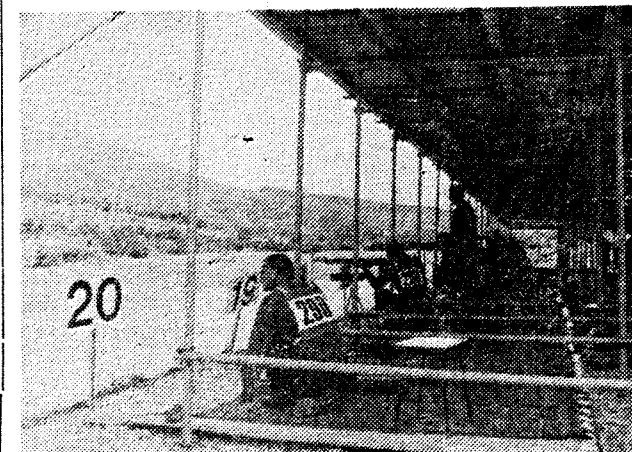
Nepredviden sovražnik

V nedeljo se je v Postojni končalo 32. športno prvenstvo ljubljanskega armadnega območja. Prvenstvo ni bilo brez presenečenj, saj so posamezniki in ekipe porušili mnoge dosedanje armadne rekorde, kar posebej velja za najtežjo disciplino, imenovano vojaški mnogoboj. Ta podatek pove, da na bližajočem se vsearmadnem športnem prvenstvu — začelo se bo 26. junija v Mariboru — športniki ljubljanskega armadnega območja lahko pričakujejo visoko uvrstitev.

Organizacija prvenstva v Postojni je bila zelo dobra, čeprav je prizadevnim organizatorjem, pa tudi tekmovalcem, znana kraška burja povzročila vrsto težav in neljubih presenečenj. Dan pred začetkom prvenstva je s hitrostjo 130 kilometrov na uro v Vipavi do tal porušila novozgrajeno strelišče in se je tekmovalce v streljaštvu povsem nepričakovano znašlo pod vprašajem. Gostitelji strelcev, vojaki in delovni ljudje Vipave, se s tem niso sprijaznili. Ob pomoči strokovnjakov in delavcev so vojaki, z udarniškim in požrtvovalnim delom, čez noč »gradili povsem novo strelišče in v rekordnem času premagali divjo igro narave.

Porušeno strelišče v Vipavi

Novo strelišče, ki so ga vojaki z udarniškim delom postavili čez noč.

Vaja ekip prve pomoči

Razvrstitev (triaža) ranjencev

V okviru dopolnilnega pouka in preverjanja znanja o nujenju prve pomoči, so pripadniki civilne zaštite radovljiske občine, ob koncu maja, pomerili na ocenjevalnem nastopu. Na Bledu so tekmovalce ekipe prve pomoči Bleda, Gorij, Ribnega in Bohinja, v Radovljici pa iz drugih krajev in delovnih organizacij občine. Vaje se je udeležilo 500 pripadnikov enot civilne zaštite. Izid tekmovalca so pokazali visoko usposobljenost vseh ekip za nudenje prve pomoči, kar velja posebej za ekipe delovnih organizacij, ki so s svojo strokovnostjo, hitrostjo in zbranostjo prekosile prenekatere ekipo krajevne skupnosti. Prvo mesto so osvojili člani enote CZ »Vezena« iz Bleda, drugo mesto pa je pripadlo ekipi prve pomoči delovne organizacije »Žito — Tozd Triglav« iz Lesc. Zanimivo tekmovalce v Radovljici si je, poleg domačinov, ogledalo tudi 59 aktivistov RK občine Varaždin, ki so bili na prijateljskem obisku pri občinski organizaciji RK Radovljica.

Lahko trdimo, da je tekmovalce ali poškodovancev korak naprej v delu in pripravi ekip prve pomoči, k temu uspehu pa so, poleg občinskega štaba za civilno zaščito ter oddelka za ljudsko obrambo, posebej prispevali tudi člani občinskega odbora Rdečega križa.

J. R.

Letošnje, sedmo po vrsti, tekmovalce ekip prve pomoči občine Nova Gorica je potekalo v znamenju praktičnega izvajanja akcij za reševanje poškodovancev ali ranjencev, s posebnim poudarkom na »triaži«. Člani ekip so morali najprej poiskati najtežje ranjence in jim nuditi ustrezno pomoč. In ker je to delo dokaj zahtevno, so bili rezultati odvisni predvsem od hitrosti in spretnosti posameznikov pa tudi od njihove strokovne usposobljenosti. Polovica ekip je svoje delo opravila z odličnim uspehom, ostali pa s prav dobrim in dobrim. Komisija je namreč ocenjevala kakovost dela in sicer: izbirno ustreznost materiala pri nujenju prve pomoči,

oskrbovanje poškodbe ali rane, imobilizacijo preloma, pripravo za transport itn.

Lahko rečemo, da so tekmovalci pokazali precej iznajdljivosti, strokovnosti in hitrosti pri nujenju prve pomoči, vse to pa je prispevalo k dobremu uspehu, kar je še en dokaz, da se le dobro pripravljene in organizirane lahko izognemo posledicam in žrtvam vojne ali naravne nesreče.

Najboljši uspeh je dosegla ekipa prve pomoči kolektiva »Vozila« drugouvrščena pa je bila ekipa »Pecivok«. Tekmovalca se je udeležilo 37 ekip prve pomoči, ogledali pa so si ga tudi številni predstavniki družbenopolitičnega življenja Nove Gorice.

Tekst in sliki M.GOJKOVIČ

Praktično delo članov ekip prve pomoči.

Prisežem na Apolona Zdravnika in Asklepia in Higieio in Panakeio in na vse bogove in boginje ter jih kličem za priče, da bom to prisego in pogodbo izpolnjeval po možnosti in presodnosti: ... 6. dal bom svoje življenje in vedo svojo varoval vseskozi neomadeževano in pošteno ...

Dr. Janez Milčinski-Peter

Si sploh velja postaviti vprašanje, kako bi danes, po tolikih letih izkušenj, organizirali partizansko zdravstvo? V odgovoru na takšno vprašanje, bi nehoti prikrili njegovo največjo moč: neomejeno sposobnost za razvoj in prilagajanje. Ko prebiramo zapiske o partizanskih bolnišnicah, spoznavamo izredno težke delovne razmere; pomanjkanje zdravil in obvezil, skupna ležišča v zelo temnih barakah. Včasih se je zdravnik lahko približal ranjencu le tako, da je razkorcaj stopal na ležišče. Operacija je potekala v priho vseh ranjencev v baraki. Slaba luč, mraz, curljanje dežja skozi streho — pa vendar tudi takšni nemogoči delovni pogoji niso preprečili uspešnega dela.

Ali je sploh mogoče, kljub vsemu, govoriti o improvizaciji partizanskega zdravstva? S tem vprašanjem sem stopil k profesorju dr. Janezu Milčinskemu — Petru.

... Zdravniška služba med NOB ni bila improvizacija; morala se je le posluževati vseh mogočih improviziranih sredstev in načinov, ki so nenavadni za »mirnodobno« delo. Improvizirano je bilo recimo to, da je bil v tistih težkih pogojih postavljen zdravnik nespecialist pred specialistične naloge — recimo v kirurgiji; da je moral medicince opravljati zdravniško delo, da se je sicer neuki razvil v dobrega narkotizirja in pomočnika pri operacijah.

Partizanski zdravniki smo si vselej prizadevali, da bi čimprej prenehali z improvizacijami. Ponekod so se res krčevito oklepali starih, preizkušenih improvizacij in z nezaupanjem gledali na nove metode in novo doktrino. Nevarno je, ko neko improvizacijo osvojite in se vam obnese, da se nanjo navežete in je ne znate odvreči. Tako so na nekaterih postojankah še sredi leta 1944 operirali v bolniških barakah, pred očmi ranjencev, uporabljali prekuhan mokro operacijsko perilo in dajali na rane prekuhana obvezila, namočena z žganjem. Januarja leta 1944 je pozival načelnik sanitetnega oddelka dr. Luka Franc Novak: 'Odrzujemo se od improviziranja, saj le-to ni več nužno! Opustimo sedaj primitivno medicino prve partizanske dobe, ne zapadamo v šabloniziranje in povzdignimo strokovni nivo partizanske medicine na mirnodobsko višino!'

Toda tudi pri najboljši volji nas je vojaški polo-

Tudi iz partizanskih gozdov prihaja POSŁANSTVO SLOVENSKEGA ZDRAVNIKA

Od 2. do 4. junija letos je bil v Novi Gorici 114. redni letni občni zbor Slovenskega zdravniškega društva. Na zboru so delegati slovenskih zdravnikov obravnavali probleme socialističnega zdravstva in njegovega prilagajanja družbenoekonomskemu sistemu in vprašanju sodobne medicinske doktrine. Fretjega junija sta organizirala podružnica SZD Nova Gorica in sekcija za partizansko saniteto SZD izlet na partizanske Lokve. V odlično pripravljenem pogovoru o PARTIZANSKI SANITETI NA PRIMORSKEM so sodelovali tedanji partizanski zdravniki na Primorskem (Gala, Volčjak, Možina, Valenti, Lah, Bidovec, Berke, Ruprecht, Satler in Pohar). Zbrani na Lokvah so si ogledali tudi prikaz spuščanja sanitetnega materiala iz zraka (na istem mestu, kot se je to dogajalo med NOB) in opremo travmatološke in torakalne kirurške specialistične službe odreda zdravnikov specialistov JNA — OLS.

Po partizanskem golažu so se z osebnimi avtomobili odpeljali čez Trnovski gozd do spomenika bolnišnice SVPB »Pavla«, kjer je zbranim spregovorila dr. Pavla Jerina-Lah.

Med številnimi delegati slovenskih zdravnikov in gosti je bil tudi profesor dr. Janez Milčinski-Peter, predsednik slovenske akademije znanosti in umetnosti.

žaj od časa do časa znova prisilil nazaj v — improvizacijo.

● Posebne okoliščine spremenijo ljudi

Franc Leban je bil septembra leta 1943 ranjen na goriški fronti. Od tistega dne pa do trenutka, ko je postal v postojanki »A« nad Klavžami bolničar, je marsikaj prestal. O tem in še marsikaj je govoril tega dne na Lokvah, ob partizanskem golažu, ki se je tudi dr. Pavli Jerinovi ohladil, še preden ga je utegnila pojesti. Da so se v bolnišnici morali začeti učiti slovensko abecedo, je pripovedoval in da mu je bilo najbolj hudo...

»Slavko mu je bilo ime. Tam nekje od Trente je bil doma in veliko je govoril o svojih dveh hčerkah. Hotel jih je vzeti s seboj — med partizane, pa sta bili premladi. In Slavko je staknil davico.«

Pokopali so ga, Franc pa je dan za dnem mislil na njegovi hčerki.

»Jih vidite,« se nasmeje dr. Pavla Jerina — Lah, »kako so še vedno prožni. Na takšnih srečanjih se zdi, da nam leta ne morejo do živega. Ostalo je kot takrat — med nami je vladal poseben odnos. Med zdravnikom, borcem, bolničarjem, nosačem ni bilo

razlik. Spominjam se vrste primerov, ko so morale naše bolničarke dežurati v dolgih nočeh in spremljati vsak ranjenec gib, pa se niso pritoževale. Kasneje, v svobodi, sem v naših bolnišnicah pogosto doživljala prerekanja okrog dežurstev. Naše bolničarke so nadomestile, in to ni prazna fraza, tudi matere in sestre, ki so jih ranjeni v najtežjih trenutkih pogrešali. Seveda smo imeli včasih med ranjenci tudi simulantke, kar pa je navsezadnje razumljivo; borci so bili v večini primerov mladi in neizkušeni ljudje. Ne, bolničar ni mogel biti kdorkoli. Slednje se je še posebno izkazalo v zadnji ofenzivi, ko so morali bolničarji prevzeti komando nad posameznimi skupinami ranjencev. Korpus je bil obkrožen in v neposredni bližini naše bolnišnice (na Vojskem) se je dogajala prava tragedija. Nosači ranjencev so postali obveščevalci, bolničarji pa neposredno odgovorni za ranjence. Takrat je bilo potrebno dokazovati hrabrost in sposobnost preprečiti psihološke dramme...«

»...Da, v tem našem odnosu do ranjenca, bolnika, ni bilo nič uradniškega,« pravi profesor dr. Janez Milčinski — Peter. »Kar je danes neogibno, je bila takrat formalnost, ki smo jo

zlahka odvrgli. Končno pa, mi vsi smo našo usodo povezali s skupnim ciljem, z našim skupnim bojem in smo tudi na ta način postali mnogo bližji drug drugemu, kot nam to uspeva danes. Seveda smo tudi v tem obdobju mi vsi vključeni v boj, v boj za socializem; pa vendar ta boj ne poteka tako dramatično in verjetno tudi ljudi čustveno tako ne povezuje, kot nas je povezoval naš narodnoosvobodilni boj.«

Dr. Pavla Jerinova je dodala: »...Ljudje so postali velik, potrošniški svet, a zdi se mi, da se v posebnih situacijah, ko je potrebno braniti domovino, pomagati v velikih nesrečah, ljudje spremenjajo. Takrat postanejo občutljivi za dramo svojega bližnjega. Da, v posebnih okoliščinah nastopi psihološki moment, ki spremeni ljudi. Toda ljudi je potrebno v tej smeri humanizacije vzgajati. Vedno bomo potrebovali požrtvovalne, predane, junaške ljudi. Ste videli ta dva fanta iz Ajdovščine, ki sta se danes spustila med nas s padali? Kaj niso to dragoceni fantje...?«

● Enkratno je najbrž tudi neponovljivo

Znane so Titove besede, da je osnovno v partizan-

skem bojevanju — ne se oklepali nikakršnih šablon pa tudi ne partizanskih. Izkušnje partizanske sanitete, ki je opravljala svoje naloge ob stalnem menjavanju vojnih okoliščin, vselej pa obkrožena od sovražnika, ki je bil v očitni vojaški in tehnični premoči, so te besede nešteto krat potrdile. Te izkušnje nikakor niso bile enotne; nastajale so v različnih časih in v zelo različnih razmerah. Kar je recimo reševalo življenje ranjencev na jugu naše države, je bilo na severu (v Sloveniji) neizvedljivo. Toda med vso narodnoosvobodilno borbo je bila prva skrb namenjena ranjenemu borcu, za kar sta največkratnejši dokaz 4. in 5. ofenziva, ki ju upravičeno imenujemo »bitka za ranjenec«.

Znano je, da konspirativnih bolnišnic takšnega tipa, kot so bile Franja, Jelenol, Zgornji Hrastnik Pavla... ni bilo nikjer drugje na svetu. Pri tem gre za nekaj povsem enkratnega in najbrž tudi neponovljivega.

Profesor dr. Janez Milčinski — Peter meni, da ni nobenega dvoma, da bi se dale nekatere izkušnje iz NOB s pridom uporabiti tudi v našem konceptu splošnega ljudskega odpora. Verjetno pa da bi bilo tvegano prenašati že pre-

Dr. Pavla Jerina-Lah

izkušene rešitve na neke nove situacije. To so bile rešitve za enkratno rabo. S tem, ko so bile enkrat uporabljene, ko so enkrat ostale skrite in uspešne, preidejo v fond izkušenosti in izgubijo svojo funkcijo.

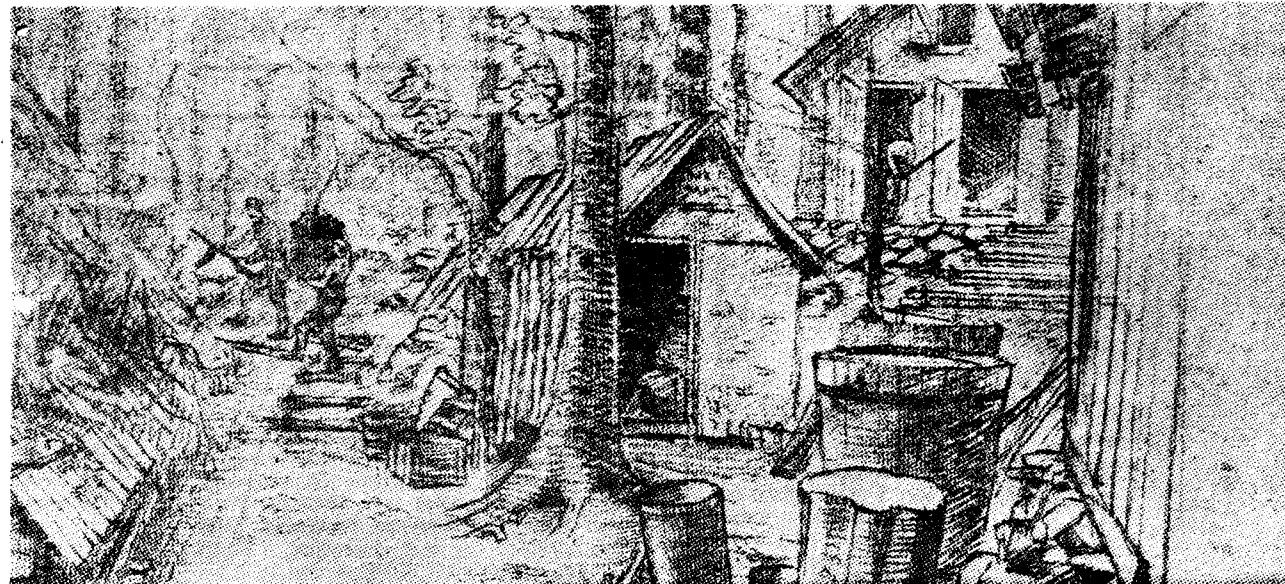
»Prizadevamo si, da bi te izkušnje, dokler smo tu, prenašali na mlajši rod medicinskih delavcev. Menimo, da je to nekaj, česar z osebno izkušnjo — upajmo — ne bodo mogli nikoli pridobiti in nekaj, kar je vendar mogoče uporabiti. Če je le mogoče, odpeljem študente petega letnika medicine v mojo nekdanjo bolnišnico Zgornji Hrastnik, ki je sedaj zelo lepo urejena. In moram reči, da me vedno znova preseneča, da mlada generacija pozna obdobje našega NOB bolj kot bi si kdo mislil,« je sklenil svoje misli profesor dr. Janez Milčinski — Peter.

In dr. Pavla Jerina — Lah?

Na srečanju delegatov slovenskih zdravnikov, ki so se na Lokvah udeležili predavanja o partizanski saniteti, smo se pogovarjali s profesorjem dr. Janezom Milčinskim-Petrom, predsednikom slovenske akademije znanosti in umetnosti in z dr. Pavlo Jerina-Lahovo.

»...Opazila sem, da je med mlado generacijo medicinskih delavcev pre malo članov ZSMS, da nimajo potrebnega znanja o družbenih vprašanjih. Mislim celo, da je ljubljanska medicinska fakulteta edina, ki ima za četrte in pete letnike organizirana predavanja o tem, kako se znajdeš v izjemnih okoliščinah — od gradnje bolnišnic, do reševanja ranjencev in hitre evakuacije.«

Leta minevajo, razvoj in dosežki naše partizanske sanitete pa so še vedno nepopoln list naše zgodovine. Prenekaterih krajev, kjer so stale partizanske bolnišnice, danes ni več mogoče prepoznati. In kot je nekoč zapisal akademik prof. dr. Bogdan Brečelj: »Ime samo bo bodočim rodovom pričalo, kako zelo je bilo cenjeno življenje posameznika v neizprosni boju za obstoj naroda in kolikšen je bil čut partizanske odgovornosti do padlih ali onemoglih tovarišev.«

SVPB Pavla, oddelek A v Trnovskem gozdu

ROJAN

Počastitev spomina narodnega heroja Toneta Tomšiča

Poleg številnih proslav, ki so se zvrstile v matični domovini, so počastili smrt tega narodnega junaka tudi tržaški aktivisti osvobodilnega gibanja. Tone Tomšič je bil rojen v Rojanu in prav Rojanci so skupno z Gretarji in Barkovljani napolnili avtobus in zasedli še nekaj mest v zasebnih avtomobilih. V drugem avtobusu so potovali nekdanji aktivisti iz dolinske občine.

Cilj izleta je bil Knežak, oziroma mala pivška vasica Bač, kjer je Tone Tomšič v hiši svojih staršev preživel nekaj otroških let. Spotoma se je kolona ustavila tudi ob domačiji bratov Turkov, ki so umrli mučeniške smrti v Trstu. Pred trojnim spomenikom v Knežaku so se izletniki ustavili. Spregovoril je tovariš Ljubo Susič in spomnil prisotne, kako globoko so spoštovali Toneta Tomšiča kot človeka celo njegovi mučitelji in sovražniki.

V telovadnici osnovne šole se je spominska slovesnost nadaljevala. Prisotni sta bili tudi Tomšičevi sestrji Ančka in Vera. Proslava je bila še toliko bogatejša, ker so domačini razglasili 21. maja tudi za krajevni praznik. Na svečanost so prišli gostje iz Ilirske Bistrice, predstavniki tamkajšnjega družbenopolitičnega življenja in predsednik ZZB NOV. Vsi prisotni so si ogledali tudi lepo urejeno šolo.

V Baču so udeleženci z minutnim molkom počastili Tonetov spomin in položili venec pred spominsko ploščo na njegovi hiši.

Pot je vodila v Ilirsko Bistrico, k spomeniku padlih. Bil je še čas za obisk vasi Liče, na hrvaški strani, vasi, ki je bila med NOB do tal požgana z ljudmi vred. Spominska pripoved domačinov je izletnike spodbudila k pesmi »Kot žrtve ste padli v borbi za nas«. Petje je bilo

Tržaški aktivisti pred spomenikom padlih v Baču pri Knežaku, kjer je Tone Tomšič preživil otroška leta.

občuteno in ubrano. Sledil je ogled muzeja.

Na poti v Trst so se udeleženci spominskega izleta ustavili najprej v Materiji in se spomnili Franca Segulina-Borota. Pravzaprav je bil dan Toneta Tomšiča hkrati tudi spomin na mnoge druge žrtve, med njimi Lojzeta Valenčiča in Miroslava Vilharja, ter številnih neznanih junakov.

Vrnitev je bila polna spomina in ponosa, da imamo Slovenci toliko pogumnih mož, še posebno pa so bili ponosni Rojanci, ki imajo v svojih vrstah od trinajstih narodnih herojev, rojenih v zamejstvu, kar tri. Poleg Toneta Tomšiča sta bila rojena v Rojanu še heroja Rudolf Mahnič-Brkinc ter Tone Zerjal-Tonček.

V. W.

TOLMIN

Odkritje spominske plošče v tehniki »Krn«

Ob dnevu mladosti, ki je tudi občinski praznik, se je zvrstila vrsta proslav, med drugimi tudi odkritje spominske plošče nekdanji partizanski tehniki KRN, v tesni grapi Zadlaščice. Na slovesnosti se je zbralo veliko mladine, pripadnikov JLA, predstavnikov ZZB NOV in drugih prebivalcev. Na proslavi so spregovorili tudi o pomenu tehnike med NOB. O tem so govorili neposredni delavci tehnike med NOB, kurir Izidor Stres in sekretar OK ZSMS Jože Cimerman. Tedanja literatura je potovala po Tolminskem, v Brda, Beneško Slovenijo, Furlanijo in druge partizanske primorske kraje.

Pobudo za akcijo je dala OK ZSMS Tolmin, ki je akcijo tudi izpeljala. Bilo je tudi več prostovoljnega dela. Pot do precej oddaljenega in zapuščenega partizanskega objekta so tudi markirali. S tem so povečali možnost obiska tega kraja.

MIRA PAGON

PIRAN

Delo VVI v Piranu

Krajevno združenje VVI v Piranu, ki šteje 63 članov, je pregledalo na letni konferenci 6. marca letos svojo dosedanja aktivnost in sprejelo program dela za tekoče leto. Na konferenci je oilo izvoljeno tudi novo vodstvo. Konferenca se je udeležil med drugimi predsednik občinskega odbora ZZB NOV Piran tovariš Ivan Furlan.

Kljub boleznim članov je bilo združenje dokaj aktivno. Našejmimo samo nekaj akcij: sodelovanje v družbenopolitičnem življenju mesta, skrb za ostare-

Udeleženci letne konference

le in bolehnne člane združenja, pomoč članstvu pri uresničevanju njihovih pravic, športno rekreativna dejavnost v sodelovanju z društvom Invalid, izlet leta 1975 v Beograd in Novi Sad ter izlet 1976 do Baze 20 in Kumrovcia z ogledom znamenitosti, prizadevanje borčevske organizacije za ureditev ambulante za borce itd.

V programu prihodnjega delovnega načrta gre največ skrb za ureditev zaščite invalidov in borcev in pomoči bolnim.

Za predsednika je bil ponovno izvoljen tovariš Jože Fuks, za tajnika pa Franc Debeljak.

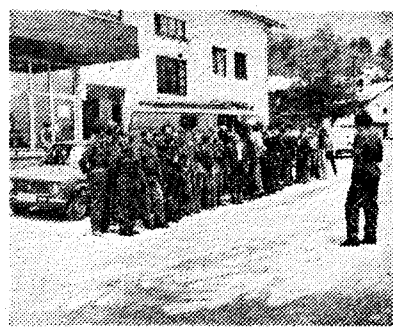
Konferenca se zahvaljuje tudi igralnici »Casino« v Portorožu za cvetje udeležencem konference ter upravi počitniškega doma Zveze društev upokojencev, ki jim je tudi letos, kot vsa prejšnja leta, dala na razpolago dvorano za konferenco.

PETKOVIČ

RIBNICA

Številne prireditve

V ribniški občini potekajo številne prireditve in proslave jubilejev letošnjega leta kot tudi Dneva mladosti. Trajali bodo vse do konca julija, ko naj bi pri partizanski bolnišnici Ogenca v Loškem potoku odkrili spominsko obeležje padlim v tej bolnišnici. Ob tej priložnosti bo izšla tudi publikacija »Utrinki«, s sestavki o preteklosti in sedanjosti tega kraja. Zanimiv je sestavek »Postali smo komunisti« kot tudi zgodovina bolnišnice. Prva partizanska bolnišnica na Notranjskem je bila bolnišnica 2. bataljona notranjskega odreda, ustanovljena prve dni julija leta 1942 na Petelinjem vrhu nad Loškim potokom. Osebe bolnišnice so bili domačini. Vodil jo je dr. Aleksander Gala — Peter. Kasneje so jo prestavili globlje v gozd. Koncem julija so bolnišnico izdali. Hra-

V nedeljo, 22. maja, je imela gasilska enota iz Gorij pregled izurjenosti svoje enote in celotne opreme. Pregled je opravila komisija občinske gasilske zveze iz Radovljice. Gasilska enota iz Gorij šteje s člani, mladinci in pionirji 87 članov. Imajo nov dom, novo motorno črpalko, nov gasilski avtomobil in nov, pomlajen vodstveni kader. Svoje vzdržujejo in imajo redne vaje, saj spada gasilstvo med pomembne elemente SLO.

JOZE AMBROZIČ

bra bolničarka Marija Čepon — Mimica in ranjenec Ciril Vidmar sta jo nekaj časa branila, a odpor je bil prešibak. Po dogovoru je bolničarka nato postrelila ranjence in sebe.

VIKTOR DRAGOS

KRANJ

Jubilej Kokrškega odreda

V soboto in nedeljo, 18—19 junija, bo ves levi breg Save slavil 35. obletnico ustanovitve Kokrškega odreda. V ta namen delujeta odbor za pripravo proslave na Kališču pod Storžičem in odbor za prireditev nad jezerom Crnjava v Predvoru. Pričakujejo več tisoč udeležencev iz vrst sindikalnih organizacij, šol, teritorialne obrambe in druge prebivalce.

Ored je poznan po svoji izredni organizaciji, zlasti še leta 1944. Z območja so mobilizirali približno 2000 fantov in mož, ki so odhajali tudi v druge partizanske enote ali vzdrževali zveze, tehnične objekte, kurirske postaje, ambulante, radijske postaje, tehniko in drugo. Uspeli so s svojim delom, kljub temu, da je bilo področje od Kamnika do Tržiške Bistrice, kjer je ored večino operiral, močno nadzorovan. Ored je bil tudi prva partizanska enota, ki je v maju leta 1945 razvil svojo zastavo v samem Celovcu.

Ob taki zgodovini so lahko prebivalci celotne Gorenjske ponosni na ored, ki bo imel v juniju svojo jubilejno proslavo.

K. MUKAC

ŽALEC

Bogato znanje

Med številnimi prireditvami, ki so jih izvedli mladi v žalski občini v mesecu mladosti, zavzema nedvomno posebno in pomembno mesto kviz na temo »KP v revolucionarnem delavskem gibanju Savinjske doline«. Kviz je v sodelovanju z osnovno šolo Vransko organizirala ZSMS Žalec. Kljub temu, da se nekateri funkcionarji niso udeležili prireditve, kot tudi osnovna šola Bralslovce ne, je kviz izredno uspel. Tekmovalci so pokazali bogato znanje, zanj pa so bili primerno poplačani z izletom v Kumrovec.

DARKO NARAGLAV

SLOVENJ GRADEC

Jubilejni koncert ob 20-letnici Koroškega akademskega okteta

Organizacijski odbor za izvedbo proslave ob 20-letnici Koroškega akademškega okteta je pripravil v soboto 4. junija jubilejni koncert v dvorani nove umetnostne galerije v Slovenj Gradcu.

Ob tem jubileju velja poudariti predvsem zasluge tega okteta njegovega umetniškega vodje tovariša Cirila Krpača na področju ohranitve izvirne narodne pesni. Le-te oktet v primerni prireditvi uvršča v svoj program med ostale

V spomin na prvo osvoboditev Škocjana so v nedeljo, 29. maja, v tej krajevni skupnosti pripravili proslavo in na njej počastili tudi vse letošnje jubileje. Ob tej priložnosti so položili temeljni kamen nove zdravstvene postaje, ki bo veljala nekaj več kot 6 milijonov dinarjev. Kamen je položil znani družbeni delavec v Novem mestu, dr. Peter Kapš.

SLAVKO DOKL

evropske in svetovne zborovske stvaritve. Tako je tovrstna narodna ustvarjalnost na koroških tleh dobila pravo obliko in pravo umetniško mesto. Oktet pa je s stalnim uvrščanjem sodobnih revolucionarnih in partizanskih pesmi v svoj spored dokazoval nenehno lastno umetniško rast in hkrati tudi ustvarjalnost slovenskega naroda.

Predsednik častnega odbora za izvedbo proslave ob 20-letnici Koroškega akademskega okteta je bil tovariš Mitja Robočič, predsednik organizacijskega odbora pa Oto Sekavčnik.

ADOLF ANKON

POHORJE

Slavje sredi gozdov

Že lani smo poročali, da mariborski študentje obnavljajo znano partizansko bolnišnico Jesen, ki so jo partizani zgradili jeseni leta 1944 na bistrškem

Za nami je mesec mladosti, mesec praznovanja rojstnega dneva dragega tovariša Tita, mesec, ko se vrste različna praznovanja in tekmovanja, kjer imajo mladi glavno besedo. Najlepši dogodek zanje pa je, ko v tem mesecu postanejo nekateri izmed njih člani ZSMJ. Letošnji sprejemi pa so bili še posebno svečani. Preselili so se namreč v naravo, v kraje, ki so pomembni iz naše revolucionarne preteklosti in so bili zato še posebno vsebinsko obogateni. V mladinsko organizacijo je bilo letos sprejetih v žalski občini 560 pionirjev, kar predstavlja lep potencial za še bogatejše delo mladinskih organizacij.

Na fotografiji govori Ludvik Zupanc-Ivo na sprejemu na gori Oljki, kjer je bila pokrajinska konferenca SKOJ, letos pa sprejem v ZSMS pionirjev iz osnovne šole bratov Juhart iz Sempetra.

DARKO NARAGLAV

Decembra 1976 je ustanovitelj časnika TV-15, REPUBLIŠKI ODBOR Zveze združenj borcev NOV Slovenije, ustanovil TISKOVNI SKLAD TV-15. Sredstva, ki se zbirajo na TISKOVNEM SKLADU pri ustanovitelju se uporabljajo za denarno podporo glasilu ZVB NOV Slovenije in ZRVS Slovenije za premostitev težav ob raznih podražitvah papirja, tiskarskih storitev, ter povečanju drugih stroškov, ki jih terja sodobnejše urejanje in tiskanje glasila.

Že pri pregledu stroškov za obdobje januar-marec 1977 ugotavljamo, da so stroški narasli za petnajst starih milijonov dinarjev več, kot prihodki v tem času. Zato prosimo vse naše naročnike in bralce, organizacije ZB in ZRVS, da po svojih možnostih prispevajo v ta sklad in nakazujejo sredstva na naslov: Republiški odbor ZVB NOV Slovenije, štev. računa: 50100-678-45473 (za TISKOVNI SKLAD TV-15). Imena vseh, ki bodo prispevali v sklad, bomo objavili v časniku TV-15.

Uredništvo in uprava

Pohorju. Bolnišnice ni nihče izdal, bližnji kmetje pa so lepo skrbeli za ranjence. Pred kratkim je bilo na tem mestu osrednje slavje kot veličastno praznovanje letošnjih jubilejev. Ob tej priložnosti so sprejeli v članstvo ZK 70 študentov ter članov delovne skupnosti visokošolskih delavcev univerze. Posebna priznanja so podelili še nekaterim kmetom domačinom, med njimi tudi Olgi Mušič, po domače Lepejevi mami. Partizani so domačiji med narodnoosvobodilnim bojem pravili »Pri Lesjaku«.

FRANJO HOVNİK

SEŽANA

V dolini Raše je bilo živahno

Letos se je aktiv RVS Carinarnice Sežana odločil za vsakoletni izlet v dolino Raše. Pohoda od Sežane do doline se je udeležilo 55 delavcev. Predhodnica je odšla že zgodaj zjutraj, da je pripravila na cilju vse potrebno za prijetno počutje. Pot je bila dolga tri ure prijetne hoje. Na čelu kolone sta oila zastavonoša in harmonikar, pohod pa je spremljala partizanska pesem. Po enournem počitku je predsednik aktiv RVS tovariš Andrija Marušič sklical sestanek. Nekdanja borca II. minersko-sabotažnega voda XXX. divizije, ki se je bojevala na tem področju, Roman Šušteršič in Milan Trobec sta pripovedovala svoje spomine na borbe v tej dolini. Sledile so volitve novega odbo-

ra aktiva RVS Carinarnice. Nato je bilo kosilo v naravi in streljanje z zračno puško.

JOŽE KASTELIC

LOŠKA DOLINA

Premalo delavskih nagrad

Sklicujoč se na letošnje dobitnike »prvomajskih nagrad dela« časnik poudarja, da smo »gostobesedni, kadar gre za pozive oziroma apele k večji produktivnosti dela, a skopi, do kraja skopi, do junakov dela« (»skopi z že tako neraznovrstnimi družbenimi priznanji, skopi s številom in z velikostjo nagrad, skopi celo z besedami, da ne govorimo o zelo razširjeni nedoslednosti v uresničevanju že osvojenih principov nagrajevanja po delu«). Ko dodaja, da smo celo prvomajske nagrade podelili šele tretjič, časnik zaključuje, da je premalo delavskih nagrad! »Premalo je odlikovanj za delo in za rezultate dela, da ne govorimo, kako težko si delavec — heroj dela pridobi vstop v spiske najvišjih družbenih priznanj, na primer nagrad, ki jih dajejo republike in pokrajine ali avnojskih nagrad«, je zapisano ob koncu citiranega članka v Komunistu.

SOLKAN

Obnova jugoslovansko-italijanske meje

Na obmejnem prehodu pri Solkanu sta se prejšnji teden sestali tehnični delovni skupini jugoslovanskih in italijanskih geodetskih strokovnjakov in vojakov z obeh strani meje. Na levem bregu Soče pri Solkanu so namreč začeli označevati in obnavljati jugoslovansko-italijansko mejo, kot to predvideva osimski sporazum. Dela bodo končana prihodnje leto, do takrat pa naj bi označili 72, obnovili pa 34 km meje. Letos bo skupina delala do oktobra, po načrtih pa naj bil obnovila 14 in označila 32 km meje.

TEKST IN FOTO: J. ALIČ

v nekaj
vrsticah

ŠEMPETER PRI GORICI

Konec maja je gostoval v Beogradu, kot gost 10. mestne organizacije »Vladimir Tomanović« SO Voždovac, 22. članska delegacija predstavnikov družbenopolitičnih organizacij KS Sempeter pri Gorici. Delegacija je doživela v Beogradu prirčen sprejem. Razgovor je tekel v prijateljskem vzdušju in se dotaknil tudi podpisa listine o pobratenju obeh mest. Izmenjali so darila, cvetje in značke. Popoldne so skupaj pričakali sprejem štafete v Domu pionirjev, zvečer pa na stadionu JLA. Naslednji dan so obiskali Kragujevac. Pred spomenik so položili venec. Med potjo so si ogledali še nekaj zanimivosti iz srbske zgodovine. Delegacijo je povabila v goste tudi občinska gasilska zveza občine Voždovac. Ves čas je delegacijo spremljala skupina političnih funkcionarjev občine in 10. mestne organizacije Voždovac. Poslovili so se v prijateljskem vzdušju z željo, da se čim prej spet obiščejo.

LEOPOLD KOTAR

LJUBLJANA

Tudi na šoli Valentina Vodnika v Zgornji Šiški so proslavili mesec maj in jubileje na posebno svečan način. Posadili so namreč spominsko lipo v šolskem parku. Nato so učenci pripravili parken partizanski miting. Sledil je kviz na temo dogodkov v času NOB. Številni gledalci so se čudili bogatemu znanju številnih tekmovalec. Za svojo udeležbo v kvizu so prejeli lepa knjižna darila. Pri proslavi sta sodelovala tudi Turistično društvo in Avtoobnova iz Dravljak.

STANKO SKOCIR

HORJUL

Letošnji sprejem pionirjev v mladinsko organizacijo je bil svečanejši kot kdajkoli doslej. Ob tej priložnosti je zbranim spregovoril borec iz Horjula Alfonz Vrhovec in orisal pomen NOB v tem kraju. V avli osnovne šole so odprli zanimivo razstavo s slikovnim materialom o tovarišu Titu ter drugimi umetniškimi in ročnimi izdelki učencev horjulske šole.

BRANKO VRHOVEC

CELJE

Člani ZB krajevnega skupnosti Aljažev hrib-Celje, so imeli dne 28. maja že tradicionalni letni izlet. Obiskali so številna spominska obeležja na Gorenjskem: Skofje Loko, Selniško dolino, Dražgoše, O dogodkih v tej vasi sta spregovorila udeleženca pisatelj Jan in slikar Ive Šubic. Sledil je ogled Drage in Begunj in rojstne hiše pesnika Franceta Prešerna v Vrbi. Izlet je ostal vsem udeležencem v najlepšem spominu.

FERDO ŠIRCA

DONAČKA GORA

Ob Titovih jubilejih so slovenski planinci organizirali množičen pohod planincev na petinosemdeset vrhov Jugoslavije. V nedeljo, 22. maja, ob 11. uri so se planinci Slovenije zbrali na dvajsetih vrhovih, ki spominjajo na NOB. Med njimi so bili Porezen, Dražgoše, Stol, Rog — Baza 20, bojišče Pohorskega bataljona, Mena ... Med temi vrhovi je bila tudi Donačka gora, kjer so se zbrali planinci s ptujskega območja, Rogaske Slatine, Rogatca, Poljčan in drugih krajev.

TRIM antena

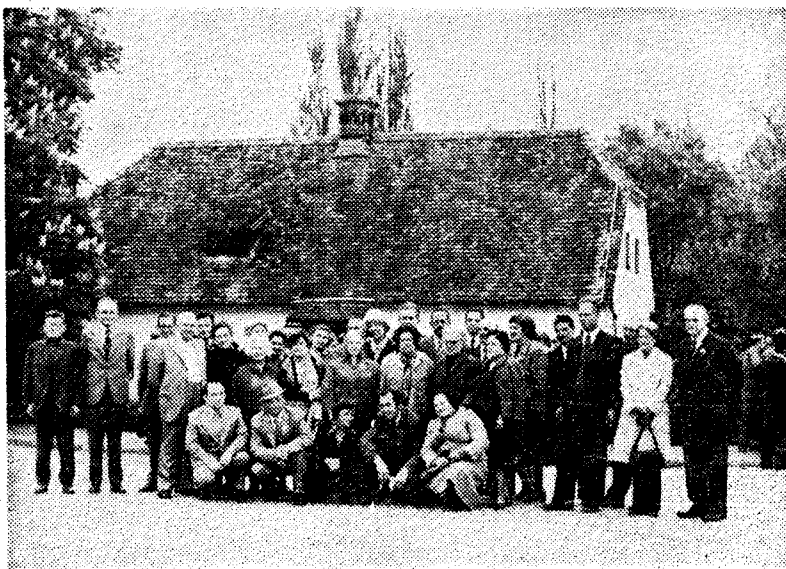
- Bi radi odšli vitki in mladostni na dopust?
- Bi radi nekaj storili za svoje telo?
- Bi radi preiskusili svoje zmogljivosti?

prva knjižica o trimu

Kupite pri vašem prodajalcu časopisov posebno izdajo TRIM ANTENA RTV, narejeno po televizijskih trimskih oddajah z raznimi novimi testi in nasveti strokovnjakov!

TRIM antenna RTV

Izlet v Kumrovec

Odbor krajevnega organizacije Zveze vojaških vojn invalidov Ljubljana-Moste je organiziral izlet za svoje člane. Pot jih je vodila najprej v Kumrovec, kjer so si ogledali Titovo rojstno hišo — muzej in Dom borcev NOV, v njem pa film o gradnji doma in življenju ter delu tovariša Tita.

Pot so izletniki nadaljevali v Stubice, kjer so videli veličasten spomenik Matiji Gubcu. Ob vrnitvi so se ustavili v Metliki in se v metliškem muzeju seznanili z življenjem v Beli krajini. Pot v Ljubljano je vodila po »partizanski magistrali«, na kateri so se udeleženci izleta večkrat ustavili. Izlet je potekal v prijetnem, prijateljskem vzdušju.

ALOJZ KASTELIC

pravna posvetovalnica

● Kolikšna pokojnina

K. J., Maribor

Vprašanje: V kratkem boste dopolnili 60 let starosti in imate 27 let delovne dobe, poleg tega pa priznana dvojno dobo od 1. 1. 1944 do 31. 12. 1944 ter nato še nekaj nad šest mesecev posebne dobe v enojnem trajanju. Zanima vas, kolikšna bi bila vaša pokojnina ter ali bi vam zaradi posebne dobe pripadalo kakšno povišanje.

Odgovor: Če bi se upokojili sedaj, ko imate nekaj nad 29 let in pol pokojninske dobe, bi znašala pokojnina 63,5 % od osnove, to je povprečje vaših osebnih dohodkov (valoriziranih) zadnjih 10 let. Obstaja možnost, da se vam pokojnina poveča še za 30 %, če vam je bila posebna doba od 1. 1. 1945 dalje priznana zaradi ujetništva ali internacije, pa ste se v taboriščih vojni ujetnikov ali političnih zapornikov brez presledkov aktivno in organizirano udeleževali dela za narodnoosvobodilno gibanje in ste se po vrnitvi iz taborišča postavili na razpolago narodnoosvobodilnemu gibanju in nadaljevali delo zanj.

● Zvišanje pokojnine

J. J., Maribor

Vprašanje: Ste udeleženka NOV s priznano dvojno dobo od 1. 2. 1944 dalje in invalidska upokojenka s pokojnino, pri kateri je bilo upoštevano 30 % zvišanje z oziroma na vašo udeležbo v NOV od leta 1944. Po smrti moža pa ste uveljavljali družinsko pokojnino, tako da sedaj prejimate 70 % moževe pokojnine, pri tem pa se vaša udeležba v NOV ne upošteva. Zato bi radi vedeli, ali vam pripada 30 % zvišanje pokojnine, saj vam je dodatek za telesno okvaro pr. družinski pokojnini ostal.

Odgovor: Družinska pokojnina nima nobene zveze s sodelovanjem v NOV, kakor jo ima osebna pokojnina, ampak je njena višina odvisna samo od števila upravičencev in od pokojnine pokojnega zavarovanca. Zato se vam družinska pokojnina ne bo povečala za 30 %. Invalidnina, ki jo prejimate, pa je povsem samostojna pravica, saj je nadomestilo za telesno okvaro, in vam gre ne glede na to, ali uživate še kakšne druge pravice iz pokojninskega ali invalidskega zavarovanja.

● Specialni čevlji za invalida

C. A., Metlika

Vprašanje: Ste vojaški invalid in imate odločbo za specialne čevlje. Leta 1975 ste na občini dobili nakazilo za en par čevljev, ne glede na to, koliko so stali. Lani pa vam občina ni dala nakazila za čevlje, pač pa so vam poslali le 400 din, čeprav so čevlji dejansko stali 650 din. Zanima vas ali vam pripadajo čevlji ali denar.

Odgovor: Po pravilniku o oskrbovanju vojaških invalidov s protezami, ortopedskimi in drugimi pripomočki, pomožnimi in sanitarnimi pripravami, dobijo upravičenci za pripomočke, ki se ne izdelujejo po meri in ki so naštet v posebnem seznamu, pavšalno nadomestilo. Sem spadajo tudi specialni čevlji, za katere določa pravilnik nadomestilo v znesku 400 din, tako da je bilo ravnanje občine povsem pravilno.

● Višina borčevske pokojnine

B. L., Ljubljana

Vprašanje: Ste invalidski upokojenec in borec NOV od 18. 8. 1942 s priznano dvojno dobo. Prejemate polno 85 % pokojnino in ste februarja letos dobili 3504,02 din pokojnine. Radi bi vedeli ali vam pripada borčevski dodatek in koliko znašajo letos borčevske pokojnine.

Odgovor: Ker ste borec NOV pred 9. 9. 1943, vam pripada borčevski dodatek in kot je razvidno iz vaše februarске pokojnine, ga tudi prejimate. Pokojnina, ki ste jo prejeli februarja, še ni bila dokončna, saj osnova za pokojnine borcev NOV pred 9. 9. 1943 za leto 1977 še ni znana in boste zato prejeli tudi razliko za nazaj.

Rade Tišma

Konec marca smo se v Goriških Brdih poslovili od borca druge proletarske Ličke brigade, Radeta Tišma. Prestal je strahote Sutjeske. Bojeval se je na sremski fronti in v mnogih drugih bitkah. Udeležil se je bojev za osvoboditev našega glavnega mesta Beograda. Kmalu po osvoboditvi je prišel na Primorsko in si ustvaril dom. Novogoriški borci ga bomo ohranili v najlepšem spominu.

Jože Šen

Po dolgi bolezni je umrl Jože Šen, ki se je rodil pred 68 leti na Otlici pri Ajdovščini. V času okupacije je bil zelo aktiven in je veliko pomagal za NOB. Za svoje delo je bil odlikovan z medaljo zasluge za narod.

Elizabeta Krašovec

Na pokopališču v Celju smo pospremili k zadnjemu počitku Elizabeto Krašovec. Bila je vedno med naprednimi in tako je bila tudi med NOB na strani naše pravične borbe. Dolgotrajna in zahrbtna bolezen je prekinila njeno delo.

Terezija Klovár

Znanci in prijatelji smo se v začetku aprila poslovili od Terezije Klovár. Sodelovala je v NOB, tik pred pragom svobode pa ji je okupatorjeva krogla ubila moža in ostala je sama z dvema otrokoma. Bila je članica ZB in aktivno sodelovala v odboru terenske organizacije RK Alježev hrib v Celju.

Ivan Tovornik

V štirtinasedemdesetem letu starosti nas je za vedno zapustil naš dober prijatelj in aktivist ter tajnik ZB NOV Planina. Kot aktivist je bil vključen v NOB že leta 1942 za kar ima tudi medaljo zasluge za narod in orden zasluge za narod III. stopnje. Ohranili ga bomo v trajnem spominu.

Janko Valentinič

Konec marca je v starosti 82 let umrl Janko Valentinič iz Podbrda. V NOB se je kot aktivist vključil že leta 1942. V svojem kraju je opravljel pomembne naloge — med drugim je bil tudi predsednik OF. Ženo so mu Nemci odpeljali v taborišče, od koder se ni več vrnila. Ostal je sam z majhnima otrokoma. Po vojni je bil aktiven družbenopolitični delavec.

Angela Humar

Aprila smo se poslovili na podzemskem pokopališču od Angele Humar iz Logaršč. Ze pomladi leta 1943 je začela delati za NOV, kot tudi vsa njena družina. Njena hiša je bila partizanom na stečaj odprta. Za svoje delo je bila odlikovana.

Katka Knaflič

Aprila je na Bledu umrla aktivistka Katka Knaflič, stara 62 let. V osvobodilno gibanje se je vključila skupaj s svojim možem Stankom leta 1941. Leta 1942 je postala članica terenskega odbora OF, leto pozneje pa predsednica APŽ. Vse do osvoboditve je skrbela za razširjanje partizanske literature, zbirala je hrano in drugi potrebni material. Za svoje delo je prejela več odlikovanj in priznanj.

Boris Mohorčič-Slovenko

Decembra lani smo se v Lažeh pri Vipavi poslovili od Borisa Mohorčiča-Slovenka. Rodil se je pred 52 leti. Se zelo mlad se je z bratom in drugimi člani družine vključil v NOB. Leta 1942 so ga fašisti zaprli v tržaške zapore, od koder se je vrnil še istega leta in odšel v Vipavsko četo in nato v Gregorčičevo brigado.

Apolonija Cirar

Na pokopališču v Senožetih nad Zagorjem smo se borci in aktivisti poslovili od Apolonije Cirar, ki se je rodila leta 1903 v Podkumu. Za NOB je pričela aktivno sodelovati leta 1943. Na njenem domu so se oglašali borci in aktivisti, katerim je nudila vso pomoč.

Franc Ravnikar

Februarja letos je umrl Franc Ravnikar, star komaj 52 let, doma iz Moravske doline. Priključil se je prvemu partizanom v njegovem kraju in se kasneje bojeval na Dolenjskem. Bil je trikrat ranjen in se zdravil v bolnišnici »Franja«. Njegovega pogreba se je udeležilo mnogo borcev in aktivistov NOB.

Franc Kristan

Marca smo se v Polju za vedno poslovili od Franca Kristana, ki je bil doma iz Vač pri Litiji. Ves čas svojega življenja je bil napredno usmerjen. Takoj v začetku okupacije je pomagal borcem in jih oskrboval. Bil je izdan in leta 1941 aretiran in odpeljan v Kamnik, kasneje v Begunje.

Marija Rožič

Na kamniških Zalah smo pokopali Marijo Rožič, staro 82 let. Kot zavedna Slovenka je bil s svojim možem učiteljem izseljena v Aleksandrovac v Srbijo. Avgusta leta 1942 sta se vrnila v Ljubljano. Njen sin Vilko je padel leta 1941 v borbi na Golčaju pri Blagovici.

Stanko Potočnik

Na Skomarju smo se pred kratkim poslovili od borca Gubčeve brigade Stanka Potočnika, starega komaj 50 let. Posledice prestanih težav v partizanih in težkega dela v kovaški industriji so se spremenile v težko bolezen in mnogo prerano smrt.

Štefka Bolha

V Podkrajju pri Velenju smo aprila pokopali Štefko Bolha. Že leta 1941 se je povezala z naprednimi fanti, ter zbirala potrebni material in hrano. Konec leta 1942 je bila njihova hiša izdana in Štefka odpeljana v celjske zapore. Njen oče je bil ustreljen kot talec, mati pa je umrla v Auschwitzu. Prejela je vrsto raznih odlikovanj.

Alojz Cerkenik

Zadnje dni marca so na blejskem pokopališču pokopali znanega aktivista in družbenopolitičnega delavca Andreja Cerkenika. Rodil se je leta 1904 blizu Sežane. Oba z ženo sta med NOB sodelovala kot aktivista, hčerka pa je bila med partizani. Za svoje zasluge je prejel več odlikovanj in priznanj.

NAGRADNA KRIŽANKA št. 148

PLANIKA

Razpis nagradne križanke

Industrijski kombinat »Planika« iz Kranja se to pot pojavlja s celostransko nagradno križanko. Naj velja, kot vsem ostalim tudi za delovni kolektiv »Planike« iz Kranja za pozornost, ki je hkrati tudi finančna pomoč listu — naša iskrena čestitka in zahvala za razumevanje do nas in Vas — reševalci nagradnih križank.

Vse, ki boste sodelovali pri reševanju te križanke, opozarjamo na dan, ko mora biti rešena križanka pri nas na upravi — to je 20. junij.

Hkrati opozarjamo naše reševalce križank, da nam četrtskih križank ne dostavljajo, ker to niso nagradne. Te so le za hobby, da zamašimo vrzel, kadar nimamo pri roki nagradnih križank.

Tokrat smo pripravili dve knjižni nagradi Založbe »Borec«, najnovejše izdaje. Knjigo »KOMANDANT STANE« bosta prejela dva nagrajenca.

Do takrat pa lepo pozdravljeni. UREDNIŠTVO

UREDNIŠTVO IN UPRAVA

INDUSTRIJSKI KOMBINAT KRANJ

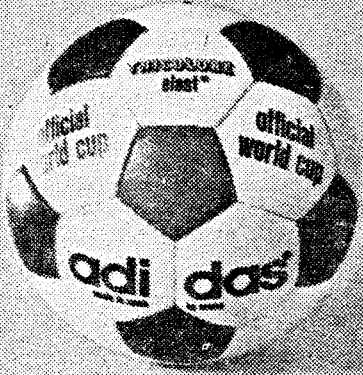
SESTAVIL: KOPRIVSEK	MESTO V ITALIJI	IZ NJEGA SO CIGARETE	ST. ŠPANS. TENIŠKI IGRALEC	FRANČOSKI PISATELJ	148	
KOS POHIŠTVA					OKRAS	OBER
GOSPODIN. PRIPOMOČKI						
IZDELEK PLANIKE						
PREDLOG						

148

1030

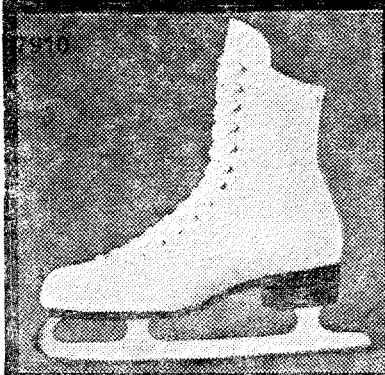
[illegible]

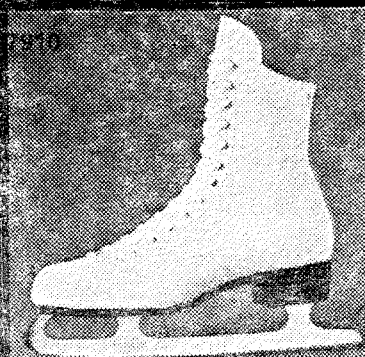
2110

NAGRADNI KUPON ŠTEV. 148

Priimek in ime _____

Točen naslov

VRŠINA					NAŠ OTOK				RAZLIČNI ČRKI			TV 15	
					MAŽA								
NEGRI					BARVA IGRAL. KART				JURIČ EUGEN			SANKE	MAČRT
					DRAGO ČERNE				ROBIČ				
											SLOVENSKI PRAVOPIS		
											ROMULOV BRAT		
											ORANJE		
											TEGA LETA		
					MAKARSKA			DEL TV NAPELJAVE					
					ANTON ČEHOV			TOZO PLANIKE					

VEGRAD
NOVI ČLAN SOZD »GORENJE«

PROGRAM DOM

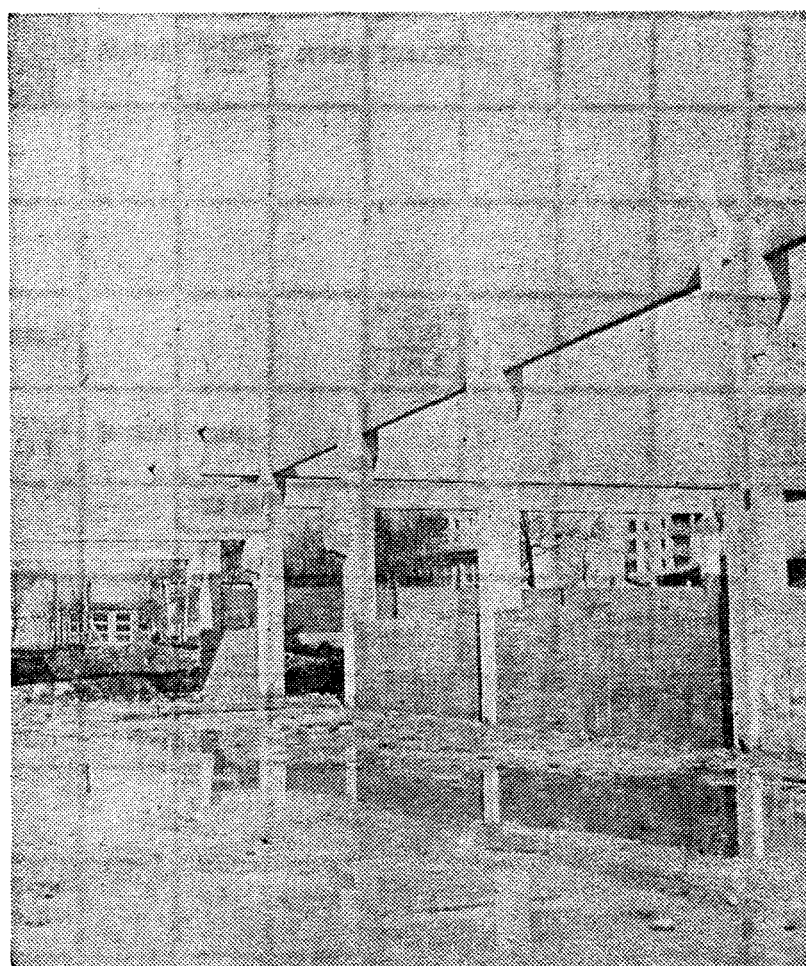
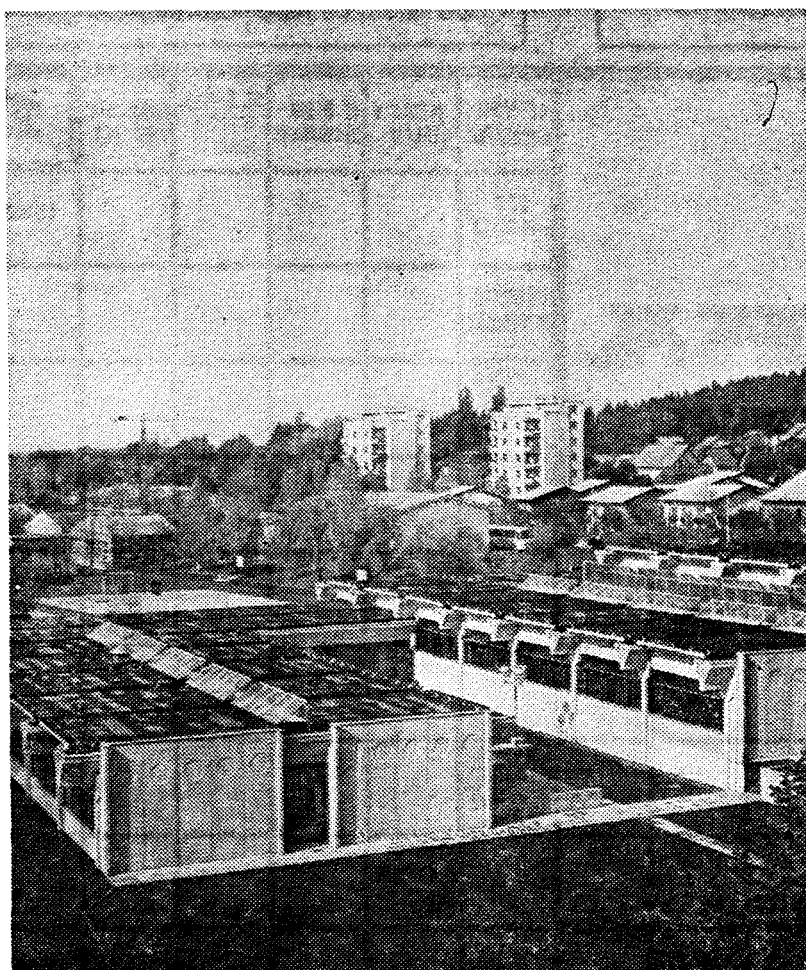
Podjetje Gorenje je vaš stari znanec, pravzaprav že hišni prijatelj in član vaše družine. Že leta si prizadeva, da bi vaš dom opremilo z najsodobnejšimi gospodinjskimi aparati in vas uvrstilo med sodobna evropska in svetovna gospodinjstva. Gorenje vas je oskrbelo z vsemi gospodinjskimi aparati in s celotnimi kuhinjami ter izdelalo takšne elemente, s katerimi lahko izkoristite vsak delček kuhinjskega prostora. Da bi vaše želje še bolj zadovoljilo, izdeluje tudi keramične ploščice in številne izdelke iz lesa...

Tako je Gorenje počasi, korak za korakom, osvajalo vsak vaš prostor. Samo hiš še niso gradili, a od januarja letos je Gorenje poskrbelo tudi za to. V svojo že kar veliko družino je sprejelo še enega člana, gradbeno industrijsko podjetje VEGRAD, ki je priznано doma in v tujini, njegove dvajsetletne izkušnje pa zagotavljajo uspešno obojestransko sodelovanje.

Vegrad prav letos slavi dve desetletji obstoja. Svoje obrate ima skoraj po vsej Jugoslaviji, poleg tega pa izvaja razna dela tudi v Zvezni republiki Nemčiji in Nemški demokratični republiki, še letos pa naj bi prevzelo dela tudi v Iraku. Podjetje sestavljata dve osnovni organizaciji združenega dela. Gradbinci so zgradili že veliko stanovanjskih zgradb in objektov splošnega družbenega pomena. Hkrati so izvajali zaključna dela za potrebe drugih gradbenih podjetij. VEGRAD se ukvarja tudi s tako imenovano »industrijsko gradbeno proizvodnjo«, ki je zelo priznana. Montažne konstrukcije »vemont«, ki jih izdeluje VEGRAD, so vgrajene v številne industrijske objekte, hale, skladišča, šole, športne dvorane... Tako izdelani predmeti so med investitorji zelo iskani, zato je trenutno v načrtu gradnja še treh obratov v Vojvodini, Bosni in Hercegovini ter na Kosovu, da bi bili proizvodni centri bližje kupcem in bi se s tem zmanjšali prevozni stroški. VEGRAD izdeluje tudi montažne stopnice, kakršne izdeluje samo še eno jugoslovansko podjetje, ter cementno galanterijo (betonske ploščice).

Posebna pozornost je namenjena razvoju tehnologije na področju industrializacije konstrukcij »vemont«. VEGRAD je med prvimi pri nas začel uporabljati tehniko litetega betona z uporabo okvirjev (outinord), ki se je doslej pokazala kot najboljša. Korak naprej pri industrializaciji gradnje vseh vrst objektov je princip, ki se ga držimo: čimveč izdelati v tovarni, na terenu pa le montirati zgrajene konstrukcije.

»Ker so za ta program potrebna velika materialna sredstva, ki jih VEGRAD sam ne more zbrati, hkrati pa GORENJE ambi-

ciozno razvija svoj program, imenovan DOM, v katerem je gradbeništvo zelo pomembno, smo se po večletnih proučevanjih odločili za združitev, s katero bosta obe podjetji veliko pridobili,« nam je povedal vodja službe za marketing gradbeno industrijskega podjetja VEGRAD tovariš Andrej Naraločnik.

O tem, kaj bo kdo z združitvijo pridobil, smo vprašali svetnika podjetja Gorenje tovariša Branka Šumra, ki nam je takole odgovoril:

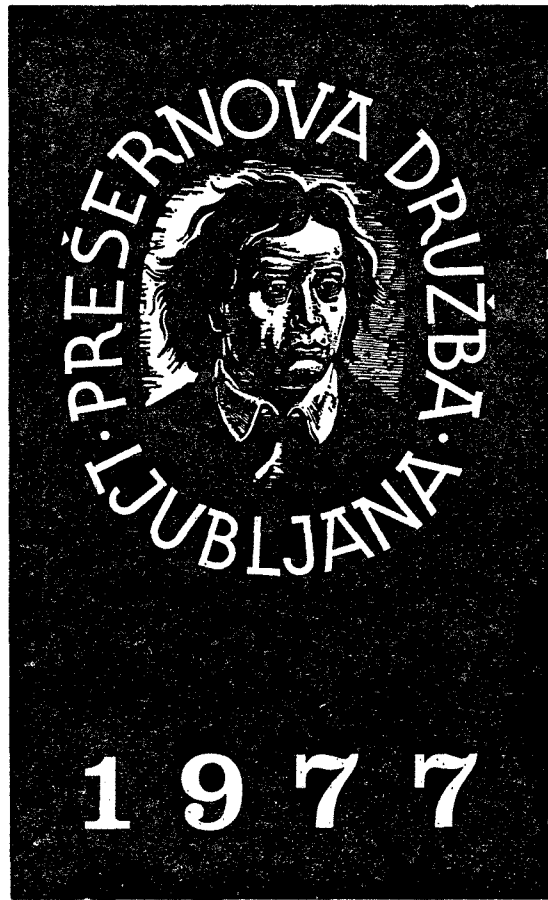
»Nekaj statističnih podatkov bo najboljši odgovor na to vprašanje. Osnovna organizacija združenega dela gradbeništvo GP Vegrad je lani ustvarila skupno 412 milijonov dinarjev, do leta 1980 pa naj bi se skupni dohodek povečal na 597 milijonov dinarjev. Osnovna organizacija združenega dela gradbeniška industrija, ki je lani ustvarila 84 milijonov dinarjev skupnega dohodka, pa naj bi po predvidevanjih do leta 1980 ustvarila že 281 milijonov dinarjev dohodka. Kakor vidite, je predvidena velika rast, za katero pa mislimo, da je po združitvi realna. V načrtu je ustanovitev še ene organizacije združenega dela, ki jo sedaj imenujemo še kar »nova proizvodnja«, ki pa bo proizvajala samo »celice« za industrijsko proizvodnjo gradbeniških objektov. Po načrtih naj bi ta osnovna organizacija združenega dela letos ustvarila 67 milijonov dinarjev, do leta 1980 pa že 972 milijonov dinarjev. Načrti so sicer zelo ambiciozni, a realni.

Da bi bil načrt nove OOOZD izpolnjen, bi bilo treba zgraditi še pet novih tovarn, ki bi skupaj proizvedle 9700 prostorskih elementov, kar bi skupno znašalo 255000 kv. m stanovanjskih prostorov s spremijajočimi objekti (jasli, otroški vrtci...). Seveda pa je to drago vlaganje, saj bi samo za eno tovarno potrebovali 148 milijonov dinarjev za osnovna sredstva ter 126 milijonov dinarjev za obrtniške storitve. To je osnovni program, ki stoji pred nami in smo ga v celoti imenovali »program DOM«.

Gorenje bo tako razširilo svojo dejavnost tudi na gradbeništvo, Vegrad pa bo imel možnost, da nadaljuje svoj razvoj in uresniči zahteven program, ki si ga je zastavil. Z združitvijo bo Gorenje svojo strukturo tudi kadrovsko obogatilo, razširilo proizvodnjo z gradbeno opremo, ki jo Vegrad že ima, poleg tega pa bo mogoče še hitrejši razvoj specializiranih osnovnih organizacij združenega dela, kot so tovarna keramike »Gorenje« in »Lesna Gorenje«. S tem načrtom naj bi tudi čimbolj osvojili tuje tržišče. Do sedaj je Vegrad sodeloval s tujimi podjetji samo s svojimi specializiranimi sodelavci, sedaj pa naj bi izvažal tudi izdelke-celice.»

REDNA LETNA KNJIŽNA ZBIRKA PREŠERNOVE DRUŽBE

V letu 1977 bo Prešernova družba izdala za naročnike tele knjige:

**PREŠERNOV KOLEDAR
1978**

Janez Vipotnik:
**ENAINŠTIRIDESETO
LETO, roman**

Oton Župančič:
IZBOR PESMI

Dr. Avgustin Lah in Matjaž
Lah:
**PODOBA SODOBNEGA
SVETA**

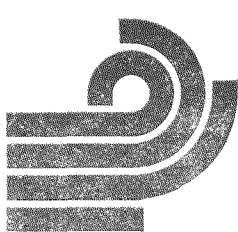
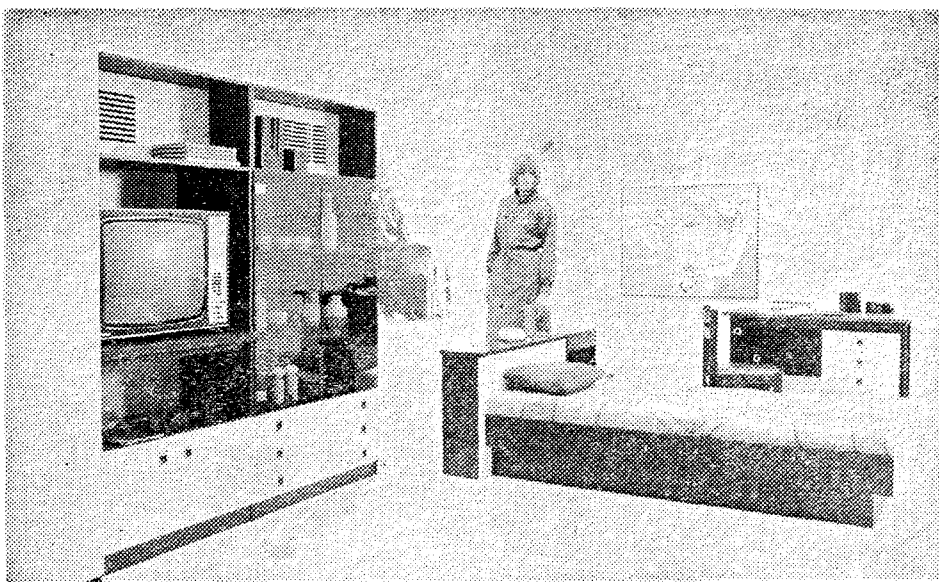
Jože Šircelj:
**ŽIVA IN NOVA
AFRIKA, potopis**

Broširano zbirko bodo naročniki prejeli za 90 din, vezano v celo platno (Koledar bo broširan) pa za 150 din.

Naročniki, ki bodo plačali naročnino za zbirko PD do 30. junija, bodo prejeli še knjigo:

James Baldwin:
**PESEM ČRNSKE ULICE,
roman**

Vse knjige iz te zbirke bodo naročniki prejeli hkrati v mesecu novembru 1977, ob izidu redne letne knjižne zbirke.

brest
cerknica

industrija pohištva jugoslavija
telefon 061-791200 telex 31167

dekliška
soba

katarina

program katarina
v vseh trgovinah s pohištvom

za devne sobe
samske sobe
spalnice

salon pohištva brest cerknica in
prodajalna brest v mariboru, kneza koclja 6

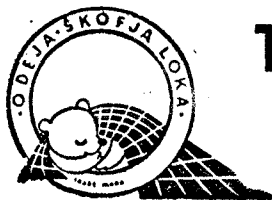
potrošniško posojilo do 30.000.-

10% polog

ob nakupu z devizami 5% popust
dostava na dom brezplačna

**CESTNI
TOVORNI
PROMET**

**Tovarna prešitih odej
TOZD ODEJA
Škofja Loka**

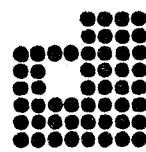
uniles

**izdeluje prešite odeje, spalne vreče
za pripadnike splošnega
ljudskega odpora.**

SLOVIN

DELO

CASOPISNO
IN GRAFIČNO
PODJETJE LJUBLJANA

Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine.

Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnica in plastičnica.

Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«.

Tednik ITD, štirinajstdnevnik NAŠI RAZGLEDI, revija AVTO, revija STOP, revija JANA, ZABAVNIK.

Spet so zaživali gozdovi pod Mokercem

Letošnja praznovanja maršala Tita in partije so še posebej obogatili delo mladine v domu »Majde Silc« v Novem mestu. Med drugim je bilo ob delovni akciji v Birčni vasi sprejetih v članstvo ZK kar 15 mladink in mladincev iz tega doma. Svoj letošnji bogati program pa so sklenili zadnjo majsko soboto, ko so odšli z borci 10. ljubljanske na vsakoletni pohod po poteh, kjer se je ta brigada borila.

Tako je letos že desetič novomeška mladina obiskala te kraje junštva in zmag 10. ljubljanske brigade. Tokrat so mladinci krenili iz Iga, kjer so se pred spomenikom poklonili žrtvam zadnje vojne.

Na Golem se je 1943. leta »rodila« 10. ljubljanska brigada in prav pred hišo s spominsko ploščo so novomeški pionirji in mladinci, skupaj z domačimi osnovnošolci, pripravili

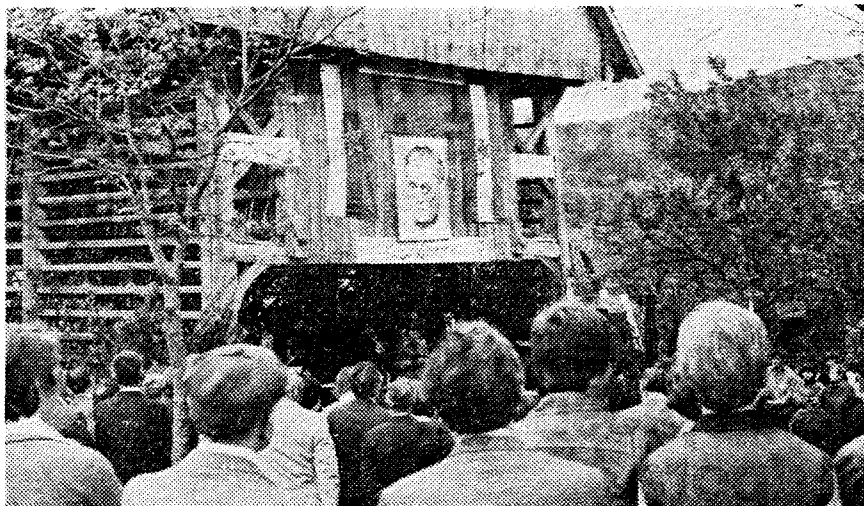
zares prijetno proslavo. Mladi pa so še s posebno pozornostjo prisluhnili besedam predsednika krajevnih skupnosti Golo Hinka Bratoža-Okija. Ob spremljavi harmonikarja Janeza je pesem iz mladih grl še dolgo odmevala pod vrhovi Mokerca.

Mladi so po končani proslavi pogumno krenili na pot, ki jih je vodila po partizanskih stezah. Ustavljali so se ob grobovih številnih neznanih borcev. Poklonili so se spominu vseh padlih borcev, ki počivajo na Mokercu.

Naša velika ura zgodovine NOB je bila sklenjena v Iški. Mladi so ses kupaj z borci 10. ljubljanske brigade vrnili na svoje domove polni novih doživetij. Še posebno mladi iz Novega mesta so borce 10. ljubljanske brigade nadvse hvaležni za tako prijetna doživetja.

MARJAN TRATAR-UCO

Prijetno je bilo na Lipsenju

Uleč kozolec na Goričici, zborovska pesem, recitacije in Gričarjevega Mira harmonika, so vsem udeležencem nudili zares pravo partizansko vzdušje.

Druženopolitične organizacije krajevnih skupnosti Grahovo, so pred dnevi, skupaj s praznovanji maršala Tita in partije, praznovali krajevni praznik, ki ga krajanje praznujejo 11. maja v spomin na partizanski napad na italijansko kolono v Grahovem.

Številni krajanje krajevnih skupnosti Grahovo so se zbrali skupaj z nekdanjimi borci in aktivisti na Lipsenju, kjer sta Stane Šega, predsednik krajevnih organizacij ZB, in Rudi Debevec, predsednik mladinske organizacije, opisala napredno predvojno gibanje v teh krajih, nekatere pomembne dogodke med NOB in povojni razvoj in napredek.

Praznovanja se je udeležila tudi osnovnošolska mladina iz Grahovega, Cerknice in Rakeka. Bogat kulturni program pa je popestril še Gričarjev Miro iz Žerovnice, ko je raztegnil svojo harmoniko s katero slovi v bližnji in daljni okolici.

Uleč kozolec na Goričici, kjer je bila slavnost, je nudil pravo partizansko vzdušje, tako, da so se zares prijetno počutili vsi nekdanji borci in aktivisti, mladina in številni obiskovalci. Praznovanja so se udeležili tudi nekateri borci Rakovške čete, ki so se pred 35 leti udeležili napada na italijansko kolono. Prišle so tudi nekdanje borke znane Dekliške čete in drugi.

Na Lipsenju je bilo zares prijetno in takih praznovanj si še želimo!

TONČKA DROBNIČ

Spominsko obeležje pri bolnišnici B 777

Po poteh Kokrškega odreda

Lep sončen dan je bil 25. maja. Niti oblaka ni bilo na nebu, ki bi motil čistino sonca, ki tega dne ni skoparilo s svojimi žarki. Dan mladosti. Mladi se veselijo v naravi, starejši obujajo spomne na mladost, ujeto v klešče in spone takratnih režimov.

Dolina Drage je kristalno čista, kot da se je posebno pripravila na praznik. Opojni vonj po mladem smrečju in bukovju veje izpod Begunjske. Človek misli, da je tik pod njo, toda skrite razsežnosti se ti pokažejo šele, ko odideš malo globlje v ta edinstveni idilični svet. Pesnik je zapisal: »In kamor se oko zazre, povsod se ti nov svet odpre!« Takšna je dolina Draga.

Tu, pri durih v dolino Drage, le malo stran od množičnega grobišča ustreljenih talcev, je na steber opuščene žage vzdignjena spominska plošča. Popotnik se ustavi in kamen spregovori: »V tej dolini je bil 27. avgusta 1944 obnovljen Kokrški odred, ki je bil ustanovljen 18. junija 1942. leta.«

Kokrški odred res ni bil ustanovljen v dolini Drage, ampak v gozdovih med Tržičem in Kranjem. Vemo, da so bili borci tega odreda, oziroma bataljona, že leta 1942 močno zdesetkani v Udin Borštu in tudi borci, ki so hkrati končali svoja življenja v Okrogli jami pri Naklem, so pripadali temu odredu. Žrtve so padle tudi drugod, toda okupator kljub temu ni mogel zatreti začetega upora. Na mesta padlih borcev so stopali novi, vsak dan jih je bilo več. Obnavljeni so bili odredi, bataljoni, čete in vodi. Danes ponosno praznujemo te dogodke in se spominjamo krvavih

let in bojnih pohodov borcev NOV.

Tako je tudi aktiv štaba Kokrškega odreda pri ZB NOV Begunje in Žirovnice pripravil na dan mladosti in ob 85-letnici rojstva maršala Tita proslavo borcev in šolske mladine iz Žirovnice, Lesc, Radovljice in Begunj v dolini Drage. Odkrili so tudi več spominskih obeležij. Na svečanosti v Dragi je o borbeni poti Kokrškega odreda spregovoril Janez Julman-Drago. V dolini Drage, na Ledeni Trati, je bil štab Gorenjskega in Kokrškega odreda že od leta 1944, njegove enote pa so delovale po obronkih Karavank. Ves ta čas si v dolino nemške enote niso več upale in tudi talcev v njej niso več streljali, saj je bila na strmem bregu noč in dan partizanska zaseda, ki je stražila dolino vse do 4. maja 1945, ko je Kokrški odred iz bugunjskih zaporov osvobodil 612 zapornikov, ki so se mu takoj priključili. S proslave v Dragi so kurirji odnesli vence k številnim spominskim obeležjem.

Po proslavi v Dragi je kolona krenila v Vrta, v hrib nad Begunjsko, kjer je bila skrita partizanska bolnišnica B-777 (danes je tam mimo speljana cesta). V tej bolnišnici je bilo tudi do trideset ranjencev hkrati, zdravil pa jih je dr. Stane Debevc-Rodi, ki je pred tem imel ordinacijo v Radovljici, po osvoboditvi pa je delal v vojaški bolnišnici v Ljubljani. Na kraju, kjer je bila bolnišnica, je spregovoril dr. Debevc ter obudil spomine. Bolnišnica ni bila nikoli izdana in je uspešno delala vse do osvoboditve. Njen komandir je bil sedaj že pokojni Polde iz Gore pri Tržiču.

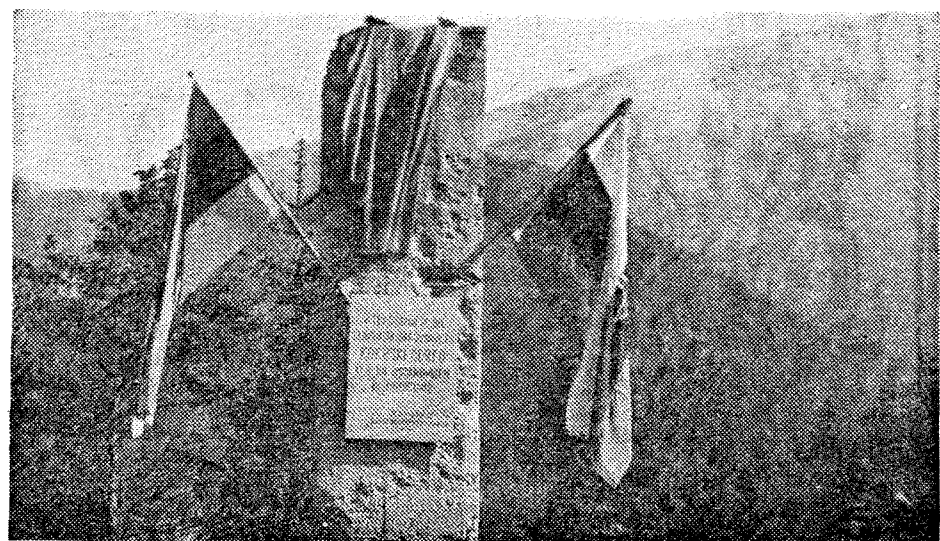
Na spominski plošči, ki jo je odkril dr. Debevc, je zapisano: »Na tem mestu je bila partizanska bolnišnica B 777 — 1944—1945 — borci KO 1977.«

Borci in mladina so nadaljevali pohod še na Ledeno Trato, kjer je bil nastanjen štab Gorenjskega in Kokrškega odreda. Tudi tu so odkrili spominsko ploščo. Vsi ti kraji so bili res tako izbrani, da jih sovražnik ni mogel nikoli odkriti.

Istočasno, ko je bil pohod v Drago, se je druga kolona borcev in mladine vzpenjala iz Rodin v pogorje pod Stolom. Tu je bila glavna svečanost v Titovi vasi, kjer se je že jesen leta 1943 utrdil 1. bataljon Kokrškega odreda. Partizani so takrat zgradili deset barak in se pripravili na prezimovanje. Komandir bataljona je bil Alojz Bele-Tičko. Za to taborišče pa so zvedeli Nemci in ga 31. januarja 1944 napadli, vendar so bili partizani o tem že prej obveščeni. Nemci so napadli s treh strani, a so jih partizani pričakali pripravljeni. Začel se je hud boj, ki je trajal nekaj ur, nato pa so se partizani umaknili. Vas je pogorela do tal in ostal je nanjo le še spomin. Tudi na tem kraju so odkrili spominsko obeležje, kakor še v njeni bližini na Poljški in Smokuški planini ter pri lovski koči na Srednjem vrhu.

Zaključek obeh pohodov je bil na Završnici nad Žirovnico ob drugi uri popoldne. Pohodnikom so se pridružili še številni mladi in stari iz jeseniške in radovljiske občine. Zbranim je spregovoril Jože Rebolj-Planinc, nato pa so se prepustili veselju in spominom.

JOZE AMBROZIČ

Vhod v dolino Drage

● Borcem

Belokranjskega odreda

Obveščamo člane Belokranjskega odreda, da bo na Lokvah pri Črnomlju 3. julija 1977 ob 10. uri republiška proslava, na kateri se bodo zbrali borci vseh enot, ki so bile ustanovljene leta 1942.

Borce Belokranjskega odreda obveščamo, da se ta dan zberejo in se ob navedeni uri udeležijo proslave.

ODBOR BELOKRANJSKEGA
ODREDA, ČRNOMELJ

● KS, ZB NOV Bukovica—
Šinkov turn vabi!

Vabimo prebivalce kraja in okolice, borce in aktiviste, posebno pa udeležence preboja 13. junija leta 1944, borce Gorenjskega odreda, na praznovanje krajevnega praznika, ki bo v soboto, 11. junija 1977 pri Smučarski koči na Selu pri Vodicah pri Ljubljani.

Program praznovanja:

— ob 15. uri zbor pohodnikov in množični spominski pohod »Po poteh partizanske Rašice«

— ob 18. uri kulturni program s tabornim ognjem in tovariško srečanje.

Na predvečer praznika, v nedeljo, 12. junija 1977, bo kresovanje na hribu nad vasjo Bukovica.

● Pohod Kokrškega odreda na
Kališče — 18. in 19. junija

Pohod Kokrškega odreda na Kališče je organiziran v spomin na ustanovitev Kokrškega odreda, ki je bila 18. junija na Kališču, na 1540 metrov visokem vzhodnem pobočju Storžiča, in na vrsto drugih pomembnih dogodkov, junaštev in žrtev narodnoosvobodilnega boja na območju Storžiča — središču partizanskega delovanja v tem delu Gorenjske.

V soboto, 18. junija: ob 9. uri iz Mač pri Predvdvoru (zbor pri Remcu) skupen odhod predstavnikov nosilcev imena Kokrškega odreda — udeležencev tabora ter borcev in aktivistov na Kališče.

Zaradi omejenih možnosti prenočevanja na Kališču v vseh objektih bo prenočevanje udeležencev sobotnega pohoda zagotovljeno samo po predhodnem rezerviranju prenočišč pri odboru Pohoda Kokrškega odreda na Kališče, najpozneje do 17. 6. 1977 — prednost imajo borci in aktivisti!

V nedeljo, 19. junija: ob 6. uri množični pohod na Kališče po planinsko označenih poteh iz več smeri.

Ob 10.30 bo osrednja proslava ob spominskem obeležju Kokrškega odreda!

Ker bo zaradi omejenih možnosti moč zagotoviti tople obroke le najmlajšim in priletnim udeležencem, naj si udeleženci nedeljskega pohoda zagotove lastno prehrano.

Podrobnejša pojasnila in rezervacije: žišk daje odbor Pohoda Kokrškega odreda na Kališče: Kranj, Trg revolucije 1, soba št. 192, telefon 25-661, int. 453, in sicer od 7. 6. 1977 dalje vsak delovni dan od 9. do 12. ure!

Proslava na Zapotoku

V dneh od 9. do 12. junija 1942 je bil na Zapotoku pri Ljubljani ustanovljen 1. slovenski proletarski udarni bataljon »Toneta Tomšiča« kot jedro kasnejše brigade z enakim imenom!

Na nalogu Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet so vanj prišli partizani delavskega izvora, ki so se v dotedanjih bojih posebej izkazali s hrabrostjo. Na ustanovnem zboru pred zapotoško šolo dne 12. junija 1942 je Janez Hribar-Tone Pogachnik poudaril, da bo proletarski udarni bataljon dobil najtežavnejše bojne naloge. Ob tisti priložnosti so izbrani borci dobili nova po-

Borcem Briško-Beneškega
odreda in delovna akcija
»Kožbana 77«

Borce Briško-Beneškega odreda in Kobariškega vojnega področja ter aktiviste OF za zapadno Primorsko, vabimo na delovno akcijo — izgradnjo vodovoda »Kožbana 77«, ki bo v soboto, 18. junija 1977 v Goriških brdih.

Vabljeni tudi drugi borci in aktivisti z družinami, ki so se borili in delovali na tem področju.

Prosimo, da se borci in aktivisti čimprej javijo svojim sekcijam zaradi organiziranja skupnega prevoza.

Domicilni odbor
Briško-Beneškega odreda

krivala z emblemi rdeče zvezde s srpom in kladivom ter prvo proletarsko bojno zastavo, kar vse so izdelale zavedne zapotoške mladinke. Komandant bataljona je postal Stan-ko Semič-Daki, politični komisar pa Anton Založnik-Nikola.

Takoj po ustanovitvi je bataljon odšel proti Polževemu, da bi zamenjal enote druge grupe odredov ter tamkaj izvedel vrsto uspešnih napadov na Italijane. Največjo zmago je bataljon izvojeval 16. julija 1942 pri Lesah v dolini Krke skupaj z Efenkovo četo ZDO, ko je potolkel četo fašistov iz Zagradca.

V spomin na ustanovitev 1. slovenskega proletarskega udarnega bataljona »Toneta Tomšiča« bo 11. junija letos ob 10. uri velika slovesnost, združena z otvoritvijo Doma borcev in mladine občine Ljubljana Vič-Rudnik. Zgodovinski kraj je bilo namreč treba primerno urediti, zakaj že dolgo ga je kazila opuščena in zanemarjena šola. Borci tega bataljona so skupaj z vodstvom družbeno-političnih organizacij občine Ljubljana Vič-Rudnik sklenili to šolo preurediti zunaj in znotraj, s tem pa bi pridobili prostore za razne mladinske tečaje in posvetovanja, za taborjenja pohodnih enot; svoj prostor naj bi v njem dobil tudi vaški odbor iz Zapotoka, v posebni sobi pa bodo uredili še muzejsko zbirko o 1. slovenskem proletarskem udarnem bataljonu. Uredili bodo seveda okoličnico, cesto v Zapotok, končana pa bodo tudi dela za napeljavo vodovoda, ki bodo veljala najmanj 600.000 dinarjev. Največ bo prispevala Jugoslovanska ljudska armada, veliko del pa bodo opravile mladinske delovne brigade iz občine Ljubljana Vič-Rudnik skupaj z vaščani in okoličani.

Najpomembnejši dogodek na tej priležitvi bo odkritje spominske plošče v spomin na ustanovitev tega edinstvenega bataljona

V počastitev

jubilejev tovariša Tita

in partije

vabi

Združenje borcev NOV

Tomačevo-Jarše na

razvitje prapora

ki bo 18. junija 1977, ob 17. uri

pri spomeniku NOB

pred zgradbo Plamas

na Slovenskem. To je treba posebej poudariti zategadelj, ker je bil tak spomenik pred triindvajsetimi leti pomotoma odkrit blizu Ambrusa, na katerem je naveden napačen datum ustanovitve.

Na Zapotok je možen dostop z Iga čez Golo ter iz Velikih Lašč skozi Rob in druge partizanske kraje na obrobju Mokra. Ceste so makadamske, vendar dobro vzdrževane, okolica je čudovita.

Pripravljalni odbor za proslavo 35. obletnice ustanovitve 1. slovenskega proletarskega

Vabimo na 3. zbor
PTT delavcev Slovenije

Ob 22. juliju, dnevu vstaje, ter v počastitev velikih jubilejev partije in tovariša Tita pa ob desetletnici prevzema pokroviteljstva nad kurirji in vezisti NOV Slovenije, bo na jasi ob gradu Snežnik v Loški dolini 3. zbor PTT delavcev Slovenije, na katerega vabimo partizanske kurirje, radiotelegrafiste, telefoniste, šiferje in pripadnike partizanskih radijskih delavnic.

Zbor se bo pričel ob 10. uri. Da bi zagotovili nemoteno organizacijo dela pri pripravah zbora, prosimo, da se povabljeni vezisti javijo do 15. junija 1977 na najbližji pošti svojega bivališča.

Na svidenje pod Snežnikom!

Odbor kurirjev in vezistov

Vabimo na Žirovski vrh!
— Borcem VII. SNOUB
»Franceta Prešerna«

Odbor Prešernove brigade vabi borce in borke, aktiviste, mladino in vaščane tamkajšnjega območja na tovariško srečanje, ki bo 10. julija ob 10. uri pri Javorcu na Žirovskem vrhu.

Slavnostni govornik: generalpodpolkovnik Dušan Švara-Dule.

Borci VII. SNOUB »Franceta Prešerna«, katerih točne naslove ima Odbor VII. SNOUB Franceta Prešerna, bodo prejeli osebna vabila — druge pa prosimo, da to čimprej store in javijo ime, priimek ter točen kraj bivališča na naslov: ZZB NOV Kranj, Odbor VII. SNOUB »Franceta Prešerna«.

Srečanje bo ob vsakem vremenu!

Odbor VII. SNOUB

»Franceta Prešerna«

Metod Jurčič

Ognjeni ples pri
Jančah in Muljavi

V jeseni in pozimi 1941/42 so se začele ustanovljati na širšem področju grosupeljskega in stiškega področja in Dolenjske prve partizanske enote, vzporedno s hitrim razvojem in utrjevanjem organizacij OF.

Italijanom pa se v resnici ni uspelo prebiti čisto v Žužemberk. Zato so se utrdili po vaseh Gabrovčec in Marinča vas ter čakali pomoč. Italijani so res skušali poslati okrepitev iz Novega mesta. Prišli pa so le do Gabrovčec, kjer so že bili Italijani iz Smrečja. Kolono je napadel in zaustavil Varetov bataljon. Italijanom, ki so bili v premoči in s tremi oklopnimi vozili, se ni posrečilo izvléči iz obroča in priti do razbitih enot v Gabrovčcu. Zvečer so se vsi skupaj vrnili v Žužemberk.

Ker je štab pričakoval italijansko pomoč odrezanim tudi iz smeri Ivančne Gorice, je z ostalimi enotami zasedel pobočja nad dolino Višnjice, od Muljave proti Gorenji vasi in sicer vzhodno pobočje od zaselka Polje nad Gorenjo vasjo do Škrjanč, odnosno Kopickevega hriba, zapadno pa po robu gozda nad cesto Stična—Muljava, od Muljave—Gorenjska gmajna do Črneta. V smeri Artiža vas—Češnjica in Polževega smo poslali zasede, da onemogočijo vpad sovražnika v hrbet.

Res so prispele močne okrepitve z artilerijo v Ivančno Gorico. Že v dopoldanskih urah so Italijani začeli močan napad od smeri Ivančne gorice proti Gorenji vasi in Muljavi.

Ko so skušali prodreti po cesti od Mrzlega polja proti Gorenji vasi, jih je sprejel močan ogenj naših zased z obronkov od Škrjanč do Gorenje vasi, posebno pa še s Kopickevega hriba. Vendar smo Italijane, čeprav v številčni in tehnični premoči, uspeli zadržati v cestnem prahu ali pa so se morali reševati celo po koritu Višnjice nazaj proti Ivančni gorici. Ker Italijanom ni uspelo doseči prednosti na cesti Ivančna Gorica—Gorenja vas—Muljava, so skušali udariti v hrbet branilcem zapadnega pobočja nad cesto od Škrjanč do Gorenje vasi. Enote, ki so skušale prodreti iz Šentvida, pa so bile odločno zavrnjene in razbite pri Artiži vasi.

Vse popoldne so Italijanom v Ivančno Gorico prihajale močne okrepitve. Vendar tudi s pomočjo močnega ognja iz tankovske enote in minometalcev, niso dosegli večjega uspeha v popoldanskem času. Pred večer so prispele v Ivančno Gorico nove okrepitve, med drugim tankovske enote in baterije težkih topov. V tej borbi smo mi prvič zagrizeno branili meje svobodnega ozemlja in civilno prebivalstvo v Muljavski dolini. Močno okrepljen Italijanom se je posrečilo po zagrizenih borbah in z uporabo oklopnih vozil in številnimi žrtvami prebiti do večera do hiš v Gorenji vasi, 2 kilometra stran od Ivančne Gorice.

Ker so Italijani še naprej dobivali okrepitve in se je zdelo, da se bodo za vsako ceno skušali prebiti po komunikaciji skozi naše svobodno ozemlje, je štab II. grupe odredov ponoči reorganiziral in izpolnil obrambo svobodnega ozemlja.

Zasedli smo glavne obrambne položaje na robovih pobočij nad dolino Višnjice, imenovano Muljavsko polje. Skozi to dolino peljeta dve cesti. Glavna cesta Ivančna Gorica—Žužemberk—Novo mesto z odcepom za Dobropole in Črnomelj in stranska ali stara cesta od Gorenje vasi—Kompolje—čez Lučarjev kal—Kiten vrh—Češnjice—do Zagradca.

Muljavsko polje je dolgo 3 kilometre in približno toliko široko. Po sredini teče potok Višnjica, na vzhodu, zapadu in jugu pa jo obrobajo gozdovi. To prirodno vrečo je naša komanda izkoristila za glavne obrambne položaje. Glavnina je zasedla črto po gozdnih robovih, zapadno Črnelo—Gorenjska gmajna, gozd Slemenca do Muljave, južno Muljava do Preže—Bojanji vrh in vzhodno Bojanji vrh—Polje—Gorenja vas—Kopichev hrib ter na ta način postavila Italijanom past, ognjeni žakelj. Po drugi strani smo z zasedami zavarovali vse smeri, kjer bi lahko Italijani prišli nam za hrbet ali na boke. Poslali smo zasede na Polzevo, Oslico, Artižo vas, Česnice in drugam.

Ker smo imeli za zasedbo tolikšne obrambne črte pravzaprav malo sil, smo dobili kot pomoč še dve četi III grupe odredov. Te čete sem šel zjutraj počakat v Hočevje pri Dobrem polju in jih po naročilu komandanta Staneta odpeljal na položaje na Bojanskem borštu, od Polja do Gorenje vasi.

Poveljstvo II. grupe odredov si je postavilo komandno mesto v gozdičku nad Muljavo, imenovanem Tokčev boršt, od koder je imelo odličen pregled nad vsem bojiščem.

Civilno prebivalstvo je vas Muljavo v glavnem zapustilo. Umaknilo se je v gozdove in pod našo zaščito, nekateri domačini pa so sodelovali tudi v borbi sami.

Močni sovražni napadi, kajti za vsako ceno so se Italijani želeli prebiti, so se začeli zjutraj. Do osme ure smo že odobili nekaj poskusov. Predhodno so s topovi in minometali močno obstreljevali položaje, kjer so bile prejšnji dan naše enote in so jih tam pričakovali tudi naslednje jutro. Pri odgovoru so sodelovale naše manjše sile. Okoli osme ure je prišel na komandno mesto komandant Šiško in predlagal, da bi šli preizkusit minometalec, ki smo ga zaplenili v Smrečju. Tovariš Stane se je takoj strinjal. Odšli smo v gozd Slemenca, ki ga je držal Šiškov bataljon. Prav v tistem času se je tam začel proboj velike kolone Italijanov na čelu s tanki po cesti Gorenja vas—Muljava. Stane je vzkliknil, odlično, bomo imeli vsaj po kom udariti. Kolono smo spustili pod Slemenom vse dokler je gozd, se pravi skoraj do Muljave. Zadnji del kolone pa je bil v tem času še vedno na Gorenjski gmajni. Ko se je kolona raztegnila po celi dolžini naše zasede, od Gorenjske gmajne do Muljave, so čete vžgale po njej z močnim ognjem iz pušk in mitraljezov. Četa je bila od roba gozda oddaljena ne več kot 100 metrov in ogenj je bil zelo natančen. Italijani iz začelja kolone so naglo bežali nazaj v Gorenjo vas, tisti del italijanske kolone, ki se je znašel na cesti, pod Slemenom, se pravi pod direktnim ognjem Šiškovskega bataljona, pa se je v paničnem begu, v kritju v polščinah na njivah, reševal proti strugi potoka Višnjica in po njej nazaj v Gorenjo vas. Po teh bežečih Italijanih so streljale tudi enote iz južnih in vzhodnih položajev. Že v začetku napada smo mi preizkusili tudi lahki minometalec.

(se nadaljuje)

partizanski humor

Prazne kante

V boju pri Virovitici je uspelo neke-
mu partizanskemu vodu zapleniti kom-
pozicijo vagonov. Pri pregledu so ugo-
tovili, da so vagoni polni živeža, name-
njenega ustaškim garnizonom. Največ
pa je bilo masti v kantah.

Takoj so organizirali odvažanje za-
pljenjenega živeža. V zelo kratkem času
je bila vsa kompozicija izpraznjena.

Ko se je akcija že končala, je ko-
mandirju šinila v glavo ideja, pa je po-
zval in zbral okrog sebe borce. Potem
jim je rekel, naj pripravijo belo barvo
za pisanje parol, in velel:

— Po vsej kompoziciji napišite: »Te-
bi Ante, pa prazne kante!«

No, pa si videl, kaj delam

Neko noč je Ivan Hariš, imenovan
Gromovnik, miniral progo Beograd —
Zagreb, po kateri naj bi peljal nemški
transport. Tik pred odhodom vlaka je
prišel po progi čuvaj z lanterno v ro-
ki. V slabi luči svetilke je zagledal v
neki luknji nedaleč od proge Ilijo Gro-
movnika.

— Kaj delaš tu? vpraša železničar.
— Sem pridi, pa boš videl, mu od-
govori Gromovnik. Železničar, nič hude-
ga sluteč, zleze po nasipu in stopi k Ili-
ju, ta pa ga je z naperjeno pištolo pri-
silil, da je ostal v luknji in molčal.
Kmalu zatem je bilo slišati bobnenje
vlaka, in ko je z vso hitrostjo pripeljal
mimo njiju, je Ilija pritisnil na aparat
za vžig dinamita in vsa kompozicija je
s strašno eksplozijo zletela v zrak.

— No, pa si videl, kaj delam, reče
Gromovnik prepadenemu železničarju
in izgine v temo.

Razumel situacijo

V enotah pri vrhovnem štabu je ve-
ljala urejenost tovariša Tita, Starega,
že za pregovorno. Ne glede na težavnost
bojne situacije je zmerom našel čas, da
se je obril.

Med peto ofenzivo na Zelengori si je
mali štabni kurir odpočival, sloneč ob
drevesu.

Slišal je tovariša Marka, da je rekel
nekomu tako mimogrede:

— Danes se pa tovariš Stari ni bril.

Ko je kurir to slišal, se je zdrznil,
prebledel, pogledal levo in desno ter na
smrt prestrašen rekel tovarišu zraven
sebe:

— Ej, tovariš, kaže, da smo padli v
hudo godljo.

Komandir Miloje in

»Novi čas«

Nekega dne so prišli vaščani iz Re-
kovca in poiskali komandirja Miloja
(general Milojević, narodni heroj).

— No, Miloje, kot rojaki smo prišli
na tvojo pogrebščino in obžalujemo, da
se je to zgodilo, je začel eden izmed va-
ščanov in se delal ganjenega.

— Na kakšno pogrebščino? je osup-
nil Miloje.

— Saj si padel, brat, in to že drugič!
so mu odgovorili vaščani in mu izročili
dve številki Nedicevega lista Novi čas iz
oktobra 1941. leta.

Tovariš Miloje je prebral tista članka
najprej potihem, potem pa se je zasmel
in ju prebral še naglas. V prvi šte-
vilki je pisalo, da je bil »znani komu-
nist Miloje Milojević ujet in ustreljen
pri Jagodini«. V drugi številki, ki je iz-
šla samo dva, tri dni kasneje, pa je pi-
salo, da je bil »partizanski komandir
Miloje Milojević ubit v boju pri Rekov-
cu z ogromno večino svojih pristašev.«

Politična previdnost

Avdo Mujić iz Foče je videl med voj-
no razne vojske: Nemce, Italijane, usta-
še, četnike in domobrance. Vedno mu
je viselo življenje na nitki, vendar se
mu je le posrečilo ohraniti živo glavo,
ker se, tako je govoril, »ni mešal v po-
litiko«.

Tako je dočakal tudi partizane.
Nekega dne je Avdo stopil v kavar-

no zraven mostiča in naletel v njej na
tri partizane, ki so pili čaj.

Avdo jih je pozdravil, sedel za mizo
v kotu in poklical natakarja:

— Prinesi mi kavo.

— Turško ali srbsko? ga vpraša oni.

Avdo prebledi, pogleda izpod čela
partizane, in ko se uveri, da niso ničar-
sar slišali, reče:

— Ne bom kave, daj mi čaj.

— Ruski ali kitajski?

— Daj no, poslušaj, budalo, ne me-
šaj me v politiko, ampak mi prinesi
kozarec vode! reče jezno Avdo.

Bobnar iz Vlasenice

Partizani so med vojno več kot pet-
desetkrat osvobodili Vlasenico, pogosto
pa se je dogajalo, da so se istega dne v
njej izmenjavali partizani, Nemci in čet-
niki.

V mestu je živel bobnar, ki je po uli-
cah razglašal razna obvestila, navodila
in ukaze. Enkrat pa so partizani obstali
v Vlasenici več kot mesec dni in bobnar
je bral vsa obvestila mestnega narodno-
osvobodilnega odbora ter se je navadil
na izrazoslovje, ki so ga uporabljali na-
rodnoosvobodilni odbori med vojno.

Cez nekaj časa je sledila nova so-
vražna ofenziva, in v Vlasenico so vko-
rakali Nemci. Takoj so izdali razglas, v
katerem so grozili s smrtno kaznijo vsa-
komur, ki bo skrival orožje ali parti-
zane. Razglas so dali bobnarju, naj ga
prebere meščanom.

Na mestnem trgu je bobnar enolič-
no bral točke drugo za drugo in na
koncu, iz navade ali notranjega nagiba,
vzkliknil: »Smrt fašizmu — svoboda na-
rodu!« ter naglo in rezko nekajkrat uda-
nil po bobnu.

Največja država na svetu

Vprašali so Nikola: »Ded Nikola, po-
vej, katera je največja država na svetu!«

Nikola se malo zamislil, potem pa,
kakor da bi se domislil, odgovori:

— Po Hitlerjevem je največja »Ne-
odvisna država Hrvatska«.

— Kako pa to?

— Vidite, takole. Kralj v Rimu, ko-
manda v Berlinu, en poglavnik in pet-
sto doglavnikov, meja pa nikoder nima!

Samo zanje

Med narodnoosvobodilnim bojem je
hotel neki fašistični oficir zvedeti, ko-
liko Istrani ljubijo Mussolinijevo voj-
sko. Zato je vprašal nekega Slovenca:

— Kaj bi ti naredil za angleško voj-
sko?

— Nič! odvrne Slovenec.

— Pa za partizane?

— Prav tako nič.

— In za Ducejeve vojake? je nada-
ljeval oficir.

— Zanje pa bi delal vse življenje.

— Krasno. Zelo dobro, to sem tudi
pričakoval. Kaj pa si po poklicu?

— Grobar, se odreže Slovenec.

»Kaj sem ti rekel...«

Enkrat 1942. leta se je po Hrvatskem
Zagorju po več zaporednih porazih usta-
šev raznesel glas o razsulu in slabi obo-
rožitvi njihove vojske. Tedaj so ustaši
prišli dva Zagorca, ki so ju osumili, da
sta širila te vesti, ju zvezali in odvedli
na neko čistino. Tam so ju prisilili, da
sta si skopala jami, postavili so ju, ka-
kor da ju bodo ustrelili, in jima zvezali
oči. Po povelju »Streljaj!« ko sta bila
že vsa otrpla od strahu, pa so jima sne-
li rute z oči in ustaški starešina jima je
rekel:

— Vidita, kaj bi vaju lahko doletelo!
Če bosta še kdaj govorila proti naši voj-
ski, vaju zanesljivo ustrelimo.

Brž ko sta se malo oddaljila od usta-
šev, je eden rekel drugemu:

— Kaj sem ti rekel! Nijajo muni-
cije!

KRVAVI STROP

Karel Bahun je njegovo ime. Še kot
otrok je, tako kot njegovi domači, so-
deloval s partizani. Kot štirinajstletni
fantič se je učil za trgovskega pomoč-
nika. Odrezki živilskih kart so z njego-
vo pomočjo večkrat našli pot k parti-
zanom. Karel jih je sam nosil na vezo.

Nemci so spomladi 1944. leta ob zna-
ni raciji ujeli 27 jeseniških skojevcev.
Tudi Karel je bil med njimi! Vse so
odpeljali v nemška taborišča, le Erjav-
čeva dva, Janeza in Karla, ki sta bila
skoraj še otroka, so zadržali na Jese-
nicah, ju topli in zasliševali ter grozili.

Linke, znani jeseniški gestapovec,
jima je zagrozil, da bo sleherni prihod-
nje srečanje dosti hujše. No, Karel in
Linke sta se srečala kaj kmalu zatem,
kajti Karla, vsaj tako meni on sam,
je nekdo prijavil, ko je nesel poln na-
hrbntnik hrane partizanom.

Takoj ob srečanju z Linkejem v Sta-
novnikovih hiši na Jesenicah je Karel
prejel krepko zausnico. Zasliševali in
pretepali so ga v tej jeseniški hiši celih
štirinajst dni. Nič ni izdal!

Nekega dne pa je na zaslišanje »po-
vabil« Linke še Zwicka. Karla sta na-
gnala v kopalnico. Moral se je vleči
na desko, ki je bila položena čez la-
njo. Glavo sta mu zavila z odejo, da
se ni slišalo ječanje in ga neusmiljeno
tepla. Toda Karel tudi tokrat ni klonil.
Slehernega, ki je »zašel« v to kopalni-
co, so pretepli skoraj do smrti. Strop
in stene kopalnice so bile že po nekaj
mučenjih pobarvane s krvjo.

Po štirinajstih dneh zasliševanja in
pretepanja, so Karla Bahuna iz jeseni-
ške Stanovnikove vile odpeljali v Be-
gunje. Tam je delal v skupini še z ne-
katerimi tovariši. Lakota in negotovost
ter nenehna želja, da bi se uprli take-
mu nasilju in zaničevanju ljudi, je v
trojici mladih rodila odločitev, da po-
begnejo iz begunjskih zaporov in se
pridružijo partizanom.

»Delali smo na vrtu.« se spominja Ka-
rel Bahun, »nedaleč od jetniškega zi-
du. Naš čuvaj, »konjska smrt« smo ga
imenovali, se je nekoliko odstranil od
naše skupine in vsi trije smo se v tre-
nutku odločili za pobeg. Dva sva držala
tretjemu »ravbarske stopnice«, da se
je lahko hitro povzpela na vrh zidu. V
trenutku je tudi naju dva zvlekel na
zid, ki je bila zadnja ovira na poti k
partizanom. Čuvaj »konjska smrt« je kaj
hitro opazil naše početje. Začel je stre-
ljati z brzostrelko. Na srečo ni nikogar
zadel. Tudi zasiedoval nas ni nihče.
Partizane smo srečali šele visoko v go-
zdu, kajti nihče od domačinov v vaseh
nam ni hotel verjeti, da resnično išče-

Karel Bahun

mo partizane in da smo pobegnili iz
begunjskih zaporov!«

Karel Bahun je bil kmalu zatem do-
deljen v Kokrški odred, njegova tova-
riša pa sta šla na Primorsko. Partizan-
ske boje je mladi Karel sklenil na Ko-
roškem, tam okoli Velikovca in Gospe
svete.

Po vojni se je izučil za mizarja,
končal srednjo šolo lesne stroke in viš-
jo šolo za organizacijo dela v Kranju.
Zaposlen je kot vodja oddelka za stan-
dardizacijo toavrne pohišstva »Brest« v
Cerknici.

BRANKO BLENKUS

„Več odgovornosti“

Red zaslug za narod s srebrni-
mi žarki, srebrna plaketa OF in
cela vrsta priznanj, so last jubi-
lanta, petdesetletnika ANDRIJA-
NA ČUKA, predsednika občinske-
ga odbora ZZB NOV v Izoli.

V odporniško gibanje se je
vključil že 1942. leta, bil zaradi
tega preganjan in zaprt ter ran-
jen in ujet prepeljan v Dachau.

»Današnji čas in naš razvoj
zahtevata od nas in od vsakega
posameznika vedno več«, pravi
Adrijan Čuk.

Žal pa je odgovornost posamez-
nikov in nas vseh vedno manjša.
Vsi hočemo vse vedeti, o vsem od-
ločati, le kdo je za kaj odgovoren
pa se težko dogovorimo. Lepo bi
bilo, če bi vsak naredil vsaj tisto,
za kar je plačan. Ob vseh pravi-
cah ki si jih lastimo, pozabljamo
na naše dolžnosti! Pogrešam is-
krenih prijateljskih odnosov, po-
govorov in več zaupanja. Veliko
je ljudi, ki so danes takšni, jutri

zopet drugačni. Take ljudi sploh
ne cenim in zato mi je še tem-
bolj hudo, če zvem, da je tak člo-
vek komunist!

Menim, da bi morali pri kadro-
vanju ljudi na odgovorna delovna
mesta več časa in pozornosti po-
svetiti vzgoji teh ljudi! Več bomo
delali z mladimi, jih pripravljali na
odgovorna delovna mesta, manj
bomo pozneje razočarani!

Z delom mladine pa smo v
zadnjih nekaj letih zares lahko
zadovoljni. Mladina se vključuje
v delovne akcije, prenaša na mlaj-
še generacije borbeni duh, se ude-
ležuje pohodov, obiskuje spome-
nike in tako mladina po svojih
močeh v veliki meri prispeva, da
naše pridobitve, ki jih je rodila
revolucija in neustrašen boj za
zaničevanja naroda, ne bodo še ta-
ko hitro pozabljene!«

ALBIN ŠKAPIN

Hudo je bilo, hudo

»Kot desetletni fantič sem takrat živel na robu z žico ograjene Ljubljane«

Ko sem uspešno končala osemletko, mi je oči kupil za darilo knjigo »Dolomiti med NOB 2«, ki jo je napisal Rudolf Hribnik-Svarun. Ker me je ta knjiga zanimala še bolj kot doslej prebrane knjige s tematiko narodnoosvobodilnega boja, sem jo skrbno prebrala. Ob neki priložnosti me je oči vprašal, če mi je knjiga všeč. Hitela sem mu pripovedovati vsebino, pa me je prekinil z besedami: »Vse to, kar si ti prebrala, ni vse, kar se je dogajalo med vojno, in je začel pripovedovati, jaz pa sem njegove spomine zabeležila za mladinsko stran TV-15.

Lakota nas je pestila

»Kot desetletni fantič sem živel s starši, bratom in sestrama na samem robu z žico ograjene Ljubljane... V Zgornji Šiški! Stanovali smo v hiši, ki je bila last staršev Staneta Kolmana, dosedanjega ambasadorja v Vatikanu. V tej hiši so stanovali napredni, narodnoosvobodilnemu boju privrženi ljudje. Kljub temu se je med njimi našel tudi izdajalec Pelhan. Ne bi hotel več govoriti o stanovalcih te hiše in kaj se je v njej vse dogajalo v tistih žalostnih dneh. O tem ti bom govoril kdaj drugič.

Poleg vseh vojnih tegob, ki so jih prinesli Italijani s svojo ukupacijo, nas je najbolj prizadelo pomanjkanje. Oče je sicer imel delo in čeprav smo varčevali, štiri lačna usta ni bilo lahko nasititi. Na živilske nakaznice smo dobili bore malo hrane. Preostalo nam ni drugega, kot da smo hodili h kmetom. V Dravljice, Dolnice, Glince, pa še proti

Podutiku in naj ti povem, celo malo manj kot do Polhovca Gradca smo prišli. Seveda v tistih časih tudi kmetje niso imeli vsega na pretek. Še zlasti za denar niso uspeli dobiti skoraj ničesar. Včasih si lahko kupil kaj sadja ali žganja, ki smo ga nosili v Ljubljano in ga zamenjavali za krompir ali koruzno moko. Paberkovali smo po sadovnjakih in praznih njivah, za piškavim sadjem ali polgnilim krompirkom. Pravo bogastvo je bilo, če si prinesel domov mrežo krompirja in korenja. Zelo ugodno so se menjale cigarete za hrano! Še dobro, da oče ni kadil. Tako smo se nekako prebijali iz dneva v dan.

Bilo je med ofenzivo

Ne le pomanjkanje, vsak dan smo doživljali množične preiskave in zapiranje ljudi. Mnogi se niso nikoli več vrnili domov. Naj naštejem nekaj zloglasnih italijanskih taborišč, kamor so jih odgnali: Visco, Treviso, Palmanova, Renicci, Rab, Gonars. V Gramozno jamo so prišli le redki, ki so jim kaj lahko dokazali. Spominjam se, da smo kot otroci ponoči pobirali raztresene letake in brali parole, ki jim takrat nisem vedel pomena.

V šolo sem hodil v Zgornjo Šiško, pa so nam jo kmalu zasedli Italijani.

Videl sem grozote, storjene nedolžnim prebivalcem, delo okupatorja in bele garde... Da na kratko predstavim enega izmed mojih preskrbovalnih pohodov zunaj ograjene Ljubljane. Nekaj jutra je bilo, spominjam se, da

nekaj dni nazaj niso nikogar pustili skozi blok. S sestro sva šla skozi prehod zaporne črte iz bodeče žice, ki je bil v Kosezah. Nato sva jo mahnila proti Podutiku. Namenjena sva bila v Gabrje h kmetu Riharju, kjer naj bi dobila nekaj krompirja in jajc. Ko sva se vzpenjala v klanec, ki pelje mimo nekdanjega Vodnikovega peskoloma, sva opazila da je od hiše, ki je stala tam in katere ruševine so vidne še danes, ostalo samo tleče pogorišče. Bilo je to, zdaj vem, med ofenzivo marca ali prve dni aprila leta 1943! Strahoma sva nadaljevala pot, ki je bila razrita od tankovskih gosenic. Vrh podutiškega klanca v vsek, kjer se cesta prevesi proti Dobrovi in je tudi križišče za Toško čelo, sva videla, da so bila čez cesto podrt drevesa. Ta drevesa so posekali partizani, da bi zaustavili motorizirano kolono Italijanov. Videlo se je, da so tanki uspeli izrinuti debela s poti. Vlačili so jih celo po poti proti kmetiji Kozamer-nik. Tu so na cesti ležali kosi gum avtomobilov, ki so jih odsekali partizanski rafali. Hiše so gorele še vsepovsod. Toško čelo, na primer, je bilo požgano 19. 3. 1943! Hiša, ki stoji danes obnovljena na odcepu za Stransko vasjo, je bila tudi požgana in na stenah so se videli sledovi krogel. V vasi Sujica je bil podrt most. Tudi Gabrje so gorele.

S sestro sva bila tako zmedena, da sva se šele na prigovarjanje vaščanov obrnila proti domu.

To so spomini mojega očka na mladost.

ANITA VUGA

kramljanje

Mirjana Nučič iz šestega razreda Osnovne šole Šmarje-Sap je napisala tole pesmico:
Si delavec v Kamniku bil,
vroče železo si tamkaj krivil.
Ze takrat za delavski razred si bil,
da narodu voljo bi vil.

Ko časi so hudi prišli,
nisi zapustil ljudi.
Z njimi odšel si v vihar,
zato postal si naš maršal.

Maršal si že dolgo nam let,
lep zato je ta naš svet.
Vsi tebi in sebi želimo,
da skupaj še dolgo živimo.

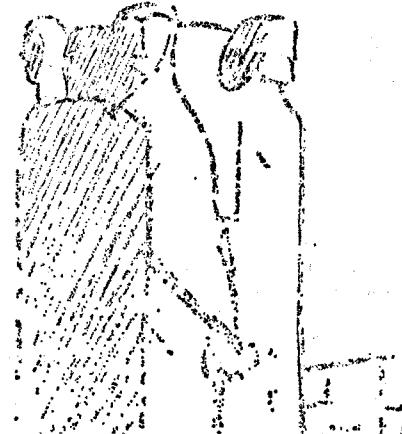
Pesmico je Mirjana napisala tovarišu Titu za njegov petinosemdeseti rojstni dan. Pa to ni vse, kar bi vam radi povedali! Objavljena je bila v prvi številki šolskega glasila »Mravljice«, s katerim so želeli mravljice in mravljinčki iz Šmarja povedati tovarišu Titu, kako ga imajo radi. Naj vam predstavimo tudi članice uredniškega odbora: Violeto Vidic in Magdo Bozja, Vesno Pleško in Darjo Kromar.

Tu je še spremno pismo Anice Dobrave, mentorice literarno-novinarskega krožka in glasila, ki ga danes predstavljamo:

»Svoj čas sem bila vaša sodelavka... Leta so minila in zdaj pošiljam prispevke, če lahko tako rečem, svojih otrok in veseli bomo, če boste tudi za mladinsko stran TV 15 katerega izbrali.«

Seveda, draga Anica! Danes je prišel na vrsto prvi in počasi se bodo, kot je pri nas v navadi, zvrstili vsi.

Skico spomenika akademskega kiparja Stojana Batiča, ki ga je leta 1958 ob glavni cesti postavilo ZB Logatec v spomin stošestdesetletni domaćinosti — žrtvam za svobodo, pa so nam poslali člani dopisniškega krožka Osnovne šole Dolenji Logatec:

Spomenik je iz belega marmorja in predstavlja strnjeno skupino ljudi, trdno vkoreninjenih v naši zemlji. Najlepši pa je, tako pravijo, deček, ki stoji sredi njih in opozarja mimoidoče z naslednjimi verzi:

Doma in na tujem pod zemljo
ležimo,
ker v hudih smo časih spoznali
dolžnost.
Prisezite vi, ki tod greste mimo,
da boste ljubili, branili prostost!

Hvala, najmlajši iz Dolenjega Logatca! V nekaj besedah ste povedali več, kot drugi na polah popisane papirja.

Lepo pozdravljeni!

Milena

BARBARA KASNIK,

Mladi zgodovinarji iz Domžal

Ponosni smo tudi na priznanje občinske konference ZSMS za prizadevanje pri razvijanju revolucionarnih tradicij

V prizadevanja, da bi dostojno počastili velike jubileje v letošnjem letu — predvsem štirideseto obletnico Komunistične partije Slovenije — smo se vključili tudi učenci, ki delujemo v zgodovinskem krožku na osnovni šoli Šlandrove brigade pod vodstvom mentorice Marcele Stiplovšek.

Partizanske tehnike in tiskarne

Ko smo sestavljali program dela za šolsko leto 1976/77, smo se odločili, da bomo največ pozornosti posvetili zbiranju in preučevanju gradiva o delovanju partizanskih tehnik in tiskarn na domžalskem območju in o tem smo pripravili tudi razstavo. Organizator tehnik med narodnoosvobodilnim bojem je bila namreč Komunistična partija Slovenije. Ta se je že pred vojno zavedala izredne pomembnosti tiska. Še posebno vlogo pa je tisku namenila med narodnoosvobodilnim bojem. Ne le kot obliki informiranja pristašev Osvobodilne fronte o najpomembnejših domačih in mednarodnih dogodkih, temveč tudi kot sredstvu za pritegnitev širokih ljudskih množic slovenskega naroda v aktivni boj proti okupatorju, v boj za nacionalno in socialno svobodo.

V kamniškem partijskem okrožju so med narodnoosvobodilnim bojem delovale številne tehnike in tudi tiskarne. Velika prelomnica v organizaciji in širjenju partizanskega tiska je nastala sredi leta 1943, ko je novi okrožni komite KPS Kamnik, hkrati z osnovanjem več sto odborov OF in njenih množičnih organizacij, posvetil veliko pozornost tudi informativno-propagandni dejavnosti. Poleg okrožne tehnike so delo-

vale tudi ciklostilne tehnike v posameznih rajonih — okrajih. Posebno pomemben uspeh pa je ustanovitev tiskarne CK KPS v opekarni v Radomljah decembra 1943. Ta tiskarna je bila prva na vsem nemškem okupiranem ozemlju Slovenije in je tiskala osrednja glasila narodnoosvobodilnega boja za potrebe vse Gorenjske, Stajerske in Koroške. V prvi polovici leta 1944 sta na domžalskem območju začeli delovati še dve tiskarni: na Viševku 30 A in v Petelinjih gozdovih 4 M. V tem letu se je tiskarna iz Radomelj preselila najprej v Rudnik in nato v Kamniško Bistrico, dobila pa je tudi šifro 7 A.

Kako smo zbirali gradivo

Člani zgodovinskega krožka smo se najprej lotili preučevanja literature o delovanju tehnik in tiskarn na domžalskem območju.

Izčrpne podatke smo dobili zlasti v Kamniškem, Meng-

škem in Litijskem zborniku, v delu Jožeta Kralla »Partizanske tiskarne na Slovenskem« in v sestavku vodje partizanskih tehnik in tiskarn v kamniškem okrožju Karla Zupančiča-Zana, objavljenem v reviji Borec. Nejasna vprašanja in pomanjkljiv-

IZBRANI PRISPEVEK

vosti v literaturi smo želeli dopolniti z ustnimi pričevanji. Zato smo povabili na pogovor tovariša Zupančiča in partizanskega tiskarja Lojzeta Praprotnika-Sama, ki sta nam na naša vprašanja pridno odgovarjala in nam z odgovori prikazala, kako so partizanski tehniki opravljali svojo izredno težavno, zahtevno in za narodnoosvobodilni boj pomembno nalogo.

Tiske Slovenskega poročevalca, Ljudske pravice, Kmečkega glasa, brošure, letake in druge tiske, ki so jih natisnile oziroma razmnožile tehnike in tiskarne na domžalskem območju, smo dobili v

kamniškem muzeju in Muzeju ljudske revolucije v Ljubljani. Naj pripomnimo, da so tehnike in tiskarne z našega področja razmnožile in natisnile tudi precej tiskov za Šlandrovo brigado, katere ime ponosno nosi naša šola. Prav Šlandrova brigada je izvedla v papirnici Količevo velike akcije za pridobitev papirja za partizanske tiskarne in tehnike. Pri zbiranju papirja in tiskarskega materiala pa je aktivno sodelovala tudi mladina, organizirana v SKOJ in ZSM. V tem pogledu so bili zelo aktivni tudi dijak nekdanje meščanske šole, mladinci in mladinke pa so se še posebej izkazali s propagandnimi akcijami.

Priznanje za naše delo

Na otvoritev razstave, ki je bila 21. aprila letos, smo povabili nekdanje aktiviste in borce kamniškega okrožja. Našemu povabilu so se med drugim odzvali: komandant Šlandrove brigade, narodni heroj Mirko Jerman, sekretar OK KPS Kamnik Franc Zupančič-Marjan, narodni heroj Franc Avbelj-Lojko, partizanski tiskarji Karel Zupančič-Zan, Albin Vengust-Hrast, Lojze Praprotnik-Sand, številni drugi borci in aktivisti ter predsednik skupščine občine Domžale Jernej Lenič.

Ob praznovanju dneva mladosti so predstavniki odborov aktivistov OF kamniškega okrožja in Šlandrove brigade izročili krožku in mentorici knjižna darila v znak priznanja za uspešno delo — ponosni pa smo tudi na priznanje občinske konference ZSMS za prizadevanja pri razvijanju revolucionarnih tradicij.

Z otvoritve razstave, ki je bila 21. aprila letos

besede in dejanja

● Mitja Ribičič: »... za cesto v socializem«

Minulo sredo so podelili (že četrtyč zapored) nagrade in priznanja Janeza Kranjca za humor in duhovnost na Slovenskem. Ob tej priložnosti dobi posebno priznanje tudi politični delavec, ki se pri obravnavanju družbenih zadev odlikuje z iskričastostjo

duha. Med slepnjuni je bil letos predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič in tu je ena izmed »zgodbic«, ki govori v prid izbire nagrajenca:

— Ko se je predsednik Tito prvič ustavil na Slovenski nad Vrhniko, se je obrnil do Ribičiča: »To je pa tista cesta, zaradi katere si se prepiral s slovensko vlado, kaj ne?«

»Ne, ne, tovariš Tito, takrat je šlo za drugo cesto — za cesto v socializem.«

KOMUNIST — 4. junij 1977

● Stane Dolanc: »V tem je tudi pravi začetek svobode«

»Toda tisto, kar je temeljno za nas, kar je za našo državo značilno in na kar smo ponosni — je dejstvo, da smo, po mojem mnenju, edina država na svetu, ki se je v resnici začela bojevati za človekovo svobodo, za resnično svobodnega človeka. Ko govorimo o tem, se moramo vrniti k temeljni človekovi situaciji — k položaju delavca v proizvodnih odnosih. Če delovni človek v Jugoslaviji danes vse bolj razpolaga z delovnimi sredstvi, z delovnim procesom in presežkom vrednosti, ki ga ustvarja, če odločilno vpliva na to, kako se bo ta vrednost delila — to pomeni, da odločilno vpliva tudi na svoje življenje samo, na vse oblike družbenih odnosov, ki jih navezuje. V tem pa je tudi pravi začetek svobode!«

(Iz nove serije oddaje »Iz oči v oči« beograjske televizije posvečene enajstemu kongresu Zveze komunistov Jugoslavije, v kateri je govoril sekretar izvršnega komiteja CK ZKJ Stane Dolanc.)

DELO — 4. junij 1977

● Zgodba o naši prosveti

Eden izmed strokovnih listov prosvetnih delavcev je te dni prinesel zastrašujoče podatke o finančnem položaju šol, ki so ponovno opozorili na težavno stanje v prosveti. List je zapisal bizarno zgodbo o tem, da je bilo v nekaj osnovnih šolah v Srbiji v lanskem letu porabljenega mnogo več denarja za plačanje uslug v zvezi z odnosa- njem smeti, kot za strokovno izpopolnjevanje predavateljev ali za nakup potrošnega materiala. Ko komentira te podatke, list zaključuje, da nihče ne negira pomena dela zaposlenih v organizacijah, ki skrbijo za čistočo — vendarle podatki o tem, da se

za odnasanje smeti izda več pedagoškega denarja kot za strokovno izpopolnjevanje, govori mnogo več, kot to izgleda na prvi pogled.

NIN — 5. junija 1977

● Rektorjeva izjava

»Ne moremo dovoliti, da študenti odvajajo tretjino študentskega kredita za eno samo knjigo in zato bomo osnovali lastno tiskarno,« je rekel dr. Vladimir Bračič, rektor mariborske univerze.

VEČER — 5. junija 1977

● Zaposleni in nezaposleni

Predsednik Tito je v pogovoru z delegacijo Zveze socialistične mladine Jugoslavije, ki ga je obiskala pred njegovim petinosemdesetim rojstnim dnem, rekel:

»Točno je, da nekateri ne morejo dobiti zaposlitev ob koncu študija. Imamo pa lepo perspektivo nadaljnjega razvoja naše dežele. Industrija bo rasla, vsako leto bo odprtih več delovnih mest in povečala se bo možnost zaposlitve. Tudi zdaj, v mnogih krajih v notranjosti Jugoslavije, je veliko prostih delovnih mest, ali nekateri nočejo zapustiti velika mesta. Mi ne mislimo nikogar siliti, da gre tja — samo takšne ne omo smatrali za nezaposlene.«

NIN — 29. maj 1977

● Skupno delo — pogoj napredka

Dr. Avgustin Lah, podpredsednik republiškega izvršnega sveta, je v govoru ob začetku gradnje izobraževalnega središča usmerjenega izobraževanja v Kamniku dejal:

»Ključ do znanja pa ni v tem, da imamo nekaj pametnih ljudi. Vsi moramo biti usposobljeni za osvajanje dosežkov. Za nami je čas, ko je nekaj šol in zdrava pamet zadoščala, da si se znašal v svetu. Vse manj je primerov, da lahko posamezniki kaj dosežejo, vse več pa dokazov, da sodobne dosežke ustvarjajo in osvajajo ljudje s skupnim delom! Sodelovanje pa temelji na znanju in skupnem delu. Samo tako je mogoče hitreje ustvarjati in slediti napredku.«

DELAJSKA ENOTNOST — 4. junija 1977

● Porazni podatki

Konec lanskega leta so na Fakulteti političnih ved v Zagrebu izvedli raziskavo o nerazumevanju besed, ki so nastale med razvojem našega družbenopolitičnega življenja in poznavanje katerih je nujno za spremljanje in sodelovanjem v družbenem, političnem delu. Rezultati ankete so slabi. Od 760 vprašanih 50 odst. ni razumelo 13 do 14 izrazov s področja ekonomije ter notranje in zunanje politike. Bili so to izrazi, ki jih vsakodnevno srečujemo v sredstvih javnega obveščanja. Po tem sodeč lahko zaključimo, da mnogo ljudi ne razume velikega dela informacij, namenjenih njim! Kaj je inflacija, na primer, je vedelo samo 22,1 odst. vprašancev, a kaj je konvertibilna valuta okoli 30 odst. Porazno je tolmačenje tudi vrste drugih izrazov. Kaj je etatizem, je vedelo samo 13,3 odst. vprašancev. Iz zunanje politike, na primer, je samo 11,3 vprašancev vedelo, da je irenditizem težnja nacionalnih manjšin, da se združijo z matično deželo, 50 odst. jih je mislilo, da je to fašistično gibanje, kateremu je cilj osvajanje tujih dežel. Slabo je tudi poznavanje izrazov, kakor so miroljubna koeksistenca, neuvrščene dežele, suverenost.

VPRAŠANJE: »Kdo je tisti pri
govorniku?«
ODGOVOR: »Prevajalec.«

»S temeljnimi spremembami bi morali začeti že v šoli,« meni profesor Miroslav Vučević, pobudnik imenovane raziskave. »... političnega besednjaka se ne bi smeli učiti na pamet, marveč praktično!«

VUS — 4. junija 1977

Rado Jelinčič, Karel Kumše:

DELO GORIŠKEGA VOJNEGA PODROČJA (4)

OD MARCA 1944 DO OSVOBODITVE

Da bi bili borci redno seznanjeni z najnovejšimi dogodki v svetu in pri nas, se je komanda goriškega vojnega področja preskrbovala s partizanskim tiskom. Prejemala je Partizanski dnevnik, Ljudsko pravico ter druge liste in brošure. Med borci je bil še posebno priljubljen Partizanski dnevnik, glasilo OF za Primorsko in Gorenjsko. Poleg novic o vojaškem in političnem položaju v svetu je prinašal še zlasti novice iz domačih krajev. Pomagali so si tudi z radijskimi poročili, ki so jih razmnoževali na ciklostil in jih pošiljali enotam kot pripomoček pri politično propagandnem delu. Novice so jim sporočale področne službe, sekretarji komitejev KPS in izvršni odbor OF.

Nadalje so borce učili pravilnega odnosa do političnih predstavnikov in organov oblasti, še posebno pa odnosa do civilnega prebivalstva. Zelo so skrbeli za moralno vzgojo, disciplino ter red in izobrazbo. Politično delo je posebno zaživel s tekmovanjem, ki je bilo organizirano v vseh enotah zaledne vojaške oblasti. Tudi sodelovanje s političnimi organizacijami na terenu je bilo zelo živahno. Stalne stike so imeli z okrožnim in okrajnim komitejem KP Slovenije, izvršnim odborom OF, z odbori AFŽ in mladinskimi vodstvi. Pogosto so sodelovali na raznih posvetovanjih in konferencah. Se posebno rada jih je vabila mladina. Komande mest in področja so imela skupne sestanke tudi z gospodarskimi, mobilizacijskimi in drugimi komisijami ter vojaškimi referenti in zato je bilo delo zelo koordinirano. Enako povezavo so imeli tudi z izpostavi oddelkov za zaščito naroda. Ob vsaki premestitvi v nov kraj, so se takoj povezali s pristojnimi političnimi organizacijami in organi. Zaradi takega sodelovanja so med prebivalci uživali velik ugled, se posebno zaradi pravočasnega obveščanja o sovražnikovih vdorih. Ljudje so se z borci veselili uspehov in so jih po bojih pogostili.

Politična vzgoja borcev ni bila omejena le na prepričevanje in branje politične in druge literature, ampak so bili pomembni tudi avtoriteta in vzgledi nadarjenih. Zelo pomembni so bili pravi tovariški odnosi med borci in poveljniškim kadrom. Primeri netovarištva so bili redki in ostro kaznovani. Znan je tudi primer, da je bil borec obsojen na smrt in ustreljen, ker je kradel svojemu tovarišu. Bili so tudi primeri, da so bili funkcionarji v boju bojazljivi ali pa so se celo opijali z alkoholom. Takšni so bili odstavljani, nekateri pa so prišli celo pred vojaško sodišče.

Tudi ti ukrepi so bili del politične vzgoje.

POSEBEN ODNOS DO ŽENSK

Sestavni in neločljivi del tovarištva je bila tudi skrb za ranjence. Partizani jih niso puščali na položajih niti v najhujših okoliščinah, ko pa so bili že na zdravljenju, so jim pošiljali darila in jim pisali pisma. Posebno pomembni so bili tovariški odnosi do žena-borke, mladink in žena-teren-skih delavk, saj je sovražna propaganda prav pri tem izkoristila vsako najmanjšo nepravilnost. Pogosto so na političnih urah govorili o enakopravnosti žena, o vlogi v Sovjetski

zvezi in o njihovi vlogi v novi Jugoslaviji.

V komandi goriškega vojnega področja in v komandah mest je delovalo od 60 do 70 žensk. Tretjina jih je bila mlajša od osemnajst let, vse pa so prostovoljno vstopile v zaledne vojaške oblasti. Vse žene-borke, ki niso mogle več prenašati naporov partizanskega vojskovanja, so se lahko vrstile na domove ter delale kot aktivistke. Tiste, ki so ostale na področju ali v komandi mesta, so se po potrebi borile tudi s puško v roki. Pri obveščevalni in bolničarski službi so borke celo prekašale nekatere svoje tovariše.

Hrbtenica vsega političnega dela na področju in komandah mest je bila partijska organizacija. Postati komunist ali skojevec na videz ni bilo težko, saj je moral kandidat izpolnjevati le dva pogoja: biti je moral dober borec in dober tovariš. Za strahopetne in sebičneže v partijskih in skojevskih vrstah ni bilo prostora. Ocenjevala so se samo dejanja in marsikdo je na tem »izpitu« tudi padel. Komunisti so morali biti pripravljeni tudi na večje žrtve in napore kot drugi borci. Na rednih sestankih organizacije so člani priznavali svoje napake ter nanje opozarjali tudi druge, kar je bilo jamstvo, da se napake niso ponavljale. Podobno kot partijska, je delovala tudi skojevska organizacija.

2. VOJAŠKA VZGOJA

Veliko pozornosti je bilo namenjeno tudi vojaški vzgoji. Čeprav so bili boji najboljša šola, so borce vojaško vzgajali tudi teoretično. Pokazalo se je, da vojaških ur ni bilo nikoli preveč. Velikokrat bi borci dosegli v bojih boljše uspehe, če bi bolj poznali svoje orožje, znali boljše meriti in orožje bolje čistiti, da jim ne bi odpovedalo v odločilnih trenutkih. Prav tako bi bilo veliko manj žrtev, če bi znali borci bolje opravljati stražarsko službo, znali previdneje patrolirati, si poiskati dobre zaklone ter drug drugega varovati z orožjem. Vse to so se učili pri vojaških urah.

Kdor je hotel postati vojaški poveljnik, je moral biti pogumnejši od drugih. Poleg tega je moral poveljnik dobro organizirati delo v zalednih enotah in preudarno voditi svoje ljudi. Za takšno delo je bilo potrebno tudi vojaško znanje. Ta kader se je usposabljal v oficirskih in podoficirskih šolah ter v šolah za izgradnjo vojne oblasti, ki so delovale pri štabu 9. korpusa NOV in POJ in glavnem štabu Slovenije. Vsak vojaški poveljnik vključno s komandirjem voda, je končal eno izmed navedenih šol.

3. POMEN MITINGOV IN PROSLAV

Komanda goriškega vojnega področja je bila posebno aktivna pri organiziranju proslav in mitingov. Se danes se ljudje spominjajo mitingov v vaseh Štjak, Zgornja in Spodnja Branica, Goče, Podraga, Podnanos in drugod. Prva ljudska zborovanja so bila ob podelitvah zastav posameznim enotam. Mladinke iz vasi Kopriva, kjer je bila celo sovražna postojanka, so v Škrbini izročile zastavo komandi mesta Sežana. Enkratna je bila tudi prireditve, ko je mladinski aktiv vasi Gabrje poklonil zastavo komandi mesta Ajdovščina.

(Se nadaljuje)

•TV-15• izhaja vsak teden — Izdaja ga Založba Borec Ljubljana. Miklošičeva 28 kot glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin SR Slovenije

• Uprava in naročniški oddelek »TV-15«: Miklošičeva 28, pp 593/XI, 61001 Ljubljana; tekoči račun 50100-833-30005 pri SDK Ljubljana

• Telefon uprave 320-486

• Glavni in odgovorni urednik: SILVO TERŠEK

• Novinarji: NEVA MUZIČ, MILENA STRAJNAR, TONE URŠAČ, MILAN VOGLJ

• Tehnični urednik: SINE KOVIČ

• Tajnica uredništva: MARA OKORN

• Telefon uredništva 327-780

Letna naročnina 140 din, za inozemstvo 160 din; posamezna številka v prosti prodaji 3 din

Rokopise pošijte na naslov: Uredništvo »TV-15«, Miklošičeva 28, pp 593, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV-15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk in klišaji: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35